

ελευθερο πνεύμα

ΡΕΥΝΑ - ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ - ΤΕΧΝΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ

δρυτής - Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας Χρόνος 14ος Τεύχος

57

Θ έ μ α τ α:

- Επιφυλλιδα
Ο πιο μεγάλος ποιητής
Τα μυστικά του τέλειου λόγου
- Παγκόσμια ποίηση
- Ελληνική ποίηση
- Ευρωπαϊκή πεζογραφία
- Ανέκδοτο αριστούργημα του Ντιντερό
- Αντιστασιακή Λογοτεχνία
- Ιστορική δοκιμιογραφία
- Στοχασμοί
- Διηγηματογραφία
- Ταξιδιωτικές σημειώσεις
Βρυξέλλες - Ρότερνταμ - Παρίσι
- Φιλοσοφικά διδάγματα
- Οι Συγγραφείς και τα βιβλία
Κριτική Λογοτεχνίας
- Με το σφυρί στα καμώματα
- Ηθική και αισθητική στην τέχνη
- Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα
- Δεκάδες μαχητικά σχόλια
- Με την πειθώ των αριθμών
- Μηνύματα στο «Ελ. Πνεύμα»
- Ο Ντιντερό για την τέχνη
- Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

«Σ' όλο τον κόσμο ξαστεριά
σ' όλο τον κόσμο ήλιος»

Πρωτότυπη Επιθεώρηση αγωνιστικής Λογοτεχνίας και κριτικού προβληματισμού.
Μαχητικό όργανο διαφώτισης και πνευματικής καλλιέργειας του λαού.

Όσα σημειώνω, τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρω να βλέπω το άδικο να πνίγει το δίκαιο

Μακρυγιάννης

Περιεχόμενα

	Σελ.
Επιφυλλίδα	
Ο πιο μεγάλος και σοφός ποιητής και τα μυστικά του τέλειου λόγου: Α. Μάλαμα.....	129
Παγκόσμια ποίηση	
Από ΕΣΣΔ Μετ. η Μίλια Ροζίδη	132
Από Ιταλία Μετ. ο Α. Μάλαμας	133
Από Αλβανία Μετ. ο Π. Τσοούκας.....	133
Από Λαϊκή Κίνα Μετ. ο Κ. Χρυσάνθης	134
Ελληνική ποίηση	
Αντώνη Κυριακόπουλου: Δυο ποιήματα	134
Παναγιώτη Τσουτάκου: Δυο ποιήματα	135
Φοίβου Δέλφη: Για τη Μαρία	135
Πάνου Βοζίκη: Τρία ποιήματα	136
Γιώργη Πικρού: Ο Δικός μας δρόμος	136
Γιώργου Παναγολόπουλου: Αύτανδρη.....	137
Κώστα Πηγαδιώτη: Τρία ποιήματα	137
Νίκου Γαργαράνη: Τα θεριά της εξουσίας και η ζούγκλα της πόλης	138
Αλ. Αντωνιάδη (Γιανακού): Φεστιβαλικά παραλειπόμενα	138
Θ.Κ. Τρουπή: Κάποιος δικαστικός.....	139
Τάκη Νατσούλη: Σύνορα	139
Νίκου Β. Καρατζένη: Δημοκρατήρια	139
Ευρωπαϊκή πεζογραφία	
Συμπλήρωμα στο ταξίδι του Μπουκαινβίλ Ντ. Ντιντερό	140
Μορφές της Εθνικής Αντίστασης	
Ένα ταπεινό αναθηματικό σύμβολο στο Χάνι-Καλλιθέας-Καλπακίου: Α. Μάλαμα.....	143
Ο Διονύσης: Βασίλη Φυτσιλή	146
Ταξιδιωτικές Σημειώσεις	
Πενιές από τη Δ. Ευρώπη: Α. Μάλαμα	148
Δοκιμιογραφικές μελέτες — Στοιχασμοί — Διήγημα	
Οι καταγιγίδες του εικοστού αιώνα: Γ. Πακαστάμου	155
Ημερολογιακές διαπιστώσεις και παραινέσεις: Κ. Τσιγάρα	159
Το Δημοτικό Τραγούδι έκφραση της εθνικής μας παράδοσης: Β. Περσειδή	161
Το χαλβαδόχαρτο:	Δ. Ζάννη.....162
Οι Συγγραφείς και τα βιβλία:	
Τέχνη και πολιτική: Α. Μάλαμα Κρίνονται από τον ίδιο: 1) Αναστάσης Τακάς 2) Ενβέρ Χότζα 3) Βασίλης Μπρακατσούλας 4) Κώστας Θεοφάνους 5) Νίκος Σκόπας 6) Μιχάλης Δηλησάββας	
Με το σφυρί στα καμώματα (Σχόλια του Άλκη Φωτεινού).....	168
Κορφολόγια (Αποφθεγματικά διδάγματα).....	171
Ηθική αισθητική και ριτσική χυδαιολογία Σοσιαλιστικός ρεαλισμός και κριτική επιστασία: Α. Μάλαμα.....	172
Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα (Σχόλια του Στέλιου Κεντρή)	178
Με την κειθώ των αριθμών	186
Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα» ...	187
Κριτικοαισθητικοί κανόνες Συμβουλές για τη συγγραφική τέχνη: Ντ. Ντιντερό	190
Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα	191

«Ελεύθερο Πνεύμα»

Ιδιοκτήτης - υπεύθυνος - εκδότης

Λάμπρος Μάλαμας

Διεύθυνση σύμφωνα με το νόμο:

Ε. Βενιζέλου 188 - Γιάννινα

τηλέφωνο: 0651.22030

Τιμή τεύχους δρχ. 200

Χρονιάτικη συνδρομή 800

Φιλική 1000

Ιδρύματα-Σύλλογοι- Δήμοι 3000

Εξωτερικού δολάρια 20

Ύλη - αλληλογραφία - επιταγές στον ίδιο.
Φιλοξενούνται μόνο δημοσίευτες συνεργασίες και χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Η επιφυλλίδα μας

Ο πιο μεγάλος και σοφός ποιητής και τα μυστικά του τέλειου λόγου

Του Λάμπρου Μάλαμα

«Μήγαρις έχω στο νου μου
πάρεξ ελευθερία και γλώσσα»
Σολωμός

Η καλολογία είναι: αισθητική· και η αισθητική είναι φιλολογική και φιλοσοφική επιστήμη τέχνης και λόγου.

Ο τέλειος λόγος, είναι ζηλευτός και σπάνιος.

Η ομορφιά του λέγειν, είναι το άνθος της ψυχικής και διανοητικής αξίας του ανθρώπου.

Ο σωστός προφορικός και γραπτός λόγος, είναι: άσκηση και καλλιέργεια, κατάχτηση πλουσιόδωρης παιδείας, αλλά και έμφυτο χάρισμα, φυσική πριμοδότηση.

Πολλές φορές οι λέξεις, κατεργασμένες από τα εμπειρικά μας φόντα, στον ακονισμένο τροχό του γλωσσικού μας ύφους, δημιουργούν τις μεγάλες μορφές και τα μνημειακά έργα της τέχνης του λόγου.

Με τη φαντασία, τη μνήμη, τις εμπνεύσεις, τον ενθουσιασμό μας, παράγεται ένας οργανισμός λέξεων, με φλογερή ασυδοσία, όλο για νέες και πιο τέλειες εκφραστικές μορφές. Λέξεις, που πολλές φορές, δύσκολα ελέγχονται από τη φυγαλέα αίσθηση της ακοής ή της όρασης, σε βάρος της τιμής και της ουσίας.

Άλλοτε αναπηδούν από το ταμείο της μνήμης, ανακόλουθες, υπερβατές, χοντροκομμένες, απειθάρχητες, έστω κ' όταν σχηματίζουν μια κάποια λογική συνοχή, δεν παρουσιάζουν όμως την αφαιρετική και ουσιαστική γοητεία του κάλλους.

Ο πιο τέλειος προφορικός λόγος, είναι: να μιλάει κανείς με εικόνες, παροιμίες, παρομοιώσεις, παραδείγματα, παροιμιακές φράσεις, με αποδείξεις, με λογική αριθμών, και συμπυκνωμένα σε νοήματα φρασίδια.

«Ο δρόμος με τα διδάγματα έλεγε ο Σενέκας - είναι φορτικός, ενώ με τα παραδείγματα σύντομος και αποτελεσματικός».

Οι εμπνευσμένοι λόγοι, αστράφτουν από καθαριότητα κι αλήθεια, παραστατική ζωντάνια, εικονοκλασική ομορφιά. Γοητεύουν με την απλότητα, την πυκνή ουσία· και μαγεύουν με τις ποιητικές παρομοιώσεις και διαστάσεις.

Στον τέλειο ποιητικό λόγο, στη νεοελληνική δημοτική μας γλώσσα, διαμορφώθηκε με τη βιωματική μας εξέλιξη και η αποσταγμένη και κρυσταλλωμένη λαϊκή σοφία, σαν η πιο πολύτιμη παρακαταθήκη του εφυέστατου λαού μας.

Για την πιο εύκολη μετάδοση των αντιλήψεων και της γνωσιολογίας, είναι ο λιτός και καθάριος τρόπος της διαλεχτικής, που ριζοκρατιέται από τους αρχαίους μας φιλόσοφους: Ηράκλειτο, Δημόκριτο, Ζήνωνα, Επίκουρο, Σωκράτη, Πλάτωνα κ.α.

Έτσι αναλύονται σαφέστερα και ολότελα ξεδιαλυμένες οι σχέσεις και οι συνάψεις ανάμεσα σε ανθρώπους και σε γενιές. Με τους πολιτισμούς και την κατάχτηση της κάθε ιστορικής και κοινωνι-

κής αλήθειας κι επιστήμης, οι σχέσεις αυτές παίρνουν τις ανάλογες και αποτελεσματικές ενότητες.

Ας προσέχουμε πάντα, τα ζωτικά και ποιητικά καλοπρόφερτα, γλυκόηχα και τερπνά γλωσσολογικά και ποιητικά αποφθέγματα, για την πιο κατανοητή, αισθητική κι ευχάριστη επικοινωνία. Ο λαός μας δε χάθηκε μέσα σε μακραίωνες, αβυσσαλέες και ποικιλόμορφες πολιτικές, ηθικές και οικονομικές δουλείες...

Πρωταρχικό του μέλημα, ήταν πάντα τα δυο αδέρφια ιδανικά: ελευθερία και γλώσσα. Η ελευθερία της συνείδησης και η ελευθερία της γλώσσας, είναι τα μόνα αγαθά που τά 'χει κερδισμένα· και μ' οποιοσδήποτε συνθήκες, πάνω στην εξελικτική του πορεία.

Άνισος, μα δίκαιος, τίμιος και αδιάκοπος στάθηκε ο κάθε αγώνας του λαού και των πνευματικών του πρωτοπόρων ηγετών: Ρήγα, Βηλαρά, Ψαλίδα, Χριστόπουλου, Σολωμού, Ανώπιου, Ψυχάρη, Παλαμά, Γληνού, Βάρναλη, Ρώτα, Πάλλη, και τόσων άλλων, για να σπάσουν τα όποια του γλωσσαμυντορικά και λογιολογικά δεσμά.

Ο λαός μας, ακολουθεί με αυταπάρηση τη μοίρα των αγώνων και των θυσιών του. Εναντιώνεται όσο μπορεί στα διαβρωτικά και ξενόφερτα δυτικά ήθη. Αμύνεται στις επιθέσεις της αλλοτριώσης. Έκανε και κάνει το παν, για γνήσια και σωστή επιβίωση, για την πρόοδο και τη δυναμική του διάρκεια. Θέλει να πλουτίζει πηγαία κι αυθόρμητα τα γλωσσολογικά του εφόδια, τον αγνό ποιητικό του θησαυρό.

Ο λαός, έχει αποδειχτεί, σαν ομάδα, σα σύνολο, σαν μάζα, πως έχει ανεξάντλητη δημιουργική κι ανεκμετάλλευτη γλωσσολογική και ποιητική ευφορία, κι από το ίδιο το φυσικό, γενεσιουργό, καλλιτεχνικό του ένστιχτο.

Έτσι, έχει αναδειχτεί σαν ο μεγαλύτερος ποιητής των αιώνων, καθώς γράφτηκε κι από ειδικούς ερευνητές, πως είναι ο ίδιος ο Όμηρος.

Ο λαός είναι συνύφασμένος και ταυτισμένος με την αδιάφθορη και ακαπτήλευτη έννοια του έθνους, με την αναγκαία βιολογική ζωντάνια· και την άμεση αντίληψη του σε καταστάσεις, πράγματα, φαινόμενα, φυσικά στοιχεία και ανάλογες επιρροές. Όσο κι αν είναι πολυβάσανος, αναζητά κι επιδιώκει την ταύτιση και την αφομοίωση με τη φύση, το βίωμα, το αίτημα· και πάνω απ' όλα την κάθε ανάγκη, τη φιλοπατρία και την καλοσύνη.

Τα τελευταία χρόνια, όσο κι αν επιβάλλονται με διάφορα σατανικά μέσα, οι ξένοι γύπες, ν' αλλοιώσουν και ν' αλλοτριώσουν τη φυσιολογία του, τους τρόπους της ζωής του... τελικά δε θα το πετύχουν. Γιατί ο λαός μας έχει μεγάλα αποθέματα ηθικών δυνάμεων, από αυτόχθονες καταβολές.

Η ποιητική και γλωσσική σοφία του, φτάνει σε τέλεια αισθητική· και ρέει σαν το μέλι από την αέναη κυψέλη της ψυχοπνευματικής του ευφορίας. Μόνος, αβοήθητος, μα πάντα ουσιαστικός, πηγαίος, αρμονικός και γαλήνιος, σαν το σιγανό ποτάμι, ο τρανότερος ποιητής μας ο λαός, μας δείχνει άμεσα, το μέτρο της απλής, κατανοητής και λιτής διατύπωσης του σωστού και τέλειου λόγου.

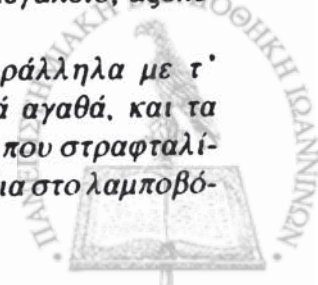
Μ' ένα μέτρο ανάλογο και άριστο, φτάνει στην πιο ώριμη επιβλητικήν αφαίρεση.

Ο λαός είναι μια δύναμη, η πιο μεγάλη και ισχυρή, αρκεί μονάχα να τη νιώθει, να την αξιοποιεί, να τη διοχετεύει ενεργητικά, σαν τα λαγαρά και ορμητικά νερά των ποταμιών, μέσα στα τροφοδοτικά κανάλια των παραγωγικών περιβολιών.

Στη γλώσσα, ακολουθεί τους νόμους της βιολογικής του εξέλιξης.

Ο λαός μας, από τα βάθη της ιστορίας του, έχει αποχτήσει ένα δικό του ηρωικό ποιητικό και γλωσσικό μεγαλείο, αξεπέραστο.

Μας κληροδότησε παράλληλα με τ' άλλα σοφά καλλιτεχνικά αγαθά, και τα δημοτικά μας τραγούδια, που στραφταλίζουν σαν πολύτιμα πετράδια στο λαμποβό-

λο περιδαιρίο του πνευματικού μας πολιτισμού.

Τα δημιουργήματα της φαντασίας του λαού, από τα επικά, ακριτικά, ιστορικά και κοινωνικά, όλα χαρίζουνε την πιο βαθιά και την πιο πλατιά συγκίνηση στις καρδιές των γενεών.

Όλ' αυτά, διαμορφώνουν χαρακτήρες κι εμπνέουν αγάπη, περηφάνια κι ευτυχία, γιατί, είναι έργα γνήσια, ζωντανής πνοής, παλλαϊκής δημιουργίας.

Είναι αξιολάτρευτος ο γνήσιος ακέριος κι ωραίος ελληνικός λαός. Αυτός που αντιστέκεται σαν πασίφωτος φάρος, με μια ψυχή, πάντα ορθή, σε όλα τ' αντίρροπα και αντιτιθέμενα ρεύματα της διαχρονικής πάλης, για τη γενική προκοπή και την κοινωνική ευημερία.

Οι άγραφοι μα καθαγιασμένοι με το αίμα του απελευθερωτικού αγώνες, η σεμνή περηφάνια, η ανοιχτοκάρδια, η φιλοτιμία και η γενναιοφροσύνη του, είναι χαρίσματα αξιομίμητα.

Ο καλός λαός μας, είναι ψυχικά ενωμένος με τα ίδια ιδανικά, με τα θαυμαστά του προτερήματα, την υπέροχη ηθική του δύναμη, που θεμελιώνει κάθε υπέρτατη αξία του στα βάθη των αιώνων.

«Αν ρωτηθώ — έλεγε ο Γκαίτε — με ποιόν μοιάζει αυτός ο λαός, θ' απαντήσω πως είναι ολόιδιος με τους άλλους λαούς».

Όλα τα σοφά τα περιεχτικά και γλωσσικά ποιητικά επιτεύγματα του ελληνικού λαού, είναι χρυσοί κανόνες και παραινέσεις, είναι αξιώματα, παραγγέλματα μορφωτικά, κοινωνικά, ζωηφόρα, ρυθμιστικά της κάθε επιτυχίας κι ευτυχίας. Περιέχουν υψηλά διδάγματα ιδεών· και βαθιά υποβλητικά συναισθήματα. Παροιμίες και μύθοι, λαμπρά σημάδια από τη φυσική και ζωική πραγματικότητα.

Όλα αυτά, είναι μια τράπεζα ευλαβική, με τη χρυσή παρακαταθήκη της λογικής, μια οδηγητική πυξίδα στη λεωφόρο των γνώσεων, με μοσχομύριστα κι αμάραντα μπουκέτα ευφροσύνης· είναι μια πολύτιμη κληρονομιά, που αντικαθρεφτίζει την αναιώνια ελληνική ψυχή, σε

αναγκαία φανερώματα, σε πολιτιστικά διαβήματα, στη γλωσσική και ποιητική μας εθνικήν υπόσταση.

Ό,τι περισώνεται από τα ιδιότυπα αραβουργήματα, από τον ποικιλόμορφο καμβά της πραχτικής ζωής και ποίησης του λαϊκού διανοητικού μας πλούτου, είναι θησαυρός.

Η αγάπη, και η τόσο αναγκαία συνταγή της ηθικής αγωγής, ας μας οδηγεί πάντοτε σ' αυτά.

Ας νιώθουμε το χρέος να υπερασπίσουμε όσο μπορούμε, τ' ακριβά μέταλλα από τα πλούσια λαϊκά μας ορυχεία.

Ας προβάλλουμε όσα αχολογούν αρμονικά και πειστικά στην ακοή και στην ψυχή του κόσμου:

Πόνους, καημούς και βάσανα, χαρές, αντίλαλους του βίου, όλα όσα βγαίνουν από τη ζωντανή έκφραση των ιδεών και των αισθημάτων του λαού μας.

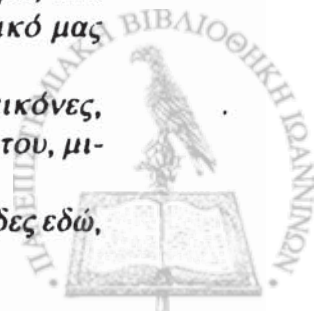
Ας θαυμάζουμε τη συναρπαστική τους αμεσότητα, τη δωρική λιτότητα, την ομορφιά, τη χάρη, το εύρος των εικόνων, την υπερούσιαν αλληγορία, το βάρος της ουσίας των εννοιών.

Η πλούσια δημοτική γλώσσα του λαού, επιβάλεται σήμερα όσο ποτέ, να καλλιεργηθεί εννιαία, να την κατακτήσει και να την εξασκήσει η φτωχή από γλώσσα και γνώσεις νεολαία, για το μέλλον της πατρίδας και του πνευματικού μας πολιτισμού.

Η πρέπουσα και πολύχυμη γλωσσολογική κατάρτιση, μπορεί σήμερα ν' αντιπαραταχτεί στο πνεύμα του καιρού της γενικής νοθείας, στον ξηρό σαρωτικό άνεμο, της νωθρής ατομικιστικής κι άχαρης αστικής ζωής, μιας ζωής, που επικράτησε τελευταία στη χώρα μας, με το αλλοιωτικό βάρος της εναντιότητας στον όποιο δημιουργικό λαϊκό πολιτισμό, που χαροποιεί και πλουτίζει τον ψυχικό μας κόσμο.

Ο λαός, με τις αλληγορίες, τις εικόνες, τις παρομοιώσεις και τα σύμβολά του, μιλάει, διδάσκει και διδάσκεται.

Αν δώσαμε τέλος τούτες τις αράδες εδώ,

Παγκόσμια Ποίηση

Σοβιετική Ένωση

Η Νίκη

Ηλία Έρενμπουργκ

Μετ. Μίλια Ροζίδη

Αμπέχωνο φορούσε ξεβαμμένο
και τα ξυπόλητά της πόδια ματωμένα.
Έηρθε και χτύπησε την πόρτα του σπιτιού.
Ένοιξε η μάνα. Τραπέζι είχε στρωμένο.
— «Ο γιός σου» —είπε— «πολέμησε μαζί μου
στο ίδιο σύνταγμα. Όμως ήρθα εγώ μονάχα.
Νίκη με λέν. Θα με γνωρίσεις τάχα;»
Το σικαλίσιο φάνταζε ψωμί
κατάλευκο στο πεινασμένο μάτι.
Κ' ήταν τα δάκρυα και των δυό τους πιο πικρά
και πιο αλμυρά απ' της θάλασσας τ' αλάτι.
Του κόσμου οι πρωτεύουσες κ' οι εκατό
ξεφώνιζαν, χορεύαν, τραγουδούσαν,
μα στο μικρό το ρούσικο χωριό
οι δυό γυναίκες μόνες τους σιωπούσαν.
(1945).

Από τα «Τραγούδια της φάμπρικας»

(Αποσπασματικά τετράστιχα)

Μαρίνας Τσβετάγιεβα

Μετ. η Μίλια Ροζίδη

Πάνω απ' την πόλη, όπου ζούν
κτήνη ανθρώπινα κ' η νιότη λωβιασμένη,
στο μολυβένιο μέσα τον καπνό
σαν υψωμένο δάχτυλο η μπουρού.

τις νιώθουμε σαν καλούς καρπούς, από
το βαθύριζο και δροσερό πνευματικό
περιβάλλον του λαού που προερχόμαστε και
μας τιμεί· και τον ευγνωμονούμε.

Ο Ρενάν στην «Προσευχή» του στην
Ακρόπολη τονίζει ότι:

«Κάθε καλό προέρχεται από το λαό. Πα-
ντού, όπου δεν υπάρχει λαός, για να θρέψει
και να εμπνεύσει τη διάνοια, εκεί δεν υ-
πάρχει τίποτα. Ας μάθουμε να διαλέγουμε
τα διαμάντια, μες από τους ακάθαρτους
σωρούς...».

Α. Μάλαμας

Φωνή των όσων μέσα στους καπνούς
για μια μπουκιά στο διάολο πουληθήκαν.
Φωνή του πάγκου και του ράντσου,
των ψαλιδιών και των λοστών.

Των ορυγμάτων σου ψιθυρισμοί,
όπου χωρίς το φως σου μεγαλώνουν.
Δεν έχουν σόγια, δεν έχουν σκυλολόγια,
ξένοι κ' απόξένοι οι φτωχοί.

Της μαύρης κλύστρας ο ξερόβηχας,
της ψειριασμένης ζήλειας η φαγούρα.
Κραυγή μ' αίμα βαμμένη εισ' εσύ
όσων τους αγαπούν και τους χτυπούνε.

Φωνή των π' ακουμπάνε στη σποδό
το μέτωπο για τη δική σου χάρη.
(Κι όσων χωρίς πουκάμισο —ως εγώ—
περήφανα ψηλά κοιτάνε).

Όσων σε τούτη τη ζωή
από την πίσω πόρτα μπαίνουν
κ' αθόρυβα, χωρίς βουή
στο θάνατο πηγαίνουν...

Στην τελευταία, την έσχατη την πύλη,
εκεί πού 'ναι το δίκιο καθενός
κ' η αδικία όλων,
ορθή πάνω στην πέτρα,

όπου η φωνή απ' τ' άγνωστο το κάστρο
σμίγει με του κατέργου τη φωνή,
άκουσα την αλήθεια τ' ουρανού απ' αγνάντια
στη γήινη αλήθεια μας ενάντια.

(26 Σεπτέμβρη 1922 — Βερολίνο)

Λάμπρου Μάλαμα:

«Ανθολογία Σύγ-
χρονης Ιταλικής Ποί-
ησης» (μεταφραστικό). Κορυ-
φαίοι κι άλλοι Ιταλοί ποιητές με
ανάλογα βιογραφικά και κριτικά
σχόλια· και κείμενα σε γλώσσα
ελληνική και ιταλική.

Ι τ α λ ί αΔύο ποιήματαΤου Τίνο ΣαντζίλιοΜετ. Ο Λάμπρος ΜάλαμαςΈνα Σημείο

Ένα σημείο της γαλήνης
ένα σημείο της αυτογνωσίας
ένα σημείο της βεβαιότητας
υπάρχω
στη γή της καρδιάς.

(Μά από το παραθύρι
πάνω το ποτάμι
των παραιτήσεων
μπήκε πελέκι κιόλο κόβει
τις φθαρμένες κεφαλές
των δικών μας ναυαγίων,
το δόντι της νύχτας
βυθισμένο στο νερό της λάσπης
αιθρίως
εκεί θρόϊσμα απόνα κύμα
πανουθιό στα φύλλα).

Ένα σημείο της αλήθειας
ένα σημείο της αυταπάτης
ένα σημείο απ' το λυκόφως
υπάρχω
στη γή της καρδιάς.

Άλλες φωτιές

Μας οδηγεί το ίδιο αίμα
απ' στην άμμο που η θάλασσα χιονάτη
ξαναβρίσκει θυμητάρι απο χινόπωρα γαλήνια,
βότανα από ατραπούς ξεθάφτει
και της κάμαρας την πόρτα ανοίγει
είναι καιρός των λουλουδιών
σαν η λαφίνα πάει και πάλι
βέβαιη στη μπατουλιά του δάσου
κι άλλες φωτιές μες στην καρδιά σας.
Μα δε μ' αφήνουν μες στη νύχτα,
γινομέν' αργά την ώρα (σκέπαστρο τ' αστέρια
είναι της ομίχλης των ματιών).
Όψη πού'χει αναζητήσ' η νύχτα
μι κρατήρα μοιάζει.

Α λ β α ν ί αΕπίλογος

(Απόσπασμα)

Ντριτερό Αγκόλι

Μετ. ο Πάνος Τσουκάς

Κλείνω στο ποίημα τα στερνά φύλλα ως κανάτια
της θύρας, που μπήκα και βγήκα χρόνια και χρόνια,
πλάι στο ποτάμι, στα ριζοβούνια, στου κάμπου τα πλάτια,
κάτω απ' τους τοίχους, λευκούς σαν τα χιόνια.
Συλλογιέμαι σαν ο γεωργός στην αυλή του το βράδυ,
στο έβγα φθινόπωρου έμπα χειμώνα: Υπάρχουν όσα στο σπί
χρειάζονται; Ξύλα να καίει το τζάκι
και στάρι κι αραποσίτι;
Βαστιούνται η σκεπή, τα δοκάρια, ο κορφιάς;
Το τζάκι τραβάει καλά τον καπνό;
Μπορεί να περάσει
στα παραθύρια ο κρύος βοριάς,
μπορεί ο λύκος στην αυλή να πλησιάσει;

Αγαπημένε μου αδερφέ, στοχαστικέ,
αναγνώστη αυστηρέ, συνετέ, που στη ζήση
γνωριζόμαστε χρόνια και χρόνια, με σε
το ποίημά μου ζωντανό έχω κρατήσει,
τις νέες πόρτες με σένα έχω ανοίξει
στις ποιητικές μου αυλές, με σένα έχω μπει,
μαζί στην πάλη, στη δουλιά έχουμε ιδρώσει
κ' οι δυο είχαμε μόνο μια πολιτική.

.....
Κράζουν στα όρη, στα διάσελα οι δρόμοι,
κι εσύ ψιθυρίζεις: «Αδέρφια μου, γειά σας!
Αδέρφια, της γης οργωτόμοι,
αδέρφια, που πάτε στους σταθμούς τα παιδιά σας!».
Κροτούν οι σίχοι, κροτούν οι συλλαβές,
κροτούν τα βήματα σε Νότο, Βορρά,
κροτούν στις στέγες, στα κατώφλια οι σταλιές,
ω μάνα Αλβανία, ω μάνα Αρβανιτιά!

Κυκλοφορεί σε 5η ΈκδοσηΛάμπρου Μάλαμα«Ο Ξεσηκωμόςτου Πολυτεχνείου»

Το γνωστό αυθεντικό χρονικό με όλα τα
γνήσια και περιεχτικά στοιχεία, που εξυ-
πηρετεί σε κάθε επέτειο τις 17 Νοέμβρη
Εκπαιδευτικούς - μαθητές λαό και
σχολεία.

«Εφτά Μονόπραχτες Κωμωδίες»
του Λάμπρου Μάλαμα

Ελληνική Ποίηση

Δυο ποιήματα

Του Αντώνη Κυριακόπουλου

Τ' ακρογιάλι μου θύμισες

Με μια λαχτάρα απέραντη
προφέρω τ' όνομά σου

Γαλανές νύχτες έφεξαν, μυστικά
στην ψυχή μου
τ' ακρογιάλι μου θύμισαν
το λευκό στο νησί μου.

Πόσα χρόνια περάσανε. Στο λιμάνι οι δυο φάροι
κ' οι βαρκούλες που πρόσμεναν
τα πανάκια κ' οι γλάροι.

Τ' ακρογιάλι πως μ' άρεσε. Καθισμένος στη σάλα
ολημέρα το κοιτάζα

με δυο μάτια μεγάλα.

Τ' ακρογιάλι που ασήμωσε, τη θλιμένη ζωή μου
θολή μνήμη μου τό 'φερεις
αγαπούλα καλή μου.

Στ' ακρογιάλι καθόμαστε, μας χτυπούσε το κύμα
το ένα κύμα που σκόρπαγε
απαλά τ' άλλο κύμα.

Και ξεχνιόμαστε ολότελα, στ' ασημένιο φεγγάρι
και μια τράτα ακουγότανε τα γρι - γριά κού 'χε πάρει.

Αίγινα 1938

Λαϊκή Κίνα

Τρεις αρχαίοι Κινέζοι ποιητές

Μετ. από τ' αγγλικά ο Κύπρος Χρυσάνθης

Στην Ειρήνη
Ειρήνη! —
φωνή της ζωής
Αγάπη μου
και πόσο φως
στα μάτια σου γι' αγάπη!

Μέλισσες

Λο Γιν (9-10 αι.)

Κάτω στον κάμπο πάνω στις βουνοκορφές,
κι όλης της γης η δόξα η άπειρη 'ναι λεία τους.
Μα όταν ρουφήξουν από χίλια - μύρια λούλουδα και κήπων μέλι
για ποιό 'ναι αυτός ο κόπος και για ποιόν αυτό το νέκταρ;

Αισθήματα

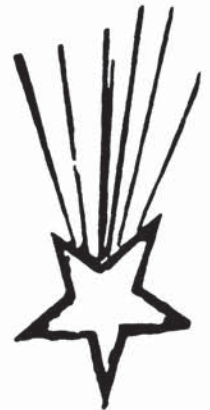
Χαν Χσι Τσάι (10 αι.)

Στα βορεινά του ποταμού το πατρικό μου χώμα
κ' ήρθα στα νότια και κατοίκησα σαν άποικος πιά τώρα.
Γυρνώ στον τόπο μου για επίσκεψη στα βόρεια.
Τα μάτια σήκωσα μα πουθενά γνωστό δεν αντικρίζω.
Του φθινοπώρου η ψύχρα πνέει στο πρόσωπό μου
και το φεγγάρι 'ναι λευκό — για ποιόν;
Καλύτερα η επιστροφή στα νότια, απ' όπου κίνησα,
γιατί εκεί πέρα υπάρχουν κάποιοι που θα γνιάζονται για μένα.

Στίχοι χωρίς τίτλο

Χσιάο Τσίνγκ

Την κεφαλή μου κλείνω μπρός στη θέαινα του ελέους.
Είθε στη δυτική τη χώρα να μη γεννηθώ ξανά·
είθε στον ουρανό καινούρια γέννηση να μην έχω!
Η προσευχή μου 'ναι να γίνω μια νερού σταγόνα σε κλωνάρι ιτιάς,
που η λάμψη της μπορεί, στην ανθρωπότητα το Διγενή λωτό να πλάσει.

Δυο ποιήματαΤου Παναγιώτη Τσουτάκου

Ο Π. Τσουτάκος

1. Μνήσθητι άνθρωπε

Των αδελφών ημών
των απανταχού της γης κεκοιμημένων.
Των απολυθέντων της ζωής
ένεκεν των παθών και των φριχτών εγκλημάτων μας...
Των τελειωθέντων στην αλλοφροσύνη της σφαγής,
της φωτιάς και της απόγνωσης.
Των αδερφών ημών
των ενδεών, των ταπεινών και των αστέγων,
των δυναστευομένων σε εξορίες και φυλακές.
Των ασθενών, των οδοιπορούντων και των πεινόντων,
των αγωνιζομένων για το φως της ψυχής,
των διψούντων της δικαιοσύνης το νάμα.
Μνήσθητι άνθρωπε
των αδερφών ημών κάθε χρώματος και φυλής.
Μνήσθητι και σκέψου...

2. Η πόλη αυτή

΄Αλλοτε η πόλη αυτή
ταξίδευε με τους ιριδισμούς του καταγάλανου ουρανού της,
με την έκσταση των λουλουδιών και του ονείρου.
Τώρα,
γεύομαι την ολόστυφη γέυση της
και βαριοσέρνω το βήμα μου στους καπνούς και στις ομίχλες της.
΄Ολα γύρω υψώθηκαν τείχη
που καταπνίγουν και σκορπούν ερημιά,
που αποστάζουν παγωνιά λησμοσύνης!
Βλέπεις εκείνο το δέντρο
που λιποθυμά κι αργοπεθαίνει
μέσα σε βάραθρα δηλητηρίου,
σε μian εναγώνια πένθιμη γραμμή
που ξεφτίζει και διαλύεται;
Η πόλη αυτή αποζητά το χαμό μου.
΄Ομως θα κρατήσω ανέπαφη την ψυχή και τη φωνή μου.
Θα σταθώ για να σαλπίσω ξανά
την έγερση της σωτηρίας της.
Να γκρεμίσω τη βαριάν αιχμαλωσία μου
που με συντρίβει.

Για τη Μαρία*

(Μικρή Ελεγεία)

Φοίβου Δέλφη

Γνωρίζομαστε,
αγαπιόμαστε και χωρίζουμε.
΄Ολα τυχαία γίνονται
κι ανοίγουν ρήγματα ομορφιάς
οι τραγικές μας γνώσεις.

19.6.85

* Πρόκειται για τη σύζυγο του ποιητή που πέθανε
στην παραπάνω ημερομηνία.

Παναγιώτη ΤσουτάκουAVIS AMORISΠοιήματα

΄Ενα καινούργιο βιβλίο του ποιητή
της αγάπης για τον άνθρωπο
και την ειρήνη

Τρία ποιήματα Του Πάνου Βοζίκη

Δεν έρχομαι

Η πεθυμιά μου αναγγέλει
αρραβώνες συγκατάβασης
από της χλαλής την απόδραση
στον ύμνο στέκομαι των λουλουδιών.
Συμμετέχω στις δύσης την κάθετη φόρμα
διανύοντας ηλεκτροφόρες αποστάσεις.
Δεν έρχομαι γιατί...
επετεύχθη το αντιφέγγισμα.
Τ' άλατα των νερών αναβλύζουν.
Στ' απόκρυφο κελί του αέρα
το συμπέρασμα τσουρουφλίζεται.
(Παρακολούθησαμε κατηχητικό
κ' η ύπαρξή μας έγινε νευρωτική).
Παρθενικοί καθώς συνομωτούμε
τύφλωση αλλήλων.
Γκρεμός και κόψη απριλιάτικη
π' αστράφτει ολοχρονίς.
Δεν έρχομαι γιατί...
φωτιές αρχαίες γίνονται
σπουδή για το θάνατο.

Βιβλία και φωνή

Τα βιβλία είν' απλωμένα.
Όπως τυχαίως οι σελίδες συμπίπτουν
η μια μετά την άλλη.
Στις απλές λύσεις
και στις πλούσιες εικόνες
διαγωνίστηκα κάθετα.
Στη διακοπή για μια ανάσα
φώναξα:
Βοήθεια καιγόμαστε.
Χαροπαλεύουν είκοσι εργάτες.
Ένας Λιβανέζος βάφτισε την Αθηνά·
σαρανταένα εκατομμύρια
το λαχείο (LOTTO N.Y.)
κι ο παπούς...
κάθεται σ' αναμένα κάρβουνα
γιατ' άργησε η γριά του από την πόλη.

Τα φιόρα της αγάπης

Αμερική και φαύλος κύκλος
το ίδιο κομπούζιο της τρέλας.
Περίμενα τα σκεπάσματα
να καλύψουν τα φώτα.

Έλεγα και ξανάλεγα:
η αγάπη θέλει φώς
να την κεντήσεις.
Μα τα υπερατλαντικά
σκεπάσματα
μυρίζουνε λιπάσματα
και ειδικό μελάνι·
και τα φιόρα
είναι αφύσικα σε μέγεθος
κι έμειναν στο δυτικό δωμάτιο
στην άκρη να θυμίζουν θάμπος.

Ο Πάνος Βοζίκης στη Ν. Υόρκη.

Ο Δικός μας δρόμος

(Στη μνήμη της Μαρίκας Ζεβελάκη)

Γιώργη Πικρού

Δικός μας τούτος ο δρόμος.
Εμείς διαλέξαμε τον αιμόφυρτο δρόμο
που φτάνει στο πορφυρό αστέρι.
Τα ξέραμε... Τα ξέραμε... Όλα τα ξέραμε:
τις παγίδες, τα δεινά του,
το άγχος, τον οδυρμό του.
Όρθιοι, τολμηροί -στραμμένο το βλέμμα
στον ήλιο—
τον διαβαίνομε.

Μαζί μας και οι απέθαντοι νεκροί.
Κ' είναι στενός και δύσβατος
στενός σαν την απέραντη τη θάλασσα
πώς να χωρέσουν τόσες χιλιάδες μαχητές
άσπροι, μαύροι, κίτρινοι;

Τόσες μυριάδες σκοτωμένοι νικητές;
Δίνουμε ερεθισμό στα νεύρα, τόνωση στην
καρδιά

να φτάσουμε στο πορφυρό αστέρι
απόσταση μεγάλη θα διαβείς ως τ' αστέρι
και θέλει θυσίες πολλές, πείσμα και πίστη.
Πολύ πορφυρό είναι τ' αστέρι
σαν την οργισμένη ματιά τ' αλυσοδομένου
σαν το αίμα του εχτελεσμένου.
Δικός μας τούτος ο δρόμος.
Εμείς διαλέξαμε τον αιμόφυρτο δρόμο...

Σεπτέμβρης 1985

ΑύτανδρηΓιώργου Παναγουλόπουλου

Είναι αργά. Ο ταξιδιωτικός μου σάκκος χάρη-
κε

ξόδεψα όλα τα κουπόνια του ονείρου,
δεν έχει αστέρια
πρέπει να επινοήσω άλλη διακόσμηση
για τις ατέρμονες νύχτες μου.
Άλλωστε ξέρω να παίζω και το νικημένο
τον ανήξερο
που σφετερίζεται κάποια ιδέα σαν διεκδικητής
Να μια ιδέα π.χ.
σα να λέγαμε
ότι ο Μεγαλέξαντρος ήταν το φίδι
κι ότι το φίδι κατάπινε τους αιώνες
όσο που φούσκωσε στη λαϊκή παράδοση
κι έγινε ασήμαντο.
Άρα το φίδι σκότωσε το Μεγαλέξαντρο.
Και μια και ήταν ο ίδιος το φίδι,
αυτοκτόνησε.
Ή σα ν' ανακαλύψαμε κάποτε ότι ο έρωτας
στάθηκε η μοιραία στιγμή
πολλών καπετάνιων του ΕΛΑΣ
αφού δεν είχαν καθόλου καιρό για έρωτες,
άλλο αν ερωτεύθηκαν αργότερα
την εύνοια του ΠΑΣΟΚ
κάτι τέτοια
κάτι ιστορικά φληναφήματα
ή κάτι ερωτικές ερωταποκρίσεις περιεργες
π.χ. μ' αγαπάς;
Με παντρεύσαι;
Με διορίζεις επιστάτη του κορμιού σου
και του ύπνου σου;
Σ' αγαπώ
θέλω να είμαι αποκλειστικός καταναλωτής
για το σπέρμα σου
όλ' αυτά είναι η κατάρα της σκέψης μου
που με απομακρύνει κάποτε από την ποίηση
με τις ίδιες λέξεις που μεταχειρίζομαι πάντα,
τα κεριά, τα φαντάσματα,
τις αυταπάτες, τις χίμαιρες, τη ματαιότητα
όπως επισημαίνουν πολλοί ποιητές
κι εγκάρδιοι φίλοι μου,
αλλά δεν μπορώ να τ' αφήσω ανέγγιχτα
ούτε να ξεχάσω πώς οι πράκτορες ξένων δυνά-
μεων
εκυβέρνησαν τούτη τη μικρή γαλέρα
την πατρίδα μου
και τη στέλνουν στο βυθό της παρακμής
να εξαφανίζεται

Τρία ποιήματαΤου Κώστα ΠηγαδιώτηΔιαγωνισμός

Με σκέψεις που ξεστράτιζαν
μακριά από το βιβλίο
συνήθως τον ακούγαμε
το μάθημα να λέει.

Επίσης τα προβλήματα
πολλές φορές τον βλέπαμε
να λύνει μ' άλλους τρόπους
απ' τον καθηγητή.

Στα διαγωνίσματα
δε χρειάστηκε
ποτέ του ν' αντιγράψει
γιατ' ήταν απ' τους άριστους
κι απ' όλους, ο καλύτερος
στην «έκθεση ιδεών».
Την ταχτική του αθέτησε
μόνη φορά στην κατοχή
όταν αυτών που πέφτανε
για λευτεριά, θυμάμαι
από τους πρώτους έσπευσε
να κάνει, αντιγραφή.

Ασφαλτόδρομοι

Σ' αυτούς τους ασφαλτόδρομους,
της υπερκατανάλωσης
και άγριας απληστίας,
πρόσεξε μήπως ενταχθείς,
γιατί όταν στ' αδυσώπητο
σε στρώσανε κινήγι,
δε βρίσκεις πέτρα ν' αμυνθείς.

Οι αήττητοι

Μάθε πως τους αήττητους
και πάντα κερδισμένους
δεν πρέπει να ζηλεύεις,
γιατί απο νίκες ευτελείς,
ανώτερη έχει αξία,
μια ήττα αναπόφευκτη
σε άνισο αγώνα
ή μια κάποτε απρόσμενη σκληρή ισοπαλία.

χρόνο με το χρόνο,
εκλογές μ' εκλογές,
αύτανδρη.

Τα θεριά της εξουσίας και η ζούγκλα της πόλης

Νίκου Γαργαρώνη

Στίχους σαν μπόμπες, ξάγρυπνος
μέχρι τα ξημερώματα,
άκουγα και ξανάκουγα
απ' τα ηχεία του νού μου:

- Να μετοικίσεις στον Όλυμπο, να ξαποστάσεις από τις μάχες για λίγο αλεύρι...
Μια σπηλιά, παλάτι, σε προσμένει γενναϊόδωρα κάπου στην κορυφή!
Να λησμονήσεις το τρελάδικο, νοίκια, γραμμάτια, ρεύματα, εφορίες, βάλιουμ!
Θα τρώς ρίζες, βολβούς, κούμαρα και βατόμουρα, βλαστούς και πλούσιο μέλι!
Θα πίνεις νερό κρυστάλλινο, από τ' ανεξάντλητο ψυγείο των πάγων!
Να δείς αρμονικιά συμβίωση που θά' χεις με τις αγέλες των λύκων!
Να δείς, μεγαλοσύνη που θ' αποχτήσεις, και δύναμη, που ποτέ σου δεν είχες!
Να δείς, που τον θάνατο θάνατο, σαν ατρόμητος έφηβος δε θα λογαριάζεις γιατί θε νάσαι ο ίδιος ο θάνατος, μες από την ηγεμόνισσα Μοναξιά!
Θα 'σαι ανέμελο τραγούδι, στη νυφόντητη πάχνη τ' ασύγκριτου πρωϊνού!
Θα 'σαι εσπερινό μοιρολόι, στον κόκκινο τάφο του ηλιοβασιλέματος!
Θα 'σαι μοσχόβολη τριανταφυλλιά στους γέρικους ίσκιους των έλατων!
Θα 'σαι ζωντανό συνθεσάιζερ, που θα βγάζεις αξανάκουστους ήχους!
Θα 'σαι δάκρυ των χαμένων στον πόλεμο, στις αυγινές δροσοστάλες!
Θα 'σαι βαθύς στεναγμός των ετοιμοθάνατων, απο πείνα και δίψα!
Θα 'σαι ανίκητος ακοντιστής των πηχτών σκοταδιών και της αβύσσου!
Θα 'σαι γαλαξίας μ' άστρα μενεξιά, που θά'χουν ζωή ακριβοδίκαιη!
Θα 'σαι δεκαοχτώ χρονώνε νιός, θα τρέχεις, θα λες παραμύθια στα ζώα!
Θα 'σαι κατάρα για τους μαφιόζους τους άρχοντες, τους εχτελεστές των Λαών!
Θα 'σαι ο χρόνος ο άχρονος, που θα ζείς λαμπερή, μεστή αιωνιότητα!
Θα 'σαι η απίκραντη ζωή, γελαστός, μυριόχρως, πανάλαφος

που θα φράζεις τον καλπασμό των κυττάρων σου προς το μαρασμό!

Θα 'σαι ο κορευτής στο χρόνο και στο θάνατο, λαμποφόρος σαν ήλιος έρημος —αδιάφθορος— πάνσοφος— ολύμπιος— άναρχος—ατέλειωτος—αθάνατος!...

...Είναι άγια τα ζώα τ' άγρια, και άγγελοι τα φίδια!

Μην τα φοβάσαι·

τα δεινοσαύρια θεριά της εξουσίας να τρέμεις... και τη ζούγκλα της πόλης.

Φεστιβαλικά παραλειπόμενα

Αλ. Αντωνιάδη (Γιανακού)

Σε μένα — μέσα μου βαθιά —
ηγούν παράταιρα

τα λόγια τα πυρφόρα
οι πολύβουες φλογάτες ιαχές
τα ρυθμικά χειροκροτήματα
από νεανικά ή γερικά σκαριά
με ταύτιση την απουσία πείρας
— ανύπαρκτη στα νιάτα —
περαστική στα «τιμημένα γερατειά»
αφού τίποτα δε διδάχτηκαν...

Σε μένα μαγνήτης σκλαβωτής ο στόχος
ήσυχη δεν αφήνει κι ανέμελη
τη δόλια την ψυχή μου
να χαρεί της μαζικής χαράς
τα δώρα τα ευφρόσυνα...

Για πού βαδίζουμε;
Αυτό μ' ενδιαφέρει...
— Σαν τι μας λέει η φύση
κύματα — κύματα στρωτά —
από μελέμι ζωηρό
σε ήχους μουσικής

απ' του Διόνυσου το στέκι
— εκεί στον κόλπο Καλλονής...

μα το στενό ανάστατο:
Γαρμπιάς ανταριασμένος
σηκώνει κόντρα κύματα!

Αιγαίο πάντοδύναμο
— το λέγαν οι αρχαίοι —
φύσα λιγάκι μαλακά

στα κύματα του κόλπου
τη ρότα τους ν' αλλάξουνε ειρηνικά

— κοντά στην αλλαγή
κ' η... συνδιαλλαγή!

Μάθημα απ' τη φύση
γραμμή για τους ανθρώπους...

Κάποιος δικαστικός...Θ. Κ. Τρουπή

Κάποιος δικαστικός τόλμησε κάποτε...

ν' αφαιρέσει το φίμωτρο
και το τυφλοπάνι από το λασπωμένο
πρόσωπο της θέμιδας.

Καθώς εκείνη τότε

κοίτονταν στο βούρκο της αδικίας –
Κάποιος δικαστικός τόλμησε κάποτε...

να κάνει το καθήκον του,
να ξεσκεπάσει τους βαλτούς τραμπούκους και
φονιάδες.

Κάποιος δικαστικός τόλμησε κάποτε...

ν' ασπαστεί μια φορά στο πρόσωπο
τη Δικαιοσύνη!

Κ' ήταν ο Τερτσέτης, ο Πολυζωίδης,
ο Λελαπόρτας, ο Θεοφανόπουλος κ.α.
μα που κανείς τους δεν έγινε
Πρόεδρος Δημοκρατίας!...

ΣύνοραΤάκη Νατσούλη

Μη λυπάσαι, φτάσαμε στα σύνορα,
θα ξαναβρούμε τους ποιητές,
τον πόλεμο που τελειώνει,
τους μολυβένιους στρατιώτες
με τα όπλα ακίνητα,
κολλημένα στον ώμο.
Θα ξαναδούμε τις μικρές πληγές,
κυκλικά βολεμένες στην έρημο.
Θα ξαναδούμε πίσω μας πια
την καταστροφή που μας άφησε ο πόλεμος.
Αν φιλάξεις στη μνήμη σου
το θλιβερό πουλί που έσκισε τον αέρα,
κάποιο πρωινό που μεθύσαμε
από παγερή οδύνη,
αν φυλάξεις στη μνήμη σου...
Αν μπορείς να κρατήσεις
σφιχτά μες στα χέρια σου,
μη λυπάσαι, περνάμε τα σύνορα!

Αύγουστος 1985

ΔημοπρατήριαΝίκου Β. Καρατζένη

Δε σε θέλουν ειρήνη των ψυχών οι αργυραμοιβοί
που εξαργυρώνουν το αίμα μας στα δημοπρατήρια.
Δε σε θέλουν Δικαιοσύνη όσοι συναλλάσσονται

στα βρωμερά παρασκήνια
όπου διατιμούνται και ζυγιάζονται όνειρα κι αισθή-
ματα.

Δε σε θέλουν ελπίδα οι φτηνοί μεταπράτες
που παζαρεύουν των παιδιών τα χαμόγελα.
Δε σε θέλουν γαλήνη οι αδίσταχτοι πειρατές
κ' οι κουρσάροι
που κατεβαίνουν στις αγορές γι' ανείπωτες
εξαγορές κι αρπαγές.
Δε σε θέλουν Αγάπη όσοι φθονούν των παιδιών τα
σχολεία

και των αρρώστων τα νοσοκομεία.
Δε σε θέλουν Ειρήνη οι αποτρόπαιες ύαινες
που μεθούν στην οσμή των πτωμάτων.
Δε σε θέλουν ειρήνη οι ανθρωπόμορφοι δράκοι
που απομυζούν των λαών το ματωμένο κορμί.
Δε σε θέλουν ειρήνη τα πολυπρόσωπα τρωκτικά
που ροκανίζουν της οικουμένης τους αρμούς.
Δε σε θέλουν ειρήνη οι συνωμότες του σκότους
για να κλέβουν απ' τα βρέφη το γάλα και
του φτωχού το ψωμί.
Δε σε θέλουν ειρήνη οι χαλαστές
που δεν κόπιασαν ποτέ να στήσουν Παρθενώνες.
Δε σε θέλουν ειρήνη οι αιμοδιψείς Τάταροι κι οι
άπληστοι Μινώταυροι.
Δε σε θέλουν ειρήνη οι στυγνοί τεχνοκράτες κι οι
στεγνοί τρομοκράτες.
Είσαι ασύμφορη ειρήνη για τους εμπόρους, τους
μεσίτες,
τους στρατηγούς και τραπεζίτες.

Λάμπρος Μάλαμας

**Πολεμώντας
τους
ναζήδες**

Δ
Ι
Η
Γ
Η
Μ
Α
Τ
Α

1
9
4
3
●
1
9
4
4

«Ελευθερο Πνευμα»

Ευρωπαϊκή Πεζογραφία

Συμπλήρωμα στο ταξίδι του Μπουγκαινβίλ ή Διάλογος ανάμεσα στον Α και τον Β

Του Ντενί Ντιντερό (1713-1784)

Μεταφράζει ο Κώστας Ραγάτσης

Το «Ε. Πνεύμα» βρίσκεται στην περιχάρη θέση, που δίνει στο αναγνωστικό του κοινό σε συνέχειες το νεοκλασικό αριστούργημα του κορυφαίου Γάλλου συγγραφέα που πρώτη φορά δημοσιεύεται στην πατρίδα μας σε γλαφυρή κ' υπέροχη μετάφραση του σεβαστού κι ανεκτίμητου φίλου αγωνιστή Κ. Ραγάτση. Στο πρωτότυπο αυτό έργο, ο μεγάλος Ντιντερό, αγκαλιάζει τα παιδιά της φύσης, και τα υπερασπίζεται με περισσή αγάπη, καλικάριά και ειλικρίνεια.

«Δεν είναι σωστό να βάζουμε φιλικό περιεχόμενο σε πράξεις που δεν έχουν καθόλου τέτοιο»

(Συνέχεια
από το προηγούμενο)

Και δεν άκουε κανείς, παρά το σύριγμα του ανέμου και το βοϊύσμα του νερού σ' όλη την έκταση της παραλίας: Θά 'λεγε κανείς ότι ο αέρας και το νερό, συγκινημένα απ' τη φωνή του γερο Ταϊτινού, έγιναν υπάκουοι στην προσταγή του...

Β. Ε, λοιπόν! Τι σκέφτεσαι;

Α. Ο λόγος αυτός έχει μεγάλη φλόγα κι ορμή. Μου φαίνεται σαν να διακρίνω σ' αυτόν ιδέες και μαστοριά ευρωπαϊκές.

Β. Να σκεφτείς ότι αυτό που σου διάβασα είναι μετάφραση απ' τα ταϊτινά στα ισπανικά κι από τα ισπανικά στα γαλλικά. Ο γερο Ταϊτινός πήγε τη νύχτα στην καλύβα του Ορού, που από πολλά χρόνια μιλούν ισπανικά. Ο Ορού λοιπόν έγραψε στα ισπανικά την ομιλία του γέρου κι ο Μπουγκαινβίλ είχε ένα αντίγραφο, στα χέρια του, όταν του μίλησε ο γερο Ταϊτινός.

Α. Τώρα καταλαβαίνω για

ποιό λόγο ο Μπουγκαινβίλ αφαιρέσει αυτό το μέρος απ' το βιβλίο του. Βλέπω όμως ότι υπάρχει και συνέχεια. Κι έχω την ίδια περιέργεια να τη γνωρίσω.

Β. Ίσως η συνέχεια δεν θα σου κινήσει το ίδιο ενδιαφέρον.

Α. Δεν πειράζει.

Β. Είναι ένας διάλογος ανάμεσα στον καλογερόκακα του карабиού και σ' έναν κάτοικο του νησιού.

Α. Τον Ορού;

Β. Ναι. Όταν το караби του Μπουγκαινβίλ πλησίασε στην Ταϊτή, πλήθος βάρκες από κορμούς δέντρων ρίχτηκαν στη θάλασσα και το περικύκλωσαν. Όπου κι αν γύριζε το βλέμμα του ο Μπουγκαινβίλ, δεν έβλεπε παρά εκδήλωση έκπληξης και καλοσύνης. Του πετούσαν στο караби τρόφιμα, του άνοιγαν τις αγκαλιές, κιάνονταν απ' τα σχοινιά του карабиού, γέμισαν τις βάρκες του. Όλοι οι κάτοικοι του νησιού ήρθαν στην παραλία. Άρχισε το ξεμπαρκάρισμα. Οι Ταϊτινοί όλο χαρά μοιράστηκαν τους άντρες του πληρώματος και τους οδηγούσαν στις καλύβες τους, κρα-

τώντας τους απ' τη μέση. Οι γυναίκες τους χαϊδεύαν τα μάγουλα.

Βάλε με τη σκέψη σου αυτό το θέαμα φιλοξενίας και πες μου πώς βρίσκεις τον άνθρωπο.

Α. Πολύ καλόν.

Β. Παρ' όλο που να ξεχάσω να σου μιλήσω για κάτι παράξενο που έγινε. Την όμορφη αυτή σκηνή της εγκάρδιας υποδοχής την τάραξαν οι φωνές ενός που καλούσε σε βοήθεια. Ήταν ο υπηρέτης ενός αξιωματικού του Μπουγκαινβίλ. Νέοι Ταϊτινοί είχαν ριχτεί ακάνω του, τον ξάπλωσαν χάμου κι άρχισαν να τον ξεγυμνώνουν, για να τον περικοιτηθούν αλά Ταϊτινά...

Α. Πώς αυτό; Αυτοί οι απλοί, οι γεμάτοι καλοσύνη, οι τόσο τίμιοι!...

Β. Κάνεις λάθος. Ο υπηρέτης αυτός ήταν γυναίκα, καμουφλαρισμένη σε άντρα. Κι ενώ όλο το πλήρωμα του карабиού, σ' όλο το ταξίδι δεν είχε αντιληφτεί τίποτα, οι Ταϊτινοί με την πρώτη κιόλας ματιά ανακάλυψαν το πράγμα! Η κοπέλα, είκοσι εξ χρόνων, είχε γεννηθεί στη Βοιυτογγονε. Ονομάζονταν Μπα-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ

ρέ. Δεν ήταν ούτε άσχημη, ούτε όμορφη. Δεν είχε βγει προτιγτερα πιο έξω απ' το κλίμα των γονιών της, στην πατρίδα της, και τ' όνειρό της ήταν να ταξιδέψει και να κάνει το γύρο του κόσμου. Στο ταξίδι έδειξε αρκετή φρόνηση και μεγάλο κοιράγιο...

3. Συνομιλία του Καλογερόπαπα και του Ορού.

Β. Στο μοίρασμα που έκαναν οι Ταϊτινοί για το κλήρωμα του Μπουγκαινβίλ ο Καλογερόπαπας έλαχε στον Ορού: Ο καλογερόπαπας κι ο Ταϊτινός είχαν την ίδια σχεδόν ηλικία. Γύρω στα τριανταέξι. Ο Ορού δεν είχε τότε παρά τη γυναίκα του και τρεις κόρες, την Αστώ, την Παλή και την Τία. Τον έγούσαν λοιπόν, του έκλυναν το πρόσωπο, τα χέρια και τα πόδια και του σέρβιραν ένα καλό δείπνο. Όταν ήρθε η ώρα για ύπνο, ο Ορού, που είχε βγει προς στιγμή έξω με την οικογένειά του, ξαναπήκε μέσα, του παρουσίασε τη γυναίκα και τις τρεις κόρες του και του είπε:

«Έφαγες καλά, είσαι νέος, είσαι γερός. Αν κοιμηθείς μόνος, θα κοιμηθείς άσχημα. Ο άντρας έχει ανάγκη τη νύχτα από μια συντροφιά κλάι του. Να, η γυναίκα μου, να οι κόρες μου. Διαλέξε ποιά σου αρέσει. Σαν θέλεις όπως να με υποχρεώσεις, πρέπει να προτιμήσεις την πιο μικρή, που δεν απόχηται ακόμα παιδί».

Η μητέρα πρόβησε: «Αλλοίμονο! Δεν μπορώ να τό 'χω παράνονο. Το σφάλμα δεν είναι στην Τία».

Ο καλογερόπαπας αποκρίθηκε ότι η θρησκεία, το κράτος, η φιλία κ' η τιμιότητα δεν του επέτρεπαν να δεχτεί

αυτή την προσφορά.

Ο Ορού του λέει:

«Δεν ξέρω τι πράγμα είναι αυτό που εσύ το λες θρησκεία. Πρέπει κατά τη γνώμη μου νά 'ναι κάτι κακό, αφού σου απαγορεύει να γευτείς μια αθώα απόλαυση, που η φύση, η παντοδύναμη αυτή αφέντισσα μας προσφέρει, να δώσεις την ύπαρξη σ' ένα πλάσμα σαν και σένα, να προσφέρεις μια υπηρεσία, που ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά, σου ζητούν, να ξοφλήσεις το χρέος σου προς αυτόν, που σε φιλοξένησε με ανοιχτή καρδιά, και να πλουτίσεις το έθνος μας μ' έναν ακόμα πολίτη. Δεν καταλαβαίνω επίσης, τί εννοείς μ' αυτό που λες «το κράτος». Αλλά νομίζω ότι, το πρώτο σου καθήκον είναι, να είσαι άντρας και να δείχνεις ευγνωμοσύνη. Δεν σου προτείνω να μεταφέρεις στη χώρα σου τα ήθη του Ορού. Αλλά, ο Ορού, ο φίλος σου, που σε φιλοξένησε, σου ζητάει να δοθείς εσύ στα ήθη κι έθιμα της Ταϊτής. Τα ήθη της Ταϊτής είναι μήπως καλύτερα ή χειρότερα απ' τα δικά σας; Σ' αυτό είν' εύκολη η απάντηση. Η γη που γεννήθηκες έχει περισσότερους ανθρώπους απ' όσους μπορεί να θρέψει. Τότε τα ήθη σας δεν είναι ούτε χειρότερα, ούτε καλύτερα απ' τα δικά μας. Μπορεί να θρέψει περισσότερους απ' όσοι είστε; Τότε τα δικά μας ήθη είναι καλύτερα απ' τα δικά σας. Όσο για την τιμιότητα, σε καταλαβαίνω. Ομολογώ ότι έχω άδικο και να με σιμπαθάς. Δε θέλω να βλάψεις την υγεία σου. Αν είσαι κουρασμένος πρέπει ν' ανακαυτείς. Ελπίζω όμως πως δεν θα επιμεινεις να μας λυπηθείς. Κατά την ταραχή που προκάλεσες σ' όλα αυτά τα πρόσωπα: Υποσιάζονται πως εσύ α-

νακάλυπες κάποιο ελάττωμά τους και γι αυτό τις περιφρονείς. Μα, κι αν ακόμα ήταν αυτό, δε σου αρκεί η ευχαρίστηση να τιμήσεις μια απ' τις κόρες μου ανάμεσα στις συντρόφισσές της και στις αδερφές της; Γίνου λιγάκι γενναϊόδωρος!

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Δεν είναι αυτό. Και οι τέσσερες είναι το ίδιο όμορφες. Όμως η θρησκεία μου, το κράτος μου...

ΟΡΟΥ: «Μου ανήκουν και σου τις προσφέρω. Ανήκουν στον εαυτό τους και σου προσφέρονται θεληματικά. Ό,τι κι αν είναι αυτά, που υπαγορεύουν στη συνείδησή σου, η «θρησκεία», όπως τα λες, και το «κράτος», όπως το λες, μπορείς να τις δεχτείς χωρίς καμιά τύψη. Δε θέλω να κάνω κατάχρηση, επιβάλλοντας την άποψή μου, γιατί — να είσαι βέβαιος — ξέρω να σέβομαι τα δικαιώματα των άλλων».

Εδώ ο Καλογερόπαπας παραδέχεται ότι ποτέ η θεία πρόνοια δεν τον είχε βάλει σε τόσο δεινό πειρασμό. Ήταν νέος κ' οι ορμές του τον βασάνιζαν. Προσπαθούσε να μη ρίχνει τα βλέμματά του στις αξιαγάπητες ικέτιδες. Σήκωνε τα μάτια και τα χέρια προς τον ουρανό. Η Τία, η πιο νέα, του αγκάλιαζε τα γόνατα και του έλεγε: «Ξένε, μη στενοχωρείς τον πατέρα μου, τη μάνα μου, και με βασανίζεις! Τιμήσέ με μέσα στην καλύβα κι ανάμεσα στους δικούς μου. Σήκωσέ με ψηλά, εκεί που είναι οι αδερφές μου. Η Αστώ, η μεγαλύτερη, έχει κιόλας τρία παιδιά. Η Παλή, η δεύτερη, έχει δύο κι η Τία δεν έχει κανένα! Ξένε, καλέ μου Ξένε, μη με περιφρονείς. Κάνε με μητέρα. Κάνε μου ένα παιδί, για να μπορώ μια μέρα να το πάρω απ' το

χεράκι μέσα στην Ταϊτή. Να το βλέπουν ύστερα από εννιά μήνες στον κόρφο μου κι εγώ νά 'μαι περήφανη γι 'αυτό. Το παιδί αυτό θά 'ναι ένα μέρος από την προίκα μου, όταν θ' αφήσω την καλύβα του πατέρα μου, για να περάσω σ' ενός άλλου. Ίσως με σένα θά 'μαι πιο τυχερή παρά με τους νεαρούς ταϊτινούς μας. Αν μου δώσεις αυτή τη χαρά, δεν θα σε ξεχάσω ποτέ και θα σ' ευλογώ σ' όλη μου τη ζωή. Θα γράψω τ' όνομά σου στο μπράτσο μου και στον παιδιού μου. Θα το φωνάζουμε πάντοτε με χαρά. Κι όταν θ' αφήσεις αυτή την παραλία, οι ευχές μου θα σε συνοδεύουν στις θάλασσες ως που να φτάσεις στην πατρίδα σου».

Ο αφελής Καλογερόπαπας λέει πως του έσφιγγε τα χέρια, τον κοίταζε στα μάτια συγκινημένη. Έκλαιγε. Ο πατέρας, η μάνα κ' οι αδερφές της απομακρύνθηκαν κι έμεινε μόνος μαζί της. Έτσι, λέγοντας πάντα: «μα η θρησκεία μου, το κράτος μου» βρέθηκε το πρωί να κοιμάται πλάι στην κοπέλα, που δεν έπαυε να τον χαϊδεύει και που ζήτησε απ' τον πατέρα της, τη μάνα της και τις αδερφές της, όταν ήρθαν κοντά το κρεβάτι της, να ενώσουν κι αυτοί την ευγνωμοσύνη τους μαζί με τη δική της.

Η Αστώ κ' η Παλή, που είχαν βγει στο μεταξύ, κοιβάλησαν φαγητά, ποτά και φρούτα. Αγκάλιασαν την αδερφή τους και τη γέμισαν μ' ευχές. Πήραν όλοι μαζί το πρωινό τους κ' ύστερα ο Ορού, που έμεινε μόνος με τον Καλογερόπαπα, του λέει:

«Βλέπω ότι η κόρη μου ήταν ευτυχισμένη μαζί σου και σ' ευχαριστώ. Πολύ όμως θά 'θελα να μου εξηγήσεις, τι σημαίνει αυτή η λέξη «θρη-

σκεία», που είπες τόσες φορές και με τόσον πόνο»;

Ο Καλογερόπαπας, αφού σκέφτηκε λιγάκι σαν σε όνειρο, απάντησε: «Ποιός έφκιασε την καλύβα σου και τα έπιπλά σου»;

ΟΡΟΥ: Εγώ.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Ε, λοιπόν. Εμείς πιστεύουμε πως ο κόσμος αυτός κι ό,τι κλείνει μέσα του είναι έργο ενός Εργάτη.

ΟΡΟΥ: Που έχει κόδια, χέρια, κεφάλι;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Όχι.

ΟΡΟΥ: Και που μένει;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Παντού.

ΟΡΟΥ: Κι εδώ ακόμα;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Ναι, κι εδώ.

ΟΡΟΥ: Εμείς δεν τον είδαμε ποτέ.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Δεν μπορεί να τον ιδεί κανείς.

ΟΡΟΥ: Να ένας πατέρας χωρίς κανένα ενδιαφέρον. Πρέπει νά 'ναι πολύ γέρος, γιατί πρέπει νά 'χει τουλάχιστον την ηλικία του έργου του.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Δεν γηράζει καθόλου. Μίλησε στους προπάτορές μας και τους παρέδωσε νόμους. Τους καθόρισε τον τρόπο που θέλει να τον τιμούν. Τους όρισε ποιές πράξεις είναι καλές και τους απαγόρευσε άλλες που είναι κακές.

ΟΡΟΥ: Καταλαβαίνω. Μια απ' τις πράξεις, που τους απαγόρευσε σαν κακές, είναι μήπως και το να κοιμάσαι με μια γυναίκα ή με μια κόρη; Τότε γιατί έκανε δύο φύλα;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Για να ενώνονται. Αλλά κάτω από καθορισμένους όρους κι ύστερα από ορισμένες θρησκευτικές λειτουργίες, που έχουν σα συνέπεια, ένας άντρας ν'

ανήκει σε μια γυναίκα και μονάχα σ' αυτήν, και μια γυναίκα ν' ανήκει σ' έναν άντρα και μονάχα σ' αυτόν.

ΟΡΟΥ: Για όλη τη ζωή;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Για όλη τη ζωή.

ΟΡΟΥ: Έτσι, αν συνέβαινε μια γυναίκα να κοιμηθεί μ' άλλον άντρα, ή ένας άντρας να κοιμηθεί με μιαν άλλη γυναίκα... αλλά, όχι, αυτό δεν μπορεί να γίνει, γιατί, μια που ο εργάτης του κόσμου είναι πανταχού παρών κι αυτή η πράξη δεν του αρέσει, ξέρει να την εμποδίσει.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Όχι, τους αφήνει να κάνουν, κι έτσι αμαρτάνουν ενάντια στο νόμο του Θεού (έτσι τον λέμε το μεγάλο Εργάτη) κι ενάντια στο νόμο της χώρας και διαπράττουν ένα έγκλημα.

ΟΡΟΥ: Θα λιποκόμωνα πολύ, αν σε προσβάλνα με τα λόγια μου, μα, αν επιτρέπεις, θα σου πω τη γνώμη μου.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΑΠΑΣ: Πές την.

ΟΡΟΥ: Βρίσκω ότι οι εντολές αυτές είναι αντίθετες προς τη φύση, αλλά και προς τη λογική. Έγιναν για να πληθαίνουν τα εγκλήματα και για να εξοργίζουν κάθε τόσο το γέρο εργάτη, που έφκιασε όλα τα πράγματα χωρίς να έχει κεφάλι, χέρια και δίχως εργαλεία. Που βρίσκεται παντού και δεν τον βλέπουμε πουθενά. Που ζει και θα ζει. Που προστάζει και δεν τον υακούνε. Που μπορεί να εμποδίσει κάτι και δεν το εμποδίζει. Είναι αντίθετες προς τη φύση, γιατί δέχονται, ένα ον που αισθάνεται, που σκέφτεται, που είναι λεύτερο, δέχονται να γίνει κτήμα ενός άλλου, όμοιου μ' αυτό. Σε τι μπορεί να βασίζεται ένα τέτοιο δικαίωμα; Δε νομίζεις ότι στη χώρα σου έχουν

Μνήμες και μορφές της Εθνικής Αντίστασης

Ένα ταπεινό αναθηματικό σύμβολο στο Χάνι - Καλλιθέας - Καλπακίου

Σημειώσεις του Λάμπρου Μάλαμα

Το χρονικό

Κυριακή 8 Σεπτέμβρη 1985. Ευλογημένη μέρα και ώρα, στην πλατιά και πολύπληθη σύναξη, αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης στο Χάνι Καλλιθέας. Τρία χλμ. πιο πάνω απ' το Καλπάκι.

Μέρα χαράς τιμής και περηφάνιας για τους επιζώντες Ελασίτες του 85 και του 15 Συν/των της Ηπείρου και τους επίγονους. Μια ευλαβική εκδήλωση για το κατόρθωμα εκείνο των 10 παλικαριών του 85 Συν/τος, που στις 7/4/44, ντύθηκαν στα βλάχικα κι αιφνιδίασαν, κι εξουδετέρωσαν μέσα στο Χάνι, ισχυρό τμήμα των ναζιζήδων, πολεμώντας στήθος με στήθος...

Το σχέδιο είχε καταστρώσει ο επιτελικός της Σχολής Ευελπίδων λοχαγός τότε Γ. Καλιανέσης (Μεσήνης). Στην αναγνώριση, είχε μαζί του, το Χαρίση Ζδράβο, και το Σπ. Πρωτοσύγγελο. Ο Ζδράβος ανέλαβε και την εκτέλεση, σαν επικεφαλής της δεκαμελούς «Ομάδας Θανάτου».

Των γενναίων εκείνων, την απaráμιλλη αυταπάρνηση και αποκοτιά, μόνο οι εναπομείναντες πανικόβλητοι τότε, χιτλερικοί, είναι σε θέση να ομολογούνε. Έτσι καθώς, και οι «μακρυμάλληδες οι Πέρσες» τη μαχητική παλικαριά των Αθηναίων και του Αισχύλου στο Μαραθώνα.

Είναι αλήθεια πως το χρονικό της Καλλιθέας, πέρασε στο μύθο και στο θρύλο. Γιαυτό, θ' αποτελεί φωτεινό μετέωρο και υποδειγματικό σύμβολο πολεμικής ανδρείας κι αρετής: άκρατου πατριωτισμού κι αυτοθυσίας για τις νεώτερες γενιές.

Οι 10 μαχητές ήταν: 1) Χαρίσης Ζδράβος, 2) Λάζος Οικονόμου, 3) Χρήστος Χασιώτης, 4) Κώστας Τσιάρας, 5) Γιώργος Μόκας, 6) Νίκος Ντακουβάνος, 7) Βαγγέλης Ντακουβάνος, 8) Αποστόλης Σπύρου, 9) Νάκος Αναστασίου, 10) Βίκτωρ Πετατσίνι (Ιταλός). Νεκρός ο Λάζος Οικονόμου και λίγοι τραυματίες.

Η δύναμη των ναζιζήδων, εξανδραποδίστηκε με πολλούς νεκρούς και πληγωμένους.

κάνει σύγχυση ανάμεσα στο πράγμα, που δεν έχει ούτε αισθήσεις, ούτε σκέψη, ούτε πόθοις, ούτε θέληση, που το αφήνουμε, το παίρνουμε, το φυλάγουμε ή το αλλάζουμε, χωρίς αυτό να υποφέρει, χωρίς να παραπονιέται, με το πράγμα που δεν αλλάζεται, που δεν αποχτιέται καθόλου, που είναι λεύτερο, έχει πόθους, θέληση, που μπορεί να δοθεί ή ν' αρνηθεί για μια φορά ή να δοθεί ή ν' αρνηθεί για πάντα, που υποφέρει και παραπονιέται και που δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο εμπορίας, χωρίς να προσκρούσουμε στο χαρακτήρα του και να παραβιάσου-

με τη φύση; Είναι αντίθετες επίσης οι εντολές αυτές προς το γενικό νόμο των όντων; Λιότι, υπάρχει μήπως κάτι πιο ανόητο από την εντολή, που απαγορεύει την αλλαγή, που είναι ριζωμένη μέσα μας; Που προστάζει με σταθερότητα, που δεν υπάρχει μέσα μας; Που παραβιάζει τη φύση και την ελευθερία του αρσενικού και του θηλυκού, αλυσσοδένοντάς τα το ένα στο άλλο για πάντα; Που προστάζει την πίστη προς ένα και μόνο άτομο, περιορίζοντας έτσι την πιο ανυπόταχτη απ' τις απολαύσεις μας; Που καθιερώνει έναν όρκο αμεταβλητότητας σε δύο όντα από σάρκα απέναντι

σ' έναν ουρανό που κάθε στιγμή αλλάζει μορφή, σε σπήλαια που όλο και καταρρέουν, σε βράχους που με τον καιρό γκρεμίζονται και γίνονται σκόνη, στα δέντρα που κουφαλιάζουν, σε μια πέτρα που τη μετακινούμε; Πίστεψέ με, σεις κάνετε τη ζωή χειρότερη από του ζώου. Δεν ξέρω, τι είναι αυτός ο μεγάλος εργάτης σας, αλλά χαίρομαι που δεν μίλησε καθόλου στους πατέρες μας, κι εύχομαι να μη μιλήσει ούτε στα παιδιά μας, γιατί θα μπορούσε να τους πει ίσως τις ίδιες ανοησίες κι αυτά να κάνουν τη βλακεία να τις πιστέψουν.

(Η συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

Πλαγιοφυλακές και αποσπάσματα μ' ενέδρες, παρενοχλητικά για τον εχθρό, είμαστε πολλοί, σε διμοιρίες και σε λόχους, κατά μήκος του αμαξωτού δρόμου, από Ασφάκα μέχρι Μπουραζάνι και ως την Κακαβιά.

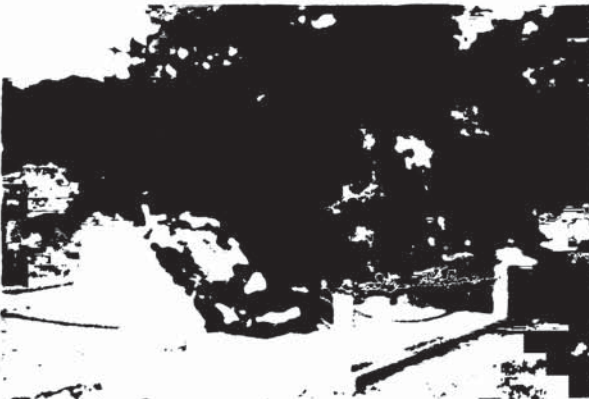
Προσωπικά συμμετείχαμε στον 1 λόχο του 1/15 Συν/τος με δ/τή το Β. Τζιούμα. Χτυπήσαμε την ίδια ώρα τους χιτλερικούς στο Γιάκωβο των Δολιανών...

Το καταπληκτικό και πανθαύμαστο κατόρθωμα των ηρώων του ΕΛΑΣ στο χάνι Καλλιθέας, σηματοδεύτηκε αδρά στον κύκλο του χρόνου στην ιστορική μνήμη, και θα χαραχτεί με χρυσά γράμματα στην άγραφη ακόμα κι αθάνατη βίβλο των μεγάλων του απελευθερωτικού μας αγώνα.

Από σήμερα όμως και πέρα, εισέρχεται στα μάκρη της αιωνιότητας, και στις συνειδήσεις των γενεών, με το σεμνό, υποβλητικό κι απέριττο μνημείο, για την αιώνια τιμή και δόξα των αγωνιστών εκείνων της αυταπάρησης και της αυτοθυσίας, που θα συμβολίζει και θα συνοδεύει τη μνήμη τους, η ευγνωμοσύνη της πατρίδας.

Το Ηρώο και η τελετή

Το Μνημείο δημιουργήθηκε μ' έμπνευση, ζήλο κι αφοσίωση, φωτισμένη κι επίμονη πρωτοβουλία, του δραστήριου πολιτιστικού

Το απέριττο Μνημείο στο Χάνι — Καλλιθέας — Καλπακιού.

παράγοντα της Κόνιτσας τ. δημοτικού Συμβούλου και συγγραφέα Σωτήρη Τουφίδη. Με συμπαραστάση του Χαρίση Ζδράβου, του γράφοντα κ.α. Έτσι και με σχέδιο κι επιμέλεια του αρχιτέκτονα Χαρ. Μακόπουλου, με λίγα ταπεινά έξοδα του βιβλίου πό 'χει τίτλο «Το Χρονικό της Καλλιθέας», στήθηκε το μικρό

Εικόνα από την τελετή.

αυτό Ηρώο και με προσωπική εργασία 15 Κονιτσιωτών. Όλα τα έξοδα, εκτός της προσφερόμενης δουλειάς, δεν ξεπέρασαν τις 50.000 δρχ.

Η τελετή στ' αποκαλυπτήρια έγινε στις 11 η ώρα τις 8. 9 με χοροστασία του ελασίτη αγωνιστή αιδ. ιερέα Κ. Μπαλωμένου. Κι ακούστηκε το πένθιμο εμβατήριο «Εκέσατε θύματα αδέρφια εσείς...». Την αποκάλυψη έκανε ο παλιότερος αντάρτης από τους εκατοντάδες παρειαρισκόμενους, Απ. Βαγενάς.

Στη συνέχεια, κατατέθηκαν στεφάνια, από δεκάδες προέδρους κοινοτήτων, πολιτιστικούς Συλλόγους, κομματικές οργανώσεις, από τους δημάρχους Κόνιτσας και Πρέβεζας, από τον έγγονο του νεκρού Λ. Οικονόμου και άλλους αγωνιστές.

Χαιρέτισαν την εκδήλωση διάφοροι κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες.

Από τους ομιλητές που οι λόγοι τους κατατόπισαν, ουσιαστικά κι εύστοχα, την έννοια της σεμνής κι αθόρυβης τελετής και τη σημασία του τολμηρού και φοβερού εκείνου εγχειρήματος καθώς και την αξία του Μνημείου και των αγωνιστών, ξεχώρισαν και ήβραν βαθιά και συγκινητική απήχηση οι εξής:

Σωτήρης Τουφίδης με την περιεκτική του εισήγηση. Ο Χαρ. Ζδράβος και ο Χασιώτης με τις ζωντανές αφηγήσεις της αιφνιδιαστικής μάχης στο Χάνι. Ο Κ. Κράλιος καπετάνιος του ΕΛΑΣ για τη δράση του 85 Συντ/τος και ο υποφαινόμενος που μίλησε με παραδείγματα για την αξία του χρονικού και του μαισωλείου από μέρους των μαχητών και αγωνιστών του πνευματικού κόσμου της Ηπείρου και του 15 Συντ/τος.

Ο δ/ντής της Περιοδικής μας Επιθεώρησης Α. Μάλαμας ενώ ομιλεί στο συγκεντρωμένο πλήθος των αγωνιστών και της νεολαίας στ' αποκαλυπτήρια του Ηρώου. Στο πλάι δεξιά χωρίς να διακρίνονται καλά ο πρωτοπόρος Σωτ. Τουφίδης και ο καπετάν Χ. Ζδράβος.

Τα χρέη και η αξία τους

Σαράντα ολάκερα χρόνια καθυστερήσαμε, για ένα ταπεινό Ηρώο λίγο πιο πάνω από τον Ακρίτα του Καλπακίου, να συμβολίζει, να διδάσκει και να φυλάει Θερμοπύλες!

Ήταν μια υποχρέωσή μας, η απαραίτητη αποκατάσταση ενός άθλου που θά 'πρεπε να διδάσκεται σ' όλα τα σχολεία της Ελλάδας. Οι λόγοι είναι γνωστοί...

Την Πολιτεία τη βαραίνουν αυτά τα χρέη. Είναι υπεύθυνη γιατί καταφρόνησε και περιφρονεί ακόμα, αυτές τις μεγαλύτερες εθνικές μας αξίες.

Τι άλλο θά 'χουμε να παρουσιάσουμε σαν έθνος (εκτός από τη δόξα των αρχαίων) άλλο από το πνεύμα και την ψυχή των Ελλήνων αγωνιστών του καιρού μας; Άλλο από τη μεγάλη ριζιμιά και πατριωτική υπόσταση της Εθνικής μας Αντίστασης;

Είναι και τα κόμματα υπεύθυνα σήμερα. Μετά την επίσημη πολιτειακή αναγνώριση, θα μπορούσαν οικονομικά και ηθικά, να στήσουν τέτοια μνημεία. Όπου υπήρξαν κατορθώματα, σαν το χρονικό της Καλλιθέας.

Θα μπορούσαν να κόψουν ακόμα και 3 με 5.000 μετάλλια να τ' απονεύμουν σε τίμιους και ταλαιπωρούς αγωνιστές! Έτσι για ένα κουράγιο, για μια ζεστή πνοή, μια ηθική δικαίωση και αναγνώριση των θυσιών.

Κρίμα που αρπάζουν και προεκλογικά τόσα εκατομμύρια... και περί άλλων τυρβάζουν... Κι ακόμα οι Αντιστασιακοί παραμένουν ορφανοί κι αδικαίωτοι και περιμένουν ενέργειες και πρωτοβουλίες σαν αυτή των Τουφίδη Ζδράβου και άλλων απλών συναγωνιστών!

Τι να κάνουμε! Αφού υπάρχει κρετινισμός σε ηγεσίες;

Αρκούμαστε στις «εκ των ενώντων» διπλά τιμητικές παρόμοιες αποκαταστάσεις.

Τις φωνές των άταφων νεκρών μας, από ρεματιές, φαράγγια και πρόχειρους τάφους, τις ακούνε μονάχα οι απλοί, οι αγνοί, οι αθώοι κι ανιδιοτελείς αγωνιστές, ο λαός!

Όμως, θά 'ρθει κάποτε καιρός που θα γίνουμε κι εμείς κράτος οικονομικά ανεξάρτητο και νοικοκυρεμένο· και θ' αναπτυσσόμαστε, στηριγμένοι στις δικές μας δυνάμεις.

Εμείς, όλοι μαζί θα γράψουμε την αληθινή ιστορία κι εποποιία εκείνου του μεγαλείου του δεύτερου 1821 του νεώτερου Ελληνισμού. Και θα στήσουμε κι άλλα πολλά σύμβολα ηρωισμού.

Γιατί, αυτά τα Μνημεία, θ' αποτελούν οδηγητικούς φάρους, που θα κατευθύνουν τους μελλούμενους στο δρόμο του πατριωτικού καθήκοντος, για την ακέρια λευτεριά κι εθνική μας ανεξαρτησία, που αλίμονο, παρά τις περγαμηνές των θυσιών, δεν την κερδίσαμε ως τώρα!

Πάντως, οι τίμιοι και υπεράνθρωποι σαν το χρονικό της Καλλιθέας, αγώνες των παλικαριών της ψυχικά αδούλωτης φυλής μας, δεν πανε ποτέ χαμένοι.

Κι ας έπεσαν οι πιότεροι και οι καλύτεροι συναγωνιστές... ή πέθαναν με το πικρό παράπονο ποῦ δεν είδαν τ' όραμα του καινούριου κόσμου. Ενός κόσμου ισοτιμίας, αξιοκρατίας, εθνικής λευτεριάς και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Μα εμείς οι ζωντανοί, τους παρέχουμε τη διαβεβαίωση, ότι:

Συνεχίζουμε και θα συνεχίσουμε τον υπέρτατο αγώνα, ως το γενικό λυτρωμό του πολυβασανισμένου, του «πάντοτ' ευκολόπιστου και πάντα προδομένου» αλλά, τόσο αξιολάτρευτου κ' υπέροχου λαού μας.

Α. Μάλαμας

ΔιήγημαΟ Διονύσης
Του Βασίλη Φυτσιλή

‘Υστερ’ από ομαδική απόπειρα, είχαν σηκώσει απ’ τις ΣΦΑ όλο τον κλωβό των ανήλικων και τον μεταφέρανε στό Γ’ ΚΠΑ (Γ’ Κέντρο Παρουσίας Αξιωματικών).

Μας είχαν φέρει πίσω και μας. ‘Όλους σχεδόν τους «αποπειραθέντες». ‘Όσοι επιζήσαμε.

Μας κλείσανε σ’ έναν κλωβό, κολλητά στο στρατόπεδο των αξιωματικών.

— Εδώ, έλεγε ο κύριος Ξαρουχάκος, πλησίον εις τους αξιωματικούς, εις ένα ανώτερον, πολιτισμένον και ελληνικόν περιβάλλον, θα ανανήψουν ευκολότερον.

Μας χωρίσανε και σε ομάδες και διμοιρίες. «Λόχος ανήλικων»... ‘Όρισαν απ’ τους στρατιώτες, ομαδάρχες, διμοιρίτες, ανθυπολοχαγό, ακόμα και λοχαγό «διοικητή» μας.

Μας μοίρασαν και ρούχα στρατιωτικά. Παυτελόνια, χιτώνια και μπερέδες. Απάνω στο μπερέ είχαν ραμμένη και την κορώνα του βασιλιά. Το «στέμμα».

Δεν ήθελε κανένα απ’ τα παιδιά να φορέσει τη «στολή».

— Εμείς είμαστε πολίτες, διαμαρτυρόμαστε. Κατάδικοι, δικάσιμοι από στρατοδικεία. Δεν είμαστε φαντάροι.

— Σας χαρίζω εγώ την ποινή! Καταργώ όλας τας ποινάς που σας επεβλήθησαν! ‘Έλεγε με στόμφο ο κύριος Ξαρουχάκος. «Ανώτατος άρχων»!...

— Σας ονομάζω ελευθέρους πολίτας. Και σας επιστρατεύω εις την υπηρεσίαν της φιλίας της πατρίδος!

Φάγαμε το ξύλο της χρονιάς μας, ώσπου να τα καταφέρουν να μας «πείσουν» να φορέσουμε’ εκείνα τα ρούχα. Μα το «στέμμα» στο μπερέ κανένας δε δέχτηκε να το φορέσει. Με κανένα τρόπο. Το ξηλώσαμε και το πετάξαμε όλοι.

‘Ηταν κι αυτό μια νίκη. Υποχρεώθηκαν να κάνουν τα στραβά μάτια. Προτίμησαν ν’ ακολουθήσουν μέθοδο πιο ελαστική. Να μας κερδίσουν με την «πειθώ». Με τη διαφώτιση...

Χριστούγεννα 1949. «Άγιες μέρες»... Και μας άφησαν και μας, λίγο λάσκα τα λουριά.

— Αφήστε τα παιδιά να διασκεδάσουν! ‘Έδωσ’ εντολή ο «λοχαγός μας» στους αλφαμίτες.

— Και κρασί!...

— Και κρασί, είπε στον καντινιέρη. Να πιούν τα παιδιά, όσο θέλουν. Ελεύθερα! ‘Όλοι μαζί θα γιορτάσουμε. Σαν μια οικογένεια. ‘Όλοι παιδιά της μητέρας Ελλάδας είμαστε!...

Και ο Διονύσης ήπια όσο κρασί ήθελε...

‘Ηταν ένα παιδί πολύ συναισθηματικό. Λιγομίλητο, σχεδόν κλεισμένο στον εαυτό του.

Αυτό το τσαλαπάτημα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, με τη δήλωση, με την «ομιλία» που τον έβαλαν να διαβάσει μπροστά σε όλο το στρατόπεδο, με τις «επιστολές» που τον υποχρέωσαν να στείλει στον πρόεδρο και στον παπά του χωριού του, (και έμαθε, σίγουρα, πως τις διάβασαν και τις δυο μέσα στην εκκλησιά), όλος αυτός ο απάνθρωπος βιασμός της ψυχής και της συνείδησης τον είχε διαλύσει...

‘Επαιρνε εκείνο το μαυρο-σισσίτιο που μας μοίραζαν. Πήγαινε πέρα στην άκρη και καθόταν σ’ ένα κοτρωνάκι — πάντα στο ίδιο κοτρωνάκι — και τ’ ανακάτωνε, τ’ ανακάτωνε ώρες με το κουτάλι του. Και τα μάτια του, πότε ν’ αγνάντευαν συλλογισμένα κι ασάλευτα απέναντι, τα βουναλάκια του Λαύριου, και πότε να καρφώνονται χαμηλά, πάνω απ’ την καρβάνα του, και να σταλάζουν μέσα στο φαί κόμπους την αρμύρα τους...

Μα, σήμερα, θα κάνει Χριστούγεννα, δεν έχει!...

‘Έφαγε με όρεξη το φαί του, έκατσε με τ’ άλλα παιδιά εκεί στους πάγκους της καντίνας, και παράγγειλε κρασί.

Κατέβασε μονορούφι, γιομάτο, το χάρτινο κύπελο, το ξαναγέμισε, το ξανάδειασε, το ξαναγέμισε...

Σε λίγο, άρχισε να καψώνει. Να ζεσταίνεται... Και η γλώσσα έπιασε να λύνει σιγά σιγά τους κόμπους της.

— Ας γλεντήσουμε, μωρέ, σήμερα λιγάκι και μεις!... Τα παραστρατημένα Ελληνόπουλα... Που ξαναήρθαμε στον ίσιο δρόμο... Για να χαρεί λιγάκι και η καημένη η πατρίδα μας... Η στοργική μαμά Ελλάς, που μας συγχώρεσε για το μεγάλο σφάλμα που κάναμε, και μας αγκάλιασε πάλι. Μόνο που μας αγκάλιασε πολύ σφιχτά... Τόσο σφιχτά, που γουρλώσανε τα μάτια μας απ’ το πολύ το σφίξιμο!... Που μας αναβάπτισε εδώ στην κολυμπήθρα της εθνικής αναμορφώσεως. Μόνο που μας βούτηξε και το κεφάλι μέσα στην κολυμπήθρα... Και τώρα, μας κρέμασε στο σύρμα, με τα ποδάρια τον ανήφορο και το κεφάλι προς τα κάτω, για να βγάλουμε το νερό που ήπιαμε...

Οι άλλοι από τριγύρω, «αναμορφωτές» του

«γραφείου ηθικής αγωγής» και αλφαμίτες, αλληλοκοιτάζονταν και ξυνογελούσαν. Μα ο Διονύσης δεν τους έδινε πια σημασία. Το οινόπνευμα του είχε λύσει για καλά τη γλώσσα.

Και τώρα, θα σας βγάλω ένα λόγο!..., είπε και έπιασε με τα δύο δάχτυλα το καρύδι του και το κουνούσε πέρα - δώθε, διορθώνοντας τάχα στο λαιμό του την ανύπαρκτη γραβάτα.

Στάθηκε όρθιος απάνω στον ξύλινο πάγκο. Πήρε ύφος επίσημο, κι άρχισε να «ρητορεύει», παρασταίνοντας τον Ξαρουχάκο. Προσπαθούσε να τουρλώσει και την κοιλιά του, να φουσκώσει τα μάγουλα, για να μοιάζει πιο πολύ με τον «κύριο γενικό». Μα η κοιλιά του είχε χαθεί πίσω απ' τον πέτσινο ζωστήρα... Και το λαιμουδάκι του, λιγνό σαν την ουρά του αχλαδιού, έπεσε μέσα στο στρατιωτικό χιτώνιο, χωρίς ν' ακουμπάει καθόλου στο γιακά.

— Με ρωτούν συχνά οι ξένοι φίλοι μας, που επισκέπτονται εδώ το νησί μας, άρχισε να λέει, προσπαθώντας να μιμηθεί τη φωνή του Ξαρουχάκου, «πως τα καταφέρνετε εσείς, κύριε συνταγματάρχα, και φέρνετε στον ίσιο δρόμο αυτούς τους ανθρώπους, που τόσο πολύ ήταν ποτισμένοι με το δηλητήριο του κομμουνισμού;»... Και εγώ τους απαντώ: Εμείς δεν κάνουμε απολύτως τίποτε! Μόνοι τους, εδώ, κάτω απ' αυτόν τον καταγάλανο ουρανό μας, δίπλα σ' αυτή την καταγάλανη θάλασσά μας, που όλα αποπνέουν μια ευωδία ελληνική, έρχονται εις περισυλλογήν, και ξαναβρίσκουν τον εαυτόν τους!...

Οι αλφαμίτες, άλλοι χαζογελούσαν, έσπασαν πλάκα, κι άλλοι τον έκοβαν με σφιγμένα φρύδια.

Μα ο Διονύσης δεν μπόρεσε να κρατήσει άλλο τα προσχήματα. Παράτησε το «επίσημο» ύφος και, ξαφνικά, ξεσπασε σ' ένα κλάμα περιέργο, ανακατωμένο μ' ένα παράξενο χασκόμελο, οδοντωτό σαν πριόνι...

— Ποιόν καταγάλανο ουρανό, βρε αθεόφοβοι!...

Σήκωσε το χέρι του και άπλωσε κατά το διοικητήριο την παλάμη του, με τα δάχτυλα τεντωμένα.

Ποιόν καταγάλανο ουρανό, που μας ρημάξατε στο ξύλο!... Βρε, ποιά γαλάζια θάλασσα, βρε λωποδύτες, που μας τσακίσατε τα κόκαλα!... Ποιά κολυμπήθρα του Σιλβάμ, βρε αλήτες, που μας ξεράνατε στον ήλιο σαν τα χταπόδια... Και τώρα μας λέτε...

Δεν πρόφτασε να πει άλλη λέξη. Στη στιγμή, τρεις τέσσεροι αλφαμίτες έπεσαν απάνω

του σαν τα κοράκια. Ένας του καπάκωσε το στόμα με τη χερούκλα του, κι όλοι μαζί τον πήραν σηκωτό, και πήγαν και τον πέταξαν σαν τσουβάλι μέσα στο αντίσκηνό του.

Συνέχιζε έτσι μπρούμυτα να «βγάζει λόγο», ώσπου τον πήρε ο ύπνος, μέσα στο κλάμα και στ' αναφιλητό.

— Μα, εθεωρείτο από τους ειλικρινώς ανανήψαντας... Είχε στείλει και επιστολάς. Εδιάβασε και ομιλία!... Έλεγε με αγανάκτηση, και μαζί με κάποια απογοήτευση ένας «διαφωτιστής», προσπαθώντας να δικαιολογηθεί στον ανθυπολοχαγό, που έφτασε τρέχοντας κι αυτός, να ιδεί τι συμβαίνει. Αμέσως διέταξαν τον καντινιέρη, να μη δώσει σε κανέναν άλλο κρασί.

— Μόνο λεμονάδες και πορτοκαλάδες, διευκρίνισε ο κύριος ανθυπολοχαγός.

— Είπαμε, χρονιαρές μέρες, να κάνουμε λίγο κέφι, αλλά όχι να χαλάσουμε και τα στομάχια μας... Έτσι παιδιά; Προσπάθησε να χαμογελάσει, αλλά τα μούτρα του ήταν στυφά, ζυσισμένα.

*

Έγινε σύσκεψη αξιωματικών. Όλο το επιτελείο του «Κέντρου».

— Δεν ανένηψε κανείς! Είναι όλα βαμμένα βουλγαρόπουλα!... Έλεγε και χειρονομούσε ξαναμμένος ένας ταγματάρχης.

— Με την πρώτη ευκαιρία, θα μας μπήξουν το μαχαίρι στην πλάτη, όσο πιο βαθιά μπορέσουν!... Προτείνω να εισηγηθούμε εις τον Ο-ΑΜ, να επιστραφούν εις τας φυλακάς, ως ανεπίδεκτοι εθνικής αναμορφώσεως.

Δεν πέρασε πολύς καιρός, και άρχισε το ξήλωμα του κλωβού. Μας φόρτωναν λίγους-λίγους στο καΐκι για το Λαύριο, κι από κει μας σκόρπισαν σε διάφορες φυλακές, «δια την έκτισιν του υπολοίπου της ποινής» μας.

Κυκλοφόρησε

Σωτήρη Π. Τουφίδη
«Το Χρονικό της Καλλιθέας»

Από την Εθνική Αντίσταση
1940-44

Με πρόλογο κι επιμέλεια
Λάμπρου Μάλαμα

Ταξιδιωτικές εντυπώσεις

Πενιές από τη Δυτική Ευρώπη

του Λάμπρου Μάλαμα

7. Μια εκδρομή Αμβέρσα - Ολλανδία

8. Γαλλία - Παρίσι

9. Ματιές στην αιώνια πόλη

(B' συνέχεια από το προηγούμενο)

Μια εκδρομή Αμβέρσα - Ολλανδία

Ένα λιοφώτιστο πρωινό, πήραμε το τρένο με το φίλτατο N. για την Ολλανδία.

Είχα περιέργεια κι επιθυμία μιας και βρέθηκα στο Βέλγιο, να πάρω μια πλουσιότερη γεύση και κάποιες ανάσες πιο πλατιές από τα κράτη «Μπενελούξ».

Λαχταρούσα να γνωρίσω μια βορειοδυτική πλευρά και φυσιογνωμία, σε νέους τόπους και ανθρώπους.

Αφήνουμε το «Μπρουξέλ» (όπως το λεν οι Φλαμανδοί) και συναντάμε δυτικά το βιομηχανικό προάστιο Άρεν - Βίλβορτ. Έπειτα το Ρήγκ, με μια πελώρια και θεαματική αερογέφυρα. Πιο πέρα, 25 χλμ. την πόλη Μαλλίνες (Μάχελεν).

Μπαίνουμε στη φλαμανδική περιοχή (MECHELEN). Κι έπειτα στην ξακουστή Αμβέρσα.

Κάνουμε μια επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο, μ' εξακόσιες δρχ. το εισιτήριο.

Βλέπουμε μια ποικιλία απεριποίητων ζώων και πουλιών... και ξαναπαίρνουμε το τρένο για το Ρότερνταμ...

Σε λίγο, φτάνουμε στην πόλη του Ρόζενταλ. Κι ευθύς μετά, τα σύνορα, η Ολλανδία με τους απέραντους κάμπους, τα κανάλια της, τις μύριες αγελάδες, τα μικρά κ' ιδιότυπα σπιτάκια. Ιδιάζων μέσο διακίνησης σ' αυτή τη χώρα το ποδήλατο. Καταπράσινα τοπία. Πλατύβουλες ανασεμιές.

Ένα δροσερό αγέρι χαϊδεύει τα μέτωπά μας.

Τα βλέμματά μας, χάνονται δεξιά ζερβά,

μέσα σε ανθηρές κι ατέλειωτες πεδιάδες. Πλατιά ποτάμια με γεφύρια· κι άλλα πλατύτερα που μοιάζουνε λιμνούλες.

Διατρέχουμε από το Μπρουξέλ 144 χλμ. και φτάνουμε στο Ρότερνταμ...

Μια πόλη με ξεχωριστή φυσιογνωμία και ιδιότυπες αρχιτεκτονικές δομές.

Εικόνα λαϊκής αγοράς στην Αμβέρσα.

Κατεβαίνουμε στο Σταθμό.

Ένας κόσμος ξανθός και ποικιλόχρωμος, όπου η αραπιά κι εδώ πέρα, τον κάνει πιο παρδαλό κι ανήσυχο...

Διάφοροι τύποι σουλατσάρουν σε διαδρόμους. Στέκουν περιέργα σε προθήκες. Τρώνε και πίνουν σ' εστιατόρια, ή ανεβοκατεβαίνουν σε κυλιόμενες σκάλες.

Μια κάποια επιφανειακή ηρεμία φαίνεται πως επιπλέει.

Αλλ' όμως, βαθύτερα, σ' ενδόμυχα ψυχών και πνευμάτων, караδοκεί η πονηριά κ' η εκμετάλλευση. Διακρίνεις εδώ κι εκεί Αραπάδες χασισέμπορους... κι Ολλανδέζες κοπέλες να τρεκλίζουν μαστουρωμένες...

Στην Ολλανδία το χασίσι, το πουλάνε και το πίνουν ελεύθερα. Το προστατεύει

και το κανακεύει ο νόμος του κράτους (!). Τ' αμερικάνικα «αγαθά»... θριαμβεύουν βλέπετε και στους ολλανδέζικους τρόπους ζωής. Η κοινωνική διάβρωση εμφανής και αόρατη βυζαίνει τις ικμάδες των γηγενών και συστηματικά (όπως και στην Ελλάδα) διαφθείρει κι αλλοτριώνει τη νεολαία. Ενώ οι πολυεθνικές, λερναίες ύδρες, απομυζούν και διαφεντεύουν τα πάντα.

Βγαίνουμε στην πόλη και παίρνουμε έναν ταξιτζή, να μας κάνει δυο βόλτες.

Μας έτυχε ένας Σπανιόλος μάγας, που μας έφερε κάμποσες γύρες, ώσπου να μας πάει στον Πύργο, στο κέντρο της πόλης να χαρούμε την περίγυρη θέα.

Σε λίγο μ' έν' αλμυρό κι εδώ εισητήριο, ανεβαίνουμε ως τη μέση.

Πιο ψηλά μας εισπράτουνε κι άλλο...

Τελικά, απολαμβάνουμε από κει πάνω την κυκλική όψη της παλιάς και της νέας πόλης του Ρότερνταμ, με τις 600 χιλ. κατοίκους. Αντικρύζουμε ολόγυρα, τα εργατικά σπιτάκια, μα και τα σύγχρονα υποβλητικά οικοδομήματα. Τα λιμανάκια και τα φορτηγά καράβια μέσα στις ζικζακωτές διώρυγες. Τα χαμηλά πορθμεία, καθώς η Ολλανδία εκεί πέρα, βρίσκεται κάτω από τη θάλασσα.

Απ' αυτό το φαινόμενο, ονόμασαν και τα κράτη της Μπενελούξ: «Κάτω χώρες».

Τα πελαγίσια νερά, τα κρατάνε με θεόρατες πυργόπορτες, και μπάζουν όσο νερό θέλουν στα πλατύρηχα ποτάμια τους.

Από τον πύργο βιγλίζουμε γύρω, ένα πολύμορφο θέαμα. Ξεχωρίζουμε τον καθεδρικό ναό, το μετρό, το Χίλτον, τα πο-

Κανάλια και σπίτια στην Ολλανδία.

λυτελή γραφεία της SIEL, τις εργατικές κατοικίες, το μεγάλο πάρκο στο κέντρο της πόλης, μικρά κομψά μαγαζάκια, κανάλια, λιμανάκια με κόττερα, ένα θολωτό συντριβάνι ομπρέλα κάτω απ' τον πύργο που έχει 185 μ. ύψος. Ξεκρίνουμε ανεμόμυλους, φουγάρα, τοξωτές γέφυρες, τ' ακαδημαϊκό νοσοκομείο κ.λπ.

Στ' αριστερά του πύργου, η παλιά πόλη με μικρά φτωχικά σπιτάκια.

Ο Χίτλερ με τους βομβαρδισμούς του, είχε καταστρέψει ένα μεγάλο τμήμα της πόλης.

Το λιμάνι του Ρότερνταμ, είναι μεγαλύτερο κι από κείνο του Άμστερνταμ. Βλέπουμε ακόμα τις υπόγειες διαβάσεις αυτοκινητόδρομων, μεσ' από κανάλια. Αμάξια από κάτω και πλοία από πάνω.

Γέφυρες και δρόμοι στο Ρότερνταμ.

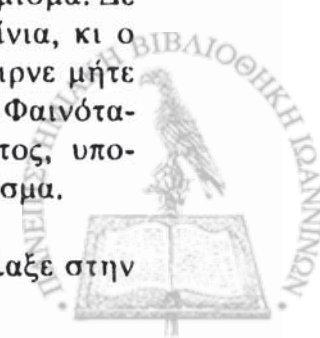
Κατεβαίνοντας από τη θέα του πύργου, δεν έχουμε χρόνο γι' άλλο σεριάνι στην ολλανδική κ' ιδιόμορφη τούτη μεγαλούπολη.

Παίρνουμε πάλι ταξί για το Σταθμό, να μη χάσουμε το τρένο επιστροφής.

Μπαίνουμε σ' ένα εστιατόριο πάνω από το μετρό. Παίρνουμε ένα «σέλφ - σέρβις» από νερόβραστο κοτόπουλο. Μας ζητάνε προκαταβολικά την πληρωμή 650 δρχ. τη μερίδα, σε δικό τους νόμισμα. Δε βγαίναμε στα ολλανδικά φιορίνια, κι ο ταμίας του μαγέρικου, δεν έπαιρνε μήτε βέλγικο φράγκο, μήτε δολάριο. Φαινότανε σκληρός, εγωιστής, άτεγκτος, υποστηρικτής στο εθνικό του νόμισμα.

Ε, όχι κι έτσι (!)

Έτρεξε ο φίλος μου και άλλαξε στην

Τράπεζα. Μα ώσπου νά 'ρθει... ο Ολλανδός στεκόταν όρθιος και τον περίμενε. Καμιά υποχώρηση για ξένο νόμισμα. Τούτος φάνηκε τάχα βαρύς και πούρος εθνικιστής, είπα μέσα μου... και σκέφτηκα πως, πριν λίγες μέρες, είχα χαρεί την ολλανδέζικη νεολαία, πού 'χε διώξει τον ποντίφηκα του Βατικανού «πιξ - λαξ» με σάπιες πατάτες και κονσερβοκούτια... θέλοντας ν' αποδοκιμάσει τη φιλαργυρία, την αποβλάκωση και την ειρηνοκαπηλία του καθολικισμού.

Γύρισε και τον πλήρωσε ο φίλος μου κι ας άργησε. Χάσαμε το δρομολόγιο στις 6...

Πεινούσαμε. Καθήσαμε και φάγαμε, το άνοστο κι αλάδωτο ακριβοπληρωμένο κοτόπουλο στη χώρα των ορνίθων (!)...

Στο ρεστοράν, μπαινόβγαιναν ζόρικοι προκλητικοί Αραπάδες, πωλητές ναρκωτικών με όμορφες Ολλανδέζες χασισωμένες και τσαλακωμένες. Και άλλοι πού 'χαν πάρει δόσεις γερές και τρίκλιζαν, πέφταν κι απάνω στους πελάτες. Έπειτα, στις 7,30, πήραμε το τρένο και γυρίσαμε στις Βρυξέλλες.

Ο λόφος του θρυλικού Βατερλώ στο Βέλγιο, με τον πύργο δεξιά που έχει το πανόραμα των καλλιτεχνικών παραστάσεων.

Γαλλία - Παρίσι

Την επόμενη μέρα, με τον ίδιο φίλο, αγκαζάραμε ταξί για το Παρίσι.

Ξεκινήσαμε η ώρα 9 το πρωί.

Περάσαμε το 'Ιζικεν' και μετά την περιοχή του Μονς.

· Εδώ ο Ν. μας μιλάει γι' απαγορευμένες ζώνες που πέσανε και μ' αλεξίπτωτα Βέλγοι, για ζημιές σε ξένους αφέντες... μα πιάστηκαν και τιμωρήθηκαν σκληρά.

Πρόχωρούμε στην περιφέρεια Μπορινάζ. Δεξά μας υψώνονται τα φουγάρα, από τις μίνες και τους καπνούς των πετροκάρβουνων κι ανταριάζουν τριγύρω την ατμόσφαιρα.

Η Μπορινάζ είναι η μαύρη περιοχή των ανθρακωρυχείων του Βελγίου, που πιάνει από τη Λοβιέρα, το Μόνς, και φτάνει ως τα σύνορα της Γαλλίας.

— Πριν από μέρες σ' ένα απ' αυτά, μέσα στη γης σκοτώθηκαν 17 Τούρκοι εργάτες, ένας Βέλγος κι ένας Ιταλός!...

Μας δείχνει και μας αφηγείται ο φίλος με συμπόνια.

— Πώς έγινε; Τονε ρωτώ.

Έσπασε το ασανσέρ στο ένα κρούσμα και στ' άλλο η «ντάλια» μέσα με το κομπρεσέρ στο καλούπιασμα.

Μας απαντάει και συνεχίζει με θλίψη: Εδώ εργαζόταν κι ο μακαρίτης ο πατέρας μου.

Σ' ένα απ' αυτά του άδη καταγώγιο, πληγώθηκε βαριά στο πόδι... και βρέθηκε στο νοσοκομείο! Κι εμείς, η μάνα, τα 5 αδέρφια μου μικρά, δεν ξέραμε τότε τι γίνεται!

Περιμέναμε αθώα κι εναγώνια γράμμα του, να μάθουμε αν ζει!

Κι έπειτ' από ένα χρόνο κίνησε η μάνα μοναχή, κ' ήρθε στο Βέλγιο να τονε βρει... αφού κάποιος συγγενής μας τό 'γραψε «εξ απαλών ονύχων»...

Από τότε δεν ξαναείδε την υγεία του... και μας έφυγε στα 55 χρόνια του!

Στο μεταξύ, φτάνουμε στα σύνορα της Γαλλίας.

Μετά τον έλεγχο, μπαινουμε στην περιοχή Βαλλενσιέν.

Βλέπουμε και τη συνώνυμη πόλη με τα περίγυρα κανάλια της. Το τροχοφόρο μας σκίζει τους κάμπους. Οργωμένη νιόσπαρτη και καρπερή η γη της Φραγκιάς.

Γλυκόκαιρη ανοιξιάτικη άπλα!

Τρέχουμε ώρα πολλή, πάνω στη μεγά-

λη περιφέρεια της Αγκρικουλτούρας («Γκράντε Κουλτούρε»).

Έπειτα στις «Περρόνες».

Ύστερ' από λίγη ώρα, περνάμε από μίαν υπόγεια λεωφόρο αυτοκινήτων. Από πάνω μας... αερόδρομοι απογείωσης, κι απλώνεται δεξόξερβα το σύγχρονο αεροδρόμιο του «Ντεγκώλ».

Τραβάμε όλο κατά νοτιά κι αφήνουμε' αριστερά ένα μεγάλο εργοστάσιο αυτοκινήτων «Σιτροέν».

Προχωρούμε, κι αντικρύζουμε στο βάθος το Παρίσι, βουτηγμένο σ' αραιά τούλια, από αχλές, καπνούς και καυσαέρια.

Ο ουρανός είναι μουντός.

Οι θωριές μου κυκλοβολούν παντού· και κολλάνε σα βεντούζες στη μνήμη, τις πιο εντυπωσιακές τριγύρω εικόνες.

Μπαίνουμε σε πυκνότερη κίνηση.

Βαδίζουμε αργά και φρενάρουμε συχνά.

Σιμώνουμε σε προάστια.

Ο αγέρας μυρίζει μαγιάτικ' ανθοβόλια, ανάκατος με μολυσμένα ξεπνέματα εξαεριστήρων.

Περνάμε από πλατύδρομους και γέφυρες. Συναντάμε τις πρώτες εργατικές και λαϊκές κατοικίες...

Ματιές στην αιώνια πόλη

Σε λίγο, βρισκόμαστε κοντά στο Σηκουάνα. Αφήνουμε δεξά το δυτικό Παρίσι, και τραβάμε στο κεντρικό.

Ξεκουβαριάζει τ' αδράχτι της μνήμης μου γοργά, τα πριν από 200 χρόνια μεγάλα επαναστατικά γεγονότα, που ξετυλίχτηκαν εδώ γύρω...

Το πλατύ ποτάμι, στις ρηχές του κοίτες, καταβροχθίζει, θολώνει και καθαρίζει όλα τα βλένα κάθε μωσαϊκής κοινωνίας, τόσων και τόσων γενεών.

Μα στροβιλίζουν στο νου μου και τα νεώτερα καθέκαστα της κακίας και δολοπλοκίας, των Γάλλων ιθυνότων, καθώς στα 1917, είχανε φτάσει σε κατάφτυστο από τον πολιτισμένο κόσμο, απονενοημένο διάβημα, να βομβαρδίσουν την πανίερη Ακρόπολή μας, που τη σεβάστηκε αρ-

Οι Πύλες της Παναγίας των Παρισίων.

Παρίσι. Στο βάθος ο Πύργος του Άιφελ.

Εικόνα απο το κεντρικό Παρίσι στη μέση ο Σηκουάνας.

γότερα και ο κανίβαλος ο φύρερ... Κι έπειτα, την ανθελληνική τους συμπεριφορά στην ANTANT και στη Μικρασία...

Βρεθήκαμε κιόλας μπροστά στην πλατεία της Παναγίας των Παρισίων.

Συνωστισμός, πολυκοσμία.

Αξεδιάλυτες βαβυλωνίες, αχολογούν την ατμόσφαιρα του αφαλού της πόλης μέρα - νύχτα και χάνονται μέσα στο ήσυχο βουητό του μυστικόπαθου Σηκουάνα...

Δε βρίσκουμε χώρο ν' αράξουμε τ' αμάξι.

Το κέντρο του Παρισιού και τα μεγάλα μνημεία του, είναι πάντοτε ασφυχτικά γεμάτα.

Το πάμε σ' ένα υπόγειο γκαράζ.

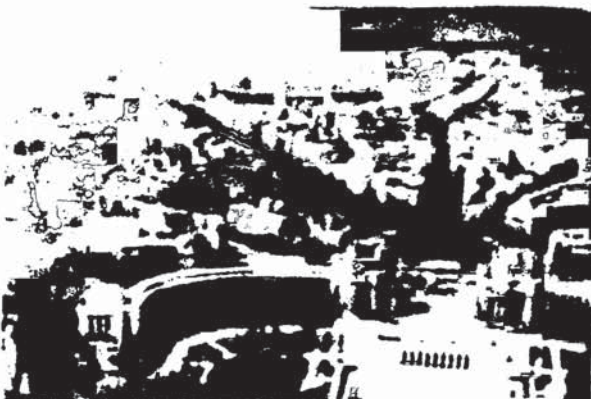
Μπαίνουμε στο ναό της Παναγίας.

Τη φέρω στη φαντασία μου όπως την είχα σχηματίσει έφηβος ακόμα, από το βιβλίο του Βίκτωρα Ουγκώ. Μα και μέσα κι έξω της, αποθεώνεται ο άνθρωπος από τις απaráμιλλες και καταπληχτικές τεχνικές δομές της.

Ανεβαίνουμε τα 385 σκαλοπάτια, και φτάνουμε στην κορφή της.

Αντικρίζουμε μ' απληστία τη γύρω παριζιάνικη μεγαλοπρέπεια!

Αν ο επισκέπτης, ο προσκυνητής στα αιώνια τούτα μαισωλεία, αφεθεί για λίγο σε στοχασμούς και μνήμες... και τι δε θυμάται... με τα χειροπιαστά τεκμήρια, από τις περιγραφές των νεοκλασικών έργων των κορυφαίων Γάλλων συγγραφέων...

Τμήματα του βόρειου Παρισιού κάτω από το μεγάλο πάρκο. (Η φωτογραφία κάρηκε από τον Πύργο του Άιφελ).

Το άγαλμα της Ελευθερίας στη Γαλλική πρωτεύουσα.

Όμως, δεν έχουμε πολύ καιρό στη διάθεσή μας.

Κοιτάζω ξέχωρα και αναμνηστικά, τους χώρους όπου, οι περιβόητες γκιλοτίνες θέριζαν τόσα κεφάλια... και βάφονταν με το αίμα τόσων αθών αγωνιστών του λαού!...

Ρίχνω φευγαλέα βλέμματα στις όχτες του Σηκουάνα που τις κατακλύζουν τα μικρά κουβούκλια βιβλιοπωλειάκια.

Κατεβαίνουμε και τριγυρίζουμε με ταξάκι σε λεωφόρους και πλατείες.

Αγαζητούμε φτηνό εστιατόριο...

Μα η ζωή κι εδώ είναι ακόμα πιο πανάκριβη.

Διαβάζουμε τις λίστες. Δε βγαίνουμε στον παρά, έστω για μια πικρή εμπειρία. Οι άλλοι πεινάνε.

— Θα χορτάσει το μάτι, ο νους κ' η ψυχή μας σήμερα, κι αφήστε τα στομάχια να παίζουν ταμπουρά..., τους είπα και συμφώνησαν.

Καθώς σεριανίζουμε με τ' αμάξι, τα μάτια μου, πασκίζουν ν' αρπάξουν και ν' αποτυπώσουν στη μνήμη, τα γράμματα από κάποιες πινακίδες...

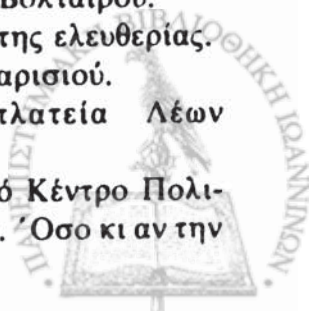
Περνάμε τη λεωφόρο Βολταίρου.

Στο βάθος το άγαλμα της ελευθερίας.

Δεξά η Όπερα του Παρισιού.

Γυρίζουμε στην πλατεία Λέων Μπλούμ.

Παραπέρα, στο Εθνικό Κέντρο Πολιτισμού και Αρχαιοτήτων. Όσο κι αν την

ξέρνει κανείς τούτη την πολυφημισμένη πρωτεύουσα της Δυτικής Ευρώπης, ποτέ δεν μπορεί να τη χορτάσει.

Δε φτάνει μια ζωή ολάκερη, ν' απολαύσει όλα τα μεγαλεία της φύσης, της ιστορίας και των τεχνών της. Την αρχοντιά και τη φτώχεια της.

Γυρίζουμε παντού μέσα στην καρδιά της.

Βγαίνουμε στη Γέφυρα του Αλέξανδρου Γ'.

Η πολιτεία εδώ πέρα, είν' όλη γεμάτη αγάλματα.

Η κλασική και ζωντανή γλυπτική οργιάζει.

Θέλεις μέρες και μήνες ν' απολαμβάνεις αισθητικές χαρές, θησαυρούς από τις υπέροχες τέχνες του κόσμου των αιώνων.

Ανεβαίνουμε στον Πύργο του Άιφελ!

Τούτο είναι κι αν δεν είναι πανθέαμα του Παρισιού!

Ο Πύργος με τα περίπλοκα ατσαλένια θεόρατα συμπλεγματικά δοκάρια, είναι ένα τέρας υπεράνθρωπης τεχνικής έμπνευσης, κατασκευής και ισορροπίας!

Παράλληλα όμως, σ' όλες τις εποχές, και νυχτόημερο χρηματικό κοφτήριο, πανσπερματικό, απόλη την υφήλιο.

Πετάξαμε, με πάνω από 500 δρχ. το εισιτήριο στο κορφινό του πάτωμα, στα 350 μ. ύψος.

Μυρμηγκιές και σαρδέλες εκεί πάνω οι άνθρωποι.

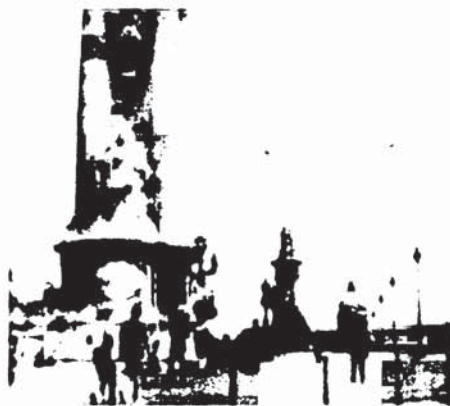
Γυμνό στο πάρκο του Λούβρου. Στο βάθος τμήμα από τα χτίρια του Μουσείου.

Πετούν αδιάκοπα και ηδονίζεται η ψυχή τους, πάνω σ' αυτές τις πανύψηλες εξέδρες· και νιώθουν οι φιλοσοφούντες την πεζή κι άχαρη ζωή, τη μικρότητα κι ασημαντότητα του ατόμου μπροστά στ' ανυπέρβλητα θάματα των τεχνών, του συλλογικού ανθρώπινου πνεύματος, της σοφολαϊκής οντότητας, της καλλιτεχνικής μεγαλοσύνης των λαών.

Οι ανεγκυστήρες στον Πύργο, ανεβοκατεβαίνουν αδιάκοπα. Τα χοντρά συρματόσκοινα, κάνουν ατέλειωτους κύκλους πάνω στα τεράστια ροδάνια, και στην περιδείνιση της ήλεκτρης φόρτσας.

Οι πυργοβιγλάτορες, εκστασιάζονται, και χαίρονται την αρίφνητη πανοραμική θέα της χιλιοτραγουδισμένης πολιτείας.

Δε βολεί συχνά, να κινούνται άνετα, από την πυκνή κίνηση.

Κολώνα στη μεγάλη γέφυρα του Αλέξανδρου Γ' κοντά στο Νοσοκομείο Αναπήρων.

Όλες σχεδόν οι φυλές του κόσμου, διασταυρώνονται μια μέρα στο Παρίσι, μ' όλη την παραξενιά και την άγνοιά τους.

Βλέπεις κι εδώ την αραπιά, γύρω σου παντού.

Αραπίνες και μελαψές Μεσανατολίτισσες, με τα βρέφη τους αγκαλιά, με τα λαχουριά και κατηφένια μακρυφούστανά τους και τα μπόλικά κουδουνιστά κρεμαστάρια χρυσάφια τους, να επιδείχνονται έκθαμβες κι από ξαφνικό και πρόωρο σνομπισμό (!). Κ' οι άντρες τους πλάι, σοβαροί κι αμίλητοι, από εγωισμό και λαιμαργία, ν' αλέθουνε φαγώσιμα σε κάθε ευκαιρία.

Ενωμένες κι εδώ οι λευκές και μαύρες φυλές όπως παρδαλίζουν στην εποχή μας, σ' όλες τις μεγαλουπόλεις του κόσμου.

Και σ' ορισμένες μάλιστα, θαρρείς και πληθωρίζουν οι έγχρωμοι, με τα κοράνια και τις πολυγαμίες τους...

Αγάλι, αγάλι όπως πάμε, σμίγουν και μαυρίζουνε και τα λευκά μας γένη.

Χασίσι κι έρωτα πουλάν αυτοί στις Ευρωπαϊές. Μα τις δικές τους, τις φυλάνε για τον εαυτό τους μόνο. Το πάνε καραγκιόζικα: Και τα δικά σας δικά μας, και τα δικά μας, δικά μας (!).

Εύλογα αναρωτιέσαι πώς:

Τούτα τα μεσανατολίτικα κι αράπικα φυράματα, με τόση υπεροψία, ξιπασμό και θράσος, παρά τις καθημερινές απώλειες και σφαγές, πόσο νεωτερίζουν παράκαιρα και κατακλύζουν τη γριά μας Ήπειρο τη σεβαστή γιαγιά Ευρώπη.

Στριμοχνώμαστε από τους Αραπάδες, για να ρίξουμε μια ματιά στα κέρινα ομοιώματα του ιδρυτή του Πύργου Γουσταύου Αιφελ... και πλάι του, στ' ομοίωμα του εφευρέτη Θωμά Έδισον, όπου τ' έχουν στο ψηλότερο παρτιμάν, σ' ένα κλειστό σαλάκι.

Από την κορφινή, κρυσταλλόφραχτη κι ολοστρόγγυλη εξέδρα, με κατατοπιστικούς πίνακες, σε προσανατολίζουν και σ' ενημερώνουν για τα κεντρικότερα και αξιολογότερα περιηγητικά ενδιαφέροντα της αιώνιας πόλης.

Έτσι, βορινά, αντικρύζεις το Παλαί ντε Τροκαντέρ. Δίπλα του ΒΑ το Παλαί ντε Κογκρέ. Πλάι ανατολικότερα την Πύλη της νίκης.

Ζερβά δυτικά τον Ιππόδρομο, και το μεγάλο πάρκο.

ΒΑ την Παναγιά των Παρισίων. Και βιγλίζεις αχόρταγα. Βορειότερα, νέα κτίρια της Άμυνας. Ανατολικά τον περίφημο Λούβρο. Ίσως το δεύτερο μετά το Ερμιτάζ του Λένινγκραντ Μουσείο του κόσμου.

ΝΔ το Πάρκο των Εκθέσεων.

Δυτικά το Μέγαρο της Ραδιοφωνίας. Πλάι ζερβά κι ανάμεσ' απ' το Σηκουάνα,

Πλευρά από τ' ανάκτορα του Λούβρου που στεγάζουν ανεκτίμητους θησαυρούς πολιτισμών των αιώνων.

αλυσίδες από νέα πανύψηλα κτίρια.

Νότια, ξεκρίνεις τη Στρατιωτική Σχολή. Το παλάτι της ΟΥΝΕΣΚΟ. Σία ντε Μαρς. Το Χοτέλ των Αναπήρων και άλλα, αμέτρητα και σπουδαία παλάτια.

Μα οι ώρες είναι μετρημένες, και πρέπει να γυρίσουμε το βράδυ στο Μπρουξέλ.

Τι να σου κάνουν μερικές ώρες στο Παρίσι;

Κατεβαίνουμε από τον Πύργο.

Έχουμε λίγο περιθώριο χρόνου, κι ας είμαστε πεινασμένοι. Πρέπει να πάρουμε έστω μια γρήγορη εικόνα κι από το Λούβρο.

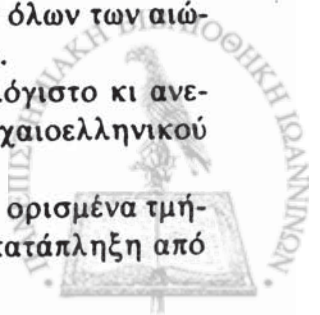
Τον αναζητούνε ώρα πολλή. Μπερδέψαμε τους δρόμους. Ρωτώντας τελικά, το βρίσκουμε.

Μα ήταν μέρα Τρίτη, που όλα τα Μουσεία στη γαλλική πρωτεύουσα είναι κλειστά και είχαμ' ατυχία.

Ωστόσο περιεργαστήκαμε έστω κι απέξω τα μακριά και πελώρια σε σχήμα Π κτίρια, που στεγάζουν ένα από τα μεγαλύτερα τμήματα των τεχνών όλων των αιώνων και όλου του κόσμου.

Αλλά... κι έναν ανυπολόγιστο κι ανεχτίμητο θησαυρό του αρχαιοελληνικού μας πολιτισμού.

Περάσαμε απ' έξω, απ' ορισμένα τμήματα και κοιτούσαμε με κατάπληξη από

Πεζογραφία Δοκιμιογραφικές Σκέψεις Ελληνικό Διήγημα

Αναδρομικό ιστορικό δοκίμιο

Οι καταιγίδες του εικοστού αιώνα

Γιώργου Παπαστάμου

Από τότε, που έχουμε την αίσθηση, πως υπάρχουμε, σ' έναν κόσμο κολλημένο, σα στρείδι, στις συμβατικότητες και στην «ειρηνική συνύπαρξη» των δυο αυτοκρατοριών που προέκυψαν, μετά από τη λαίλαπα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, ο αφυσηχασμός μας, όλο και γίνεται στατικός· και για τον καθένα μας αυτάρεσκος. Στο μεταξύ, προχωρούμε, χωρίς να το κατανοούμε, με μάτια σχεδόν κλειστά, σε μια γη, που παρασύρεται τώρα, από αδέσποτα ρεύματα, των άγριων καταιγίδων του αιώνα· ενώ, η πραγματικότητα κάθε φορά μας παρουσιάζεται με καινούργιο πρόσωπο, που απαιτεί ένα νέο βλέμμα. Ένα νέο

βλέμμα, που, αλίμονο, μας λείπει, για να περάσουμε τα ματωμένα ερείπια της παλιάς ενιαίας αυτοκρατορίας του Πνεύματος, όπως την έπλασε ο 19ος αιώνας ο ρομαντικός και ανάλγητος, που σήμερα έχει καταρρεύσει ολοσχερώς· ενώ απ' τα φρικάλεα του χαλάσματα, αφυπνίζονται οι επί μέρους πνευματικές «εθνότητες» του κατακερματισμένου μας κόσμου.

Η ιστορία, μέσα στην απέραντη τραγωδία της, έρχεται πίσω μας, για να μας μιλήσει δραματικά, για τούτο τον άλλοτε ενιαίο μας κόσμο, που δε μεγάλωσε. Οι γνώσεις για αυτόν αυξηθήκανε μόνο, τρομαχτικά. Μήτε και εξυώθηκε ο κόσμος αυτός. Α-

πλούστατα πελάγωσε απ' τ' αναρίθμητα ρεύματα των πλημμυρίδων, που τον απαγοήτευσαν, για να φτάσει ν' απαρνηθεί τον εαυτό του.

Είναι καλά, ωστόσο, να δούμε αυτό τον κόσμο με τα θολά του μάτια και όπως είναι σήμερα, σκοτεινός απαρνητής του γερασμένου εαυτού του, μια και η πνευματική διαύγεια, που ήταν κάποτε προνόμιο κάθε σκεπτόμενου ανθρώπου, κατάντησε σήμερα, να έχει και αυτή αμείλικτη καταστρεπτικότητα. Γιατί, καθώς θα βλέπομαστε τόσο καθαρά και κατά πρόσωπο, να μη μπορούμε ποτέ ν' αγαπηθούμε!

Και για ν' αγαπηθούμε, χρειάζεται, με ειλικρίνεια, να

τα τεράστια κρυστάλλινα παράθυρα, τ' αποθεωτικό θησαυροφυλάκιο των υπεράτων κι αιώνιων αξιών.

Μα μήπως και το Πάρκο του Λούβρου, δεν είναι ένα περίφημο και περλίτρανο ανοιχτό Μουσείο;

Όση ώρα είχαμ' ακόμα, την αφιερώσαμε.

Η συντροφιά είχε πολυπεινάσει, κι έπρεπε κάτι να τσιμπήσουμε, πριν πατήσουμε ολόταχο γκάζι επιστροφής.

Καθήσαμε σ' ένα μικρό εξοχικό. Ήταν σαν όμορφο κιόσκι. Δέχονταν κουρασμένα, και ζευγαρωτή πελατεία...

Πήραμε 3 τόστ· κι από ένα αναψυχτικό = 1280 δρχ.

Ας είναι είπαμε. «Χαλάλι» της παλιάς Γαλλίας.

Φεύγοντας, θυμήθηκα τα λόγια που μου είπε ο κορυφαίος γλύπτης των Βαλκανίων πέρυσι στα Τίρανα, ο γέρο Οδυσσέας Πασχάλης:

«Λόξα στους ταλαντούχους και γενάρχες της τέχνης που έκαναν τον άνθρωπο από κάτοικο του δάσους ήμερο κι ωραίο επισκέπτη του σύμπαντος.»

Ύστερα, μπήκαμε γοργά στο ταξάκι, και σαν μεθυσμένοι από κείνες τις αρπαχτικές και τόσο ελκυστικές γεύσεις του Παρισιού, γυρίσαμε στο Βέλγιο η ώρα 11... κ' οι βρυξελλιώτες είχαν κοιμηθεί από το μόχθο και τον κάματο της μέρας.

Λ. Μάλαμας

5.6.85

μιλήσουμε. Να μιλήσουμε, για λίγο, για τις μεγάλες ώρες, που σημάδεψαν την Ιστορία της ανθρωπότητας, και ιδιαίτερα για τη μαρτυρική δική μας, απ' τις αρχές του πολυτάραχου εικοστού μας αιώνα.

Βέβαια, ξέρουμε τις τεράστιες επιπτώσεις, που είχε η ασήμαντη, εκ πρώτης όψης, ντουφεκιά του Σεράγιεβου, ριγμένη από ένα φοιτητή, ενάντια σ' ένα μονάρχη. Ήξιζε άραγε αυτή η ντουφεκιά, τους ολέθριους κανονιοβολισμούς του Βερντέν και τις εκατόμβες της μάχης των χαρακωμάτων, επί τέσσερα ματωμένα και πλέον χρόνια;

Κι εδώ στην Ελλάδα, κυρίως εδώ, τί έγινε; Εδώ, η νύχτα ξεφόρτωνε, ένα φθινόπωρο, στάχτες από έναν καιόμενο Ουρανό. Ολούθε μας περίμεναν οι Ερινύες και άρχιζαν το τιμωρό έργο τους, για ό,τι ακριβώς δεν είχαμε πράξει. Πρόκειται, για τη μικρασιατική καταστροφή, που μπροστά της ωχριά και η πτώση της Πόλης και όλα τα δεινά, που υποστήκαμε σα λαός μέσα στη θριαμβευτική μα και βασανισμένη ιστορία μας, όλων των άλλων μεγάλων αιώνων μας.

Τότε, ακριβώς, που ρήμαζε την Ιωνία μας ο βαρβαρισμός των ορδών του Κεμάλ και φλέγονταν η Σμύρνη, ανέβαινε στην εξουσία ο Μουσολίνι και οι απάνθρωποι φανατικοί μελανοχίτωνές του βάδιζαν «πορεία θριάμβου» προς τη Ρώμη!

Η συντριπτική μας ήττα στην Ιωνία, στον προαιώνια δικό μας χώρο — με την υπαιτιότητα φυσικά των «καλών αγίων και ιερών μεγάλων» Ευρωπαίων συμμάχων μας, έφερε και κάποιο καλό στον

απελπισμένο λαό — ουδέν κακόν— κατά το κοινώς λεγόμενο αμιγές καλού. Ποιού καλού; Της κατάλυσης του «Οίκου Γλύξμπουργκ» — και το διώξιμο της μοναρχίας από την κοιτίδα της Δημοκρατίας... για να φτάσει, όμως, δριμύτερη, σε λίγο και απανθρωπότερη και για να χορτάσουν αίγλη και έπαρση, οι χωροφύλακες και οι στρατοδίκες.

Στο μεταξύ, μόλις, που μπορεί να σταθεί στα πόδια της η λιγώζω νεαρή Δημοκρατία του 1924. Έφθινε γύρω της ολοένα το Πράσινο και ανδρωνότανε το Μαύρο. Πελώριες νυχτερίδες κρώζαν αθώρητες, αδιάκοπα μέσα στη νύχτα τους. Τα κοινωνικά προβλήματα, έφταναν σα θεομηνίες και σκόπιμα όλο και μεγάλωναν, για ν' απλωθούν σ' όλη την πολύπαθη χώρα, οι αθώρητες νυχτερίδες του ζόφου! Μέχρι, που έφτασαν να γίνουν σιδεπίλυτα και οξύτατα. Και τότες, που όλα ήταν μουντά, σπασμωδικά, οργισμένα, βαριεστημένα, πικρά, κυνικά και βάνουσα, ξέσπασαν... ξέσπασαν τα κτηνώδη και αλλεπάλληλα στρατιωτικά εθνοσωτήρια πραξικοπήματα — «καλιά μου τέχνη κοσκίνο—. Οι στρατιωτικές κλίκες του '25 και του '26 — ίδιες πάντα, από την εποχή του Πεισίστρατου, ως την αποτρόπαιη τριαντρία του '67, — καρα-καραδοκούσαν για να φέρουν ξανά τη δικτατορία του μοναρχοφασιστικού Σατανά στην πολύπαθη Ελλάδα — Χαιρε προφήτη Κατηφόρη!

Σε λίγο ξεσπά το περιλάλητο Κραχ του εικοσιενιά — τριάντα, μ' όλες τις τραγικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, σε παγκόσμια

κλίμακα, εκτός από τη Σοβιετική Ένωση, που κάτι άλλο γινόταν εκεί, και προκαλούσε τις πρώτες εκπλήξεις, στο γερασμένο δυτικοευρωπαϊκό καπιταλισμό.

Στην Ελλάδα, οι ύαινες τώρα δεν αναδίνουν την απαίσια μυρωδιά τύφης, για την οικονομική μας κρίση, αλλά μόνον ουρλιάζουν στα σκότη, ενώ ο μπάρμπα Λευτέρης — Βενιζέλος — αδυνατεί να τα βγάλει πέρα παλικαρίσια, όπως κάποτε, παρά την ευφυΐα, που διαθέτει και τον αναμφισβήτητο φιλελευθερισμό του.

Και πάλι τα «νεοφανή» πραξικοπήματα, στην ημερησία διάταξη, των εμπαιθών εραστών του τρόμου και του βασανισμού: 1933 ευμενές έτος, καθώς θυρείται ανά την Ευρώπη η πτώση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και η άνοδος του αποτρόπαιου Γ' Ράιχ. Την ίδια χρονιά η πρώτη προσπάθεια ανόδου του «τρίτου ελληνικού πολιτισμού» και μετά τριετία η επικράτησή του, με τη μεταξική λαιλαπα, τεταρταγουουσιάτικα, σ' έναν αίθριο και πεντακάθαρο ελληνικό ουρανό. Η καταιγίδα αρχίζει μ' αναρρίχηση απ' τα «ψηλώματα» και πέφτει ως τα χαμηλά κράσπεδα του αθώου και απληροφόρητου κοσμάκη και μετά τη συνειδητοποίηση της τερατογέννησης, ό,τι δε γνωρίζαμε... καλύτερα! Και στεκόμασταν εκεί, γιατί δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς: «εκεί» - «εδώ» όπως θέλετε, μα κολλημένοι στον τοίχο, μελετώντας τη «Δίαιτα» της Βόρμς, όλοι εμείς οι Νεοέλληνες Λούθηροι! Και παρακολουθώντας την με εκτυφλωτική λαμπρότητα παιζό-

μενηλατραγωδία καλύτερα κωμωδία των αντρεϊκέλων και περιμένουμε να μάθουμε τι θα γίνει μια και η γνώση --η όποια γνώση-- αυτονομεί, κατά το φιλόσοφο, τον άνθρωπο και τον καθιστά ανεξάρτητο από δουλείες! Και να, οι κλειστές μεγάλες φυλακές μας ανοίγουν --τί ωραία στ' αλήθεια ΑΝΤΙ-δικτατορικοφασιστικά σχολεία! για να δεχτούν ίσια τους ελευθερόφρονες-- με τους πρεζάκηδες, τη λευτεριά με τα χασίσια. Κι όσοι αρνούνται τις καταγιγίδες πάνε ταξίδι στα ακατοίκητα ερημονήσια του αρχιπελάγους, όπου τα «στρατόπεδα εκτόπισης, όπου «αι περιώνυμοι κατασκηνώσεις των ερυθρών παραθεριστών, εν μέσω αγρίων χειμώνων...».

Αυτή την εξαθλίωση του ανθρώπου, του την επιδαψίλευσε ο «ιαματικός τρίτος ελληνικός πολιτισμός». Την εξαχρείωση και εξαθλίωση των «μεσοπολεμικών» του ανδραγαθημάτων και αγαθοεργιών... Ο ποιητής, ωστόσο, αυτή την εξαθλίωση την απαθανάτισε με απέθαντους στίχους: όταν κατά «Οχτώβρη 1935» τον έστειλαν με Γ'ληνό και άλλους» σ' αιγαιοπελαγίτικο ταξίδι, στον Άι-Στράτη. Ο ποιητής ήταν ο Κώστας Βάρναλης, που μέσα στου τρόμου την καταγιγίδα, άφοβο παλικάρι ανυποχώρητο και ανυπόταχτο, χλεύαζε κι ειρωνεύονταν την κατά-σταση και το καθεστώς των πατριδεμπόρων:

Μας σιδερώσανε τα χέρια

και μας κλείσαν ολούθε μαλιγχέρια.

Μας μετρήσανε, κάπου εξηνταριά,

και μας ζύγισαν την ψυχή - βαριά!

*

Μουδιάσανε σφιχτόδετα καιρό

χέρι δεξί με χέρι αριστερό.

Μουδιασμένο και τ' άλλο μας που εκράτει

βαλίτσα ή δέμα για τον Άι - Στράτη.

*

Μαζί μας τελευταίοι με το βαπόρι

πρεζάκηδες, αλάνια λαθρεμπόροι,

ξεπίτηδες για να φανεί πως ίσα

λογιούνται η λευτεριά και τα χασίσια.

.....

Εξορία στο λαό χέρια δεμένα,

για νά 'ρθει ο εξορισμένος* απ' τα ξένα

να χωρίσει το έθνος και να βάλει

τη μια μεριά να πολεμάει την άλλη...

* Ο Γλύξμπουργκ.

Ο «εξορισμένος» ήρθε! Και λίγο μετά να, και ο απομηχανής θεός, για να σώσει τη δικτατορία, ο πόλεμος! Πόλεμος δικτάτορα, προς δικτάτορα. Μα την πρωτοβουλία την πήρε ο λαός, για να γράψει το Έπος της Αλβανίας!

Ο τύραννος δεν μπορούσε πια να καθορίσει τα όρια, όπου μέσα τους μπορούσαμε να κινιόμαστε. Να εκμηδενίζει τις αισθήσεις μας. Να κλείνει κάθε δρόμο για τα βήματά μας. Να γεμίζει πληγές τα σώματά μας, που να αιμορραγούν, για να σαπίζουμε γρήγορα στις ερημίες.

Αλλά, ο θρίαμβος της νί-

κης δεν κράτησε πολύ: κι εκτείνοντας το σώμα της Ελλάδας στο σταυρικό σχήμα της απόγνωσης, ακούσαμε το ποδοβολητό, το ούρλιασμα των στούκας και το κροτάλισμα των ερπειστριών και των μύδρων της Βέρμαχτ μέσα στη ματωμένη άνοιξη του '41. Κι ύστερα η προέλαση και η απαρέλαση μέσα στη θεόκλειστη και μαυροφορεμένη Αθήνα. Ήρθε η εποχή, που τη σκέπαζε με τη μαύρη φτερουγα του ο βίαιος θάνατος. Υποστολή της σβάστικας απ' τα γενναία παιδιά της Αντίστασης. Κλαίμε μπροστά στις κλειστές πόρτες της νύχτας. Πείνα και πόνος και παντού στους δρόμους σκιές κινούμενων σκελετών κι αιγιματικά, ισχνά πρόσωπα, διαλυμένα στη σιωπή. Και θάβουμε τα πτώματα των μυστικών μας νεκρών με ανείπωτο πένθος!

Παντού ομίχλη και θάνατος κι όπου ψιλαφήσουμε το ματωμένο κορμί της Ελλάδας βρίσκουμε την πληγή μας. Υπάρχουν και κάποιοι που δεν ψιλαφούν τίποτα, μήτε αισχύνονται. Και οι «κυρίαρχοι της νέας Τάξης» βρίσκουν τα επαίσχυντα «μεταξάκια» τους, τα στρατολογούν και τα κάνουν ταγματασφαλίτες.

Μα στα βουνά βροντάει βουερό το κανόνι και φτάνει ως τις σκιαγμένες πολιτείες το εγερτήριο θούριο του Νίκου Καρβούνη: «Στ' άρματα, στ' άρματα» ενώ οι Γοργοπόταμοι στέλνουν ολούθε περήφανο χαιρετισμό.

Η θύελλα του πολέμου και έξω απ' την Ελλάδα μαίνεται σ' όλα τα μέτωπα απ' τις λυβικές ερήμους ως τον απώτερο βορρά όπου ο σεβιετικός στρατιώτης, μάχεται με λύσσα ενάντια στο ναζιστικό

τέρας, στο Λένινγκραντ και στις όχθες του Βόλγα.

Οι άνεμοι του σκληρού πεπρωμένου της ανθρωπότητας, ασθμαίνοντας βογγούν στην απόρθητη Μόσχα...

Τελικά ο θρύλος του Στάλινγκραντ και ο θρίαμβος της Νορμανδίας σαρώνουν τις στρατιές της Βέρμαχτ και στο ανατολικό μέτωπο παθαίνουν πανωλεθρία χειρότερη κι απ' εκείνη του Βοναπάρτη. Ο λύκος και η Εύα αυτοκτονούν και πυρπολούνται στο μπούνκερ τους: και οι λαοί πανηγυρίζουν... πανηγυρίζουν το λυτρωμό τους, λησμονώντας σχεδόν τελείως το συνταραχτικό και δυσοίωνα γεγονός της Χιροσίμα, για το μέλλον του κόσμου.

Κάποιοι στοχαστές ήσυχoi και αμέριμοι στα γραφεία τους, προσπαθούν να δώσουν απάντηση στο φοβερό διερώτημα: Από πού βγήκε τόσο δαιμονικό κακό καταμεσής μιας Ευρώπης, που είχε βαθιά γεωργηθεί από το υνί των ευγενέστερων ιδεών που είχε με πολλή δαψίλεια κατασπαρεί από τους σπόρους των πιο ηθικών προσδοκιών και είχε πλούσια ποτιστεί από τις πιο ευεργετικές βροχές μιας αξεπέραστης αισθητικής κι ενός αστραφτερού στοχασμού;

Αλλά, εμείς εδώ υποδεχόμασταν την απελευθέρωση, δίχως υψηλούς προβληματισμούς, δίχως προσπάθεια να βγούμε από το τέλμα και το αίμα, του πιο καταστροφικού πολέμου, που είχε γνωρίσει ως τότε η ανθρωπότητα. Σκιές πυκνές θανάτου τρέμουν επάνω από κάθε μας βήμα, καθώς συνταράσσουν την Αθήνα, Δεκέμβρης '44 οι πρώτες αιματηρές συγκρούσεις. Κι αναρωτιόμασταν, όλοι οι Έλληνες, μέσα στο αινιγματικό

«εθνικό» μας παρόν, αν υπάρχουμε, στα ερείπια του εαυτού μας, ή του γύρω σπαρασσόμενου κόσμου. Και δυο χρόνια μετά, Μάρτης '46 οι πρώτες μεταπολεμικές εκλογές και η αρχή ανοιχτού πολέμου ενάντια σ' αυτούς που έκαναν την Αντίσταση και απελευθέρωσαν τη χώρα από το φασισμό.

Να, κάλι στρατόπεδα συγκεντρώσεως και γκέτο. Σπασμένο στα δυο το ουράνιο τόξο μετά την παγκόσμια καταιγίδα, αντιφεγγίζει, το μισό στον ουρανό και το άλλο μισό στον κατασπαρμένο εαυτό μας. Βουτηγμένοι στο άλικο αίμα, ζούμε τις πιο συνταραχτικές στιγμές της μεταπολεμικής μας ιστορίας. Στο φόρτε του ο φοβερός εμφύλιος. Ο γόγης έσφαζε την κραυγή, που τινάσσονταν πάνω απ' την απάισια σιωπή του θανάτου, στα βουνά μας που γίνανε πεδία μάχης μιας μαρτυρικής αδελφοχτόνας διαμάχης. Και στις ταραγμένες πολιτείες κοκάδια οι πολιτικοί αντίπαλοι του καθεστώτος, οι πρώην αντιστασιακοί, οι συγγενείς τους και οι απλοί «ύποπτοι» πολίτες παίρναν, για πολύ καιρό, το «βαρναλικό παπόρι» του '35, το βαπόρι της εξορίας, για τα πιο μοναξιασμένα νησιά του αρχιπελάγους: ενώ σιμά στην Αθήνα, ορθώνεται ορόσημο «τηλαυγούς» καταισχύνης η Μακρόνησος — αυτός ο «νέος Παρθενών της Νεωτέρας Ελλάδος»!

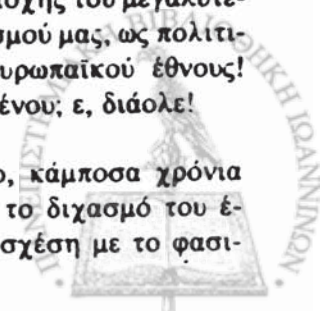
Και να, το καλοκαίρι του 1949 πέφτει η φωτοβολίδα της πύρρειας «Νίκης»! Ποιάς «νίκης» και ποιάς «ήττας»; Έρχεται ο κατευνασμός, μα ένας κόσμος εξακολουθεί να ζει πανικόβλητος: μ' ένα ποτάμι αντάρτες να σκέφτονται μέσα του, συνεχίζοντας το

μαρτυριό του, πέρα απ' τα ελλαδικά σύνορα, το μαρτύριο της μοναξιάς, του αποχωρισμού και της πολύχρονης εξορίας από την πατρίδα.

Οι άλλοι λαοί της Ευρώπης, βλέπουν από μακριά, σχεδόν αδιάφοροι, το ελληνικό δράμα του εμφύλιου και επιδίδονται, από μισή δεκαετία πριν, στην ανασυγκρότηση και την οικοδόμηση των πόλεων τους, που είχε ερειπώσει η άγρια καταιγίδα του ναζισμού.

Κι εμείς εδώ, μόλις που νιώθουμε, πως κοπάζει η δική μας εμφύλια καταιγίδα, ευγνωμονώντας το «αμερικανικό Πεντάγωνον» δια την παρασχεθείσαν βοήθειαν προς πάταξιν «του συμμοριτισμού» στήνομε μεγαλεπίβολον ανδριάντα στον σερ Τρούμαν, τον μέγα «φιλόανθρωπον» των λαών και «αρχιτέκτονα» της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι! Κι εμείς εδώ, στη μοιρολατρική σιωπή μας, μήτε «τ' απομνημονεύματα» του αντιστασιακού μας αγώνα δεν έχουμε το κουράγιο να γράψουμε. Ενώ με φρίκη σκεπτόμαστε την κεφαλή του πρωτοκαπετάνιου της Αντίστασης, του γενναίου των γενναίων Άρη Βελουχιώτη στον κλάτανο των Τρικάλων και την περιφορά της μέσα σε τενεκέ «ανά τα πέριξ χωρία, προς φρονηματισμόν και πειθάρχησιν του λαού... προς τα εθνικόφρονα ιδεώδη...». Κεφαλή «σε τενεκέ»... ως να ήταν του λήσταρχου Γιαγκούλα, της εποχής του μεγαλύτερου ξεπεσμού μας, ως πολιτισμένου ευρωπαϊκού έθνους! Πολιτισμένου; ε, διάολε!

Ωστόσο, κάμποσα χρόνια πριν από το διχασμό του έθνους σε σχέση με το φασι-

Στοχασμοί**Ημερολογιακές διαπιστώσεις
και παραινέσεις****Του Κώστα Τσιγάρα**

πρώην Βουλευτή

7.1.79. Όταν σε μια καλλιτέχνίδα κάνεις κομπλιμέντα μονάχα για την ομορφιά της, είναι σαν ν' αρνιέσαι την καλλιτεχνική αξία της.

4.4.79. Στα πραγματικά επαναστατικά κόμματα, τ' αληθινά διαμάντια ανεβαίνουν στην κορυφή της πυραμίδας τους. Στα συντηρητικά κι

αντιδραστικά, είναι μάλλον οι επιτήδαιοι και καπάτσοι που σκαρφαλώνουν στην κορυφή της.

4.5.79. Οι πιο πολλές μητέρες χαλάνε με την πολλή αγάπη τους τα παιδιά τους. Κ' οι πιο πολλές φίλες χαλάνε τις γυναίκες.

15.9.79. Η κ. Τσάτ... εγκαινιάζει σήμερα το νέο καθεδρικό ναό της Κομοτηνής (είδηση στις εφημερίδες). Τώρα, φαίνεται, στην προχωρημένη ηλικία της φροντίζει να εξασφαλίσει μια καλή θέση στους κόλπους του Αβραάμ, αφού στα νιάτα της είχε χαρεί τις απολαύσεις στους κόλπους του αρχιεπισκόπου όταν ήταν αντιβασιλιάς.

σμό, μας προ-ειδοποίησε ο Νίκος Καρβούνης (όσοι πήγατε αντάρτες θα θυμάστε και το άλλο τραγούδι του «απόψε θα πλαγιάσουμε σε δροσερά χορτάρια») γράφοντας την «Καστανή Βίβλο» του, για ν' αποκαλύψει τους πραγματικούς ένοχους του εμπρησμού του Ράιχσταγ. Μας είχε ακόμα προ-ειδοποιήσει και ενημερώσει, αν θέλετε, με την προφητική του «Λιχτατορία του Σατανά» ο μακαρίτης Νίκος Κατηφόρης. Ο Σικελιανός με τη «Σιβυλλά» του κ.α.

Έρχονται κατόπι για να περιγράψουν ό,τι είχαν οι ποιητές μας προ-είπει με τη λυρική τους διαίσθηση κι ενόραση, οι πεζογράφοι, συντηρητικοί... αλλά δίνουν με βιωματική δύναμη, ότι έγινε στον αγώνα ενάντια στο φασισμό: Ο Γιάννης Μπεράτης στο «Πλατύ ποτάμι» του, ματωμένο κι απ' την ποιητική σύνθεση του Νίκου Γκάτσου «Μπόλιβαρ» υμνεί, με το άλλοθι του τιτλόνιμου λατινοαμερικανού αγωνιστή της ελευθερίας, την ελληνική Αντίσταση. Ο Βενέζης με την «Έξοδος», ο Λουκής Ακρίτας με τους «Αρματωμένους» του.

Και πάλι η ποίηση στο

πνευματικό μας προσκήνιο οι «Αντάρτες» του Αναγνωστάκη και από την ίδια σκοπιά η οδύνη με την οποία πλήττεται στην καταιγίδα, ο «Γερμανός λοχαγός Αύγουστος Κράους» του Νίκου Παππά...

Γιά να σταματήσουν όλα αυτά... σε μια μάχη στην άκρη της νύχτας και κάπου η λεγόμενη ποίηση της ήττας να σταματήσει κι αυτή ερμητική, παντέρημη και λησμονημένη.

Και κάπου αλλού, όσοι ακούνε το φλύαρο αγέρι των ελπίδων, βλέπουν, πέρα από το θρήνο του Σισύφου που μπορεί να έχουν μέσα τους, πως μας απόμειναν μόνο «Τα Πουλιά των Καταιγίδων» να μας μηνούν τη «Γη των Αδερφών μας» καθώς άλλοτε οι Φιλέκδικοι Γερανοί του Ιβύκου, του πολυτάλαντου λογοτέχνη αγωνιστή Λάμπρου Μάλαμα.

Κι αυτή η γη του βασανισμένου λαού, είχε προσφέρει αλίμονο για πολύν καιρό τα χρυσά της μήλα στους «Ηρακλείς του στέμματος» ενώ η ελληνική ανθρωπότητα «ξεκουράζονταν» ύστερα από το συνταραχτικό και πολυτάραχο πέρασμα των μεγάλων κα-

ταιγίδων του αιώνα μας, αμέριμνη και σιωπηλή, ζητώντας φιλοξενία στους παμπάλαιους αδερφούς Έλληνες της Καλαβρίας, ή στις «φιλόανθρωπες» φάμπρικες του θαυματοποιού της ηττημένης Γερμανίας Αντενάουερ, ή του ευτραφέστατου δόκτορος Έρχαρτ. Και ο εδώ δημοκρατικός μας λαός, γελούσε ή έπληττε, με τους επωφόλιους επικριτές υπο-κριτές του, χωρίς να προαισθάνεται πως πολύ σύντομα οι σωβινιστές του έσχατου βαρβαρισμού θα έστηναν το μπαϊράκι τους καταμεσής της δικής του ελληνικής Λευκωσίας.

Και μέσα στον αφιονισμένο από «καλούς φίλους και συμμάχους» ύπνο του, ο προδόμενος και καλοκάγαθος λαός, ελεύθερος πάντα πολιορκημένος, βλέπει εφιαλτικά οράματα ή αρχέγονους μύθους...

Και δεν ξέρει, ποιός να του το πει, αν και κατά πόσο οι μύθοι της ανθρωπινότητάς του, είναι πιο πραγματικοί και πιο αληθινοί, από αυτή την ίδια την ιστορία του.

Οι καιροί, έλεγε συνομιλώντας με το πεπρωμένο, αύριο θα το δείξουν.

Και... το έδειξαν!

5.11.79. Σπάνια συμβαίνει στα ζευγάρια νά 'ναι κ' οι δυο σύζυγοι στο ίδιο ύψος μόρφωσης, αντιλήψεων και πολιτιστικού επίπεδου. Είναι ευτύχημα, όταν, εκείνος που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο, βάζει όλα τα δυνατά του για ν' ανέβει. Είναι μεγάλο δυστύχημα, όταν προσπαθεί να κατεβάσει και τον άλλο στο δικό του επίπεδο.

23.3.80. Το να κάνει κανείς λάθη είναι μέσα στον άνθρωπο, όπως και στη φύση. Το να προσπαθεί όμως να τα δικαιολογήσει με χαζοδικαιολογίες και το να επιμεινεί σ' αυτά, είναι χαρακτηριστικό του κουτοπόνηρου.

15.4.80. Η φύση είναι άδικη. Μα κι ούτε πολισκοτιάζεται γι αυτό! Ο ολοκληρωμένος άνθρωπος αντίθετα πρέπει να προσπαθεί νά 'ναι δίκαιος και να μπορεί να διορθώνει τη φύση στα λάθη της.

31.5.80. Ο Λένιν και ο Στάλιν, που ήσαν πραγματικά μεγάλοι και που είχαν συνείδηση της αξίας τους, δε θεωρούσαν άπρεπο και δε δίσταζαν ν' αποκαλούν τους άλλους «συντρόφους» κ' οι άλλοι να τους προσφωνούν «σύντροφε». Οι φορτωμένοι με παράσημα διάδοχοί τους Χρυστσώφ και Μπρέζνιεφ, καθώς κι ο Μάο-Τσετούνγκ στα τελευταία τους χρόνια, δεν ένιωθαν αυτή τη σιγουριά.

31.10.80. Να θυσιάζεται κανείς για κάτι μεγάλο είναι ηρωισμός. Να θυσιάζεται για κάτι που δεν αξίζει τη θυσία είναι ηλιθιότητα.

19.12.80. Για εκατομμύρια χρόνια, που ο άνθρωπος ζούσε φυσική ζωή, η σεξουαλική λειτουργία ασκούνταν κι αιτή, όπως όλες οι άλλες, και δεν είχε καμιά σχέση με την ηθική, με τη θρησκεία με την ευπρέπεια κ.λπ. Ήταν απλούστατα μια φυσική πράξη. Όταν εμφανίστηκαν οι θρησκείες, στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν τη δημιουργία του κόσμου, μαζί με τ' άλλα, παραμόρφωσαν τη φύση και το νόημα της σωστής εκείνης λειτουργίας.

23.12.80. Να κάνει κανείς «Κοτσάνες» από άγνοια συγχωρείται βέβαια σ' έναν αγράμματο. Να κάνει όμως ένας καθηγητής - θεολόγος ένα μεγάλο λάθος από στοιχειώδη άγνοια της φύσης, αυτό είναι «μεγαλοκοτσάνα»!

Ο κ. Χρ. Γιανναράς στο γκάλοπ για την ευθανασία της κ. Έλενας Ακρίτα (φύλλο Νο 30 του «Ταχυδρόμου» της 7.8.1980) λέει ανάμεσα στα άλλα: «Αν το σπυρί το σιτάρι πρέπει να πεθάνει για να δώσει καρπό, ποιός είναι ο καρπός της ζωής που δίνει ο αφανισμός του σώματος μέσα από την οδύνη της αρρώστιας του θανάτου;»

Όπως είναι γνωστό απ' τη στοιχειώδη φυτολογία το σπυρί σιτάρι, όπως κι όλοι οι σπόροι των διάφορων φυτών, δεν είναι παρά γονιμοποιημένο ωάριο, προστατευμένο μέσα σε λεπτή φλουδίτσα, με αρκετή τροφή (λευκώματα, άμυλο, βιταμίνες κ.λπ..) για να τραφεί ως ότου δώσει δικές του ρίζες μέσα στο χώμα. Δηλαδή το σπυρί σιτάρι είναι ένα ζωντανό, ένα ζωντανό σπέρμα, που όχι μονάχα δεν πεθαίνει, όταν το φυτεύουμε, αλλά που αρχίζει ακριβώς τη λανθάνουσα ως τη στιγμή εκείνη ζωή του. Το να το συγκρίνουμε λοιπόν με τον από ανίατη αρρώστια άνθρωπο, που βρίσκεται στο τέρμα της ζωής του και που έδωσε απόγονους (καρκούς) όταν ήταν ακόμα νέος, αυτό, έξω απ' το ότι δείχνει τη στοιχειώδη άγνοιά μας για τις διαδικασίες της ζωής μέσα στη φύση, είναι, νομίζουμε, κάθε άλλο παρά σωστή και λογική σκέψη και κρίση.

15.3.81. Στον άνθρωπο είναι πολύ επιζήμια η κλίση για τις απολαύσεις, όταν ωριμάζει πιο νωρίς από τη βούληση για την οικοδόμηση του μέλλοντος.

16.5.81. Οι πραγματικοί επαναστάτες ηγέτες μπαίνουν μπροστά και σέρνουν το λαό προς την επανάσταση. Οι ψευτοεπαναστάτες σέρνονται απ' το λαό προς την επανάσταση ή ακόμα και την εμποδίζουν.

6.12.81. Οι θρησκείες δεν συμβιβάζονται με την απλή λογική. Κι ούτε με τη φύση! Μονάχα με την πίστη των αφελών κάνουν στενή παρέα.

12.4.82. Εκείνος, που βρίσκει πάντοτε δικαιολογίες για τα ελαττώματά του, είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να διορθωθεί.

Λάμπρου Μάλαμα

1) «Εφτά Μονόπραχτες Κωμωδίες»

Σ' έναν τόμο 7 γνήσιες και πρωτότυπες κωμωδίες και σάτιρες νεώτερου ελληνικού λαϊκού θεάτρου, που προλογίζουν οι διακεκριμένοι θεατρολόγοι:

Αλέκος Λιδωρίκης

Θ. Δ. Φραγκόπουλος

Θάνος Κωτσόπουλος

και 2) «Ποιητικές Παρενθέσεις»

Ένα χρονολόγιο 60 ποιημάτων από το 1960 έως το 1983

Δοκιμιογραφική μελέτη

Το Δημοτικό Τραγούδι έκφραση της εθνικής μας παράδοσης

Του Βασίλη Περσεΐδη

Στην τεχνοκρατούμενη εποχή μας, με τα τεχνολογικά θαύματα που συνεχώς μας παρουσιάζει, επικρατεί η ιδέα ότι, οτιδήποτε το παραδοσιακό, είναι ξεπερασμένο κι όχι μόνον άχρηστο, αλλά κι εμποδιστικό για την πρόοδο.

Σκοπός της τωρινής ανάλυσής μας, θα είναι να δείξωμε, ότι η εθνική μας παράδοση, και το δημοτικό τραγούδι που την εκφράζει, εξακολουθούν να έχουν μίαν αναμφισβήτητη αξία και μια θεμελιακή σημασία για την πνευματική και την εθνική μας ζωή γενικότερα.

Αλλά τι είναι παράδοση; Ο όρος έχει δυο έννοιες. Με τη στενότερη εννοούμε τις ιστορίες που έχει πλάσει η λαϊκή φαντασία για ορισμένους τόπους, για φυσικά φαινόμενα, για ζώα, για ανθρώπους, για ιστορικά γεγονότα κ.λπ., και τις οποίες πιστεύει για αληθινές. Π.χ. το ότι, η εικόνα της Παναγίας δάκρισε στο άκουσμα της άλωσης από τους Τούρκους. Ιστορίες για στοιχειωμένους τόπους κ.λπ.

Με την πλατύτερη ουσία, λέγοντας παράδοση εννοούμε τους μύθους, τους θρύλους, τα παραμύθια, τις παροιμίες και τα γνωμικά, τα ήθη και έθιμα, το σύστημα αυτοδιοίκησης, τα τραγούδια και τους χορούς, τη λαϊκή αρχιτεκτονική, τις λαϊκές φορεσιές και τη λαϊκή τέχνη. Μ' ένα λόγο, εννοούμε το σύνολο των θεσμών και αντιλήψεων, των συγκροτημένων σ' ένα ολοκληρωμένο σύστημα, που διαμορφώθηκε από ένα λαό, στο διάστημα της ιστορικής πορείας του, και στην προσπάθειά του να ρυθμίσει με τον πιο επωφελή τρόπο την ατομική και την κοινωνική του ζωή, κάτω από τις δοσμένες συνθήκες γεωγραφικής και κοινωνικής διαβίωσης.

Η παράδοση λοιπόν είναι η υλοποιημένη έκφραση του πνευματικού και του υλικού βίου του λαού και φανερώνει απόλυτα την ιδιοσυγκρασία και το χαρακτήρα του.

Ο παραδοσιακός αυτός πολιτισμός, άγραφος στα χαρτιά, ριζωμένος όμως βαθιά στη λαϊκή συνείδηση, μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, σαν ιερή παρακαταθήκη, με την καθημερινή πράξη μέσα στην οικογενειακή και την κοινωνική ζωή κι έτσι κρατά την αδιάκοπη συνέχειά του σαν καθοριστικός τρόπος ζωής.

Κάτω από το σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό λοιπόν – που είναι κοινός για όλους τους πολιτισμένους λαούς- υπάρχει κι ο ιδιαίτερος, ο λαϊκός πολιτισμός του κάθε λαού, που εκφράζει τον ιδιαίτερο τρόπο της ζωής του. Ο πολιτισμός αυτός, είναι ο παραδοσιακός, ή εθνικός του πολιτισμός και αποτελεί την πιο πολύτιμη εθνική του κληρονομιά.

Κατά την ομολογία κορυφαίων ντόπιων και ξένων μελετητών, η εθνική μας παράδοση είναι η πιο βαθύριζη, η πιο πλούσια κ' η πιο ανθρωπιστική, ανάμεσα στις παραδόσεις όλων των ευρωπαϊκών λαών.

Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά του παραδοσιακού μας αυτού πολιτισμού; Είναι η λατρεία για τη λευτεριά κι ο ηρωισμός κ' η αυτοθυσία για την απόκτηση και τη διατήρησή της. Η βαθιά αγάπη για την ελληνική Πατρίδα και την όμορφη φύση της. Η ρωμαλέα αγάπη για τη ζωή και ταυτόχρονα το παλικαρίσιο αντίκρισμα του θανάτου. Η γερή βιολογική αντίληψη για τον έρωτα και η στοργική αγάπη για την οικογένεια. Το αίσθημα της τιμής, που μπαίνει απάνω κι από τη ζωή. Η λατρεία της ομορφιάς και το αίσθημα της λεβεντιάς, της παλικαριάς και της αξιοπρέπειας. Το αίσθημα της αλληλεγγύης και της συμπόνοιας προς το συνάνθρωπο. Ο σεβασμός στις πνευματικές αξίες και στους μεγαλύτερους. Η φυσιολατρεία, η θρησκευτικότητα, η φιλοξενία.

Η παράδοση παρουσιάζεται με όλα εκείνα τα πνευματικά και τα υλικά στοιχεία που την αποτελούν. Ο καλύτερος τρόπος όμως που εκφράζεται σε μας η παράδοση, είναι τα δημοτικά τραγούδια μας και οι χοροί.

Τί είναι το δημοτικό τραγούδι; Το δημοτικό τραγούδι είναι: η πιο αρχέγονη μορφή τέχνης που παρουσίασε ο άνθρωπος κι έχει τρισυπόστατη μορφή. Δηλαδή είναι ποίηση - μουσική και χορός συνταιριασμένα σε μίαν αισθητική ενότητα.

Ο τρόπος δημιουργίας του είναι ο ακόλουθος: Στους παλιότερους καιρούς, ο λαός, στο σύνολό του σχεδόν ήταν τελείως αγράμματος. Σε μια τέτοια κατάσταση, ο μόνος τρόπος πνευματικής επικοινωνίας, ήταν η προφορική παράδοση, κ' ιδιαίτερα το τραγούδι. Κάποιοι

που τον φαρμάκωνε ο πόνος της σκλαβιάς, κάποιος που τον μαράζωνε ο καημός της ξενιτιάς, κάποιος που ένιωθε την ψυχή του ν' αναπηδά από τα κατορθώματα της ελληνικής περφηφάνιας και της παλικαριάς, κάποιος αισθαντικός άνθρωπος, με κάποιο ταλέντο, έπιανε κι έκανε τραγούδι τον καημό του, για να εκφράσει τα ντέρτια και τα μαράζια, τις χαρές και τα σεκλέτια της καθημερινής ζήσης.

Και τα τραγούδια, λόγια είναι,
τα λεν οι παθιασμένοι,
πάνε να διώξουν τον καημό
που την καρδιά βαραίνει.

Το τραγούδι το άκουγαν οι άλλοι, τους ταιριαζε, κι αυτοί το τροποποιούσαν, ή το συμπλήρωναν, κατά την ψυχική διάθεση και την αισθαντικότητα του καθ' ενός, κι έτσι κυλούσε από στόμα σε στόμα, ακρόσωπο, ρευστό, μα πάντα ζωντανό κι απλωνόταν σε χώρες και σε χωριά.

Το εθνικό τραγούδι φτάνει σε μια πλούσια άνθιση κ' η σημασία του γίνεται πολύ μεγαλύτερη, όταν ένας λαός βρεθεί κάτω από σκληρές συνθήκες καταπίεσης. Αυτό συνέβη στον ελληνικό λαό με την τούρκικη υποδούλωση. Στην περίοδο αυτή λοιπόν, το εθνικό μας τραγούδι πήρε μιαν εξαιρετική ανάπτυξη κι έφτασε στον πλούτο και την ομορφιά που μας παραδόθηκε.

Γέννημα και θρέμα του λαού τα εθνικά τραγούδια, βρισκόταν σε άμεση επαφή με το λαό, ήταν τα πιο ζωντανά και τα πιο αγαπημένα δημιουργήματά του, που με αυτά μπορούσε να εκφράζει απόλυτα όλο τον ψυχοπνευματικό του κόσμο και να βρίσκει την ανακούφιση που δίνει η αληθινή τέχνη.

Τραγούδισε καρδούλα μου
λιγάκι ν' ανασάνεις,
γιατ' είναι κάμποσος καιρός,
π' όλο μαράζι βάνεις.

Και είναι αξιοθαύμαστο, πως ο λαϊκός ποιητής, μ' ένα και μόνο δίστιχο, πετύχαινε να μας δώσει, ούτε λίγο ούτε πολύ, την ψυχοβιολογική λειτουργία της Τέχνης!

Το εθνικό τραγούδι ήταν ακόμα ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ηθική και κοινωνική διαπαιδαγώγηση του λαού. Το καθετί της ατομικής ή της κοινωνικής ζωής που έβγαινε έξω από τα καθιερωμένα όρια κι αντιχτυπούσε στο κοινό αίσθημα, ο ποιητής λαός το έπιανε και το έκανε τραγούδι. Το καλό, για έπαινο και για αξιοζήλευτη μίμηση. Το κακό,

για κολασμό και για σωφρονισμό. «Του έβγαν τραγούδι». Και χαρά στον που, το τραγούδι ήταν για έπαινο. Και αλίμονο σε κείνον το τραγούδι ήταν για κολασμό.

Αυτό σήμαινε την κοινωνική του προσηφία.

Τέλος, το εθνικό τραγούδι είχε γίνει η φηγερή φωνή της σκλάβας εθνικής ψυχής και αγαπημένος σύνδεσμος ανάμεσα στους Έλληνες της διασποράς, που τους δημιουργούσε τη συναίσθηση της εθνικής ολότητας και πεκρατούσε ζωντανή την πίστη για την απελευρωση και την εθνική προκοπή.

Ο Έλληνας από παιδί μάθαινε το τραγούδι του τόπου του, μαζί με τις άλλες γνώσεις, ο βασικό εφόδιο για τη ζωή του. Η ατέλειμο ποικιλομορφία του, του επέτρεπε να τα χρησιμοποιεί στην κάθε περίπτωση. Έτσι, το τραγούδι είχε γίνει ο πιστός, ο πιο αγαπημένος και ο πιο πολύτιμος σύντροφος της καθημερινής ζωής του Έλληνα.

(Συνεχίζεται)

Α φ ή γ η μ α

(Από τον καιρό της τουρκοκρατίας)

Το χαλβαδόχαρτο

Του Δημήτρη Ζάν

Ένας «έξυπνος» προφανώς έμπορος από τα Γιεννα, όταν κατάλαβε ότι οι Τούρκοι γρήγορα φύγουν, προσπάθησε ν' αποχτήσει οικονομικές ασεις. Με απότερο σκοπό να ωφεληθεί με την απορησή τους. Αφού το καλοσκέφτηκε, κλησίασε ιγνωστό του αγά, τον καλόπισσε με κουβεντολόι, τελικά τού 'κανε την πρόταση.

Αγά μοι θέλω να σου φανώ χρήσιμος. Αν χρστεις παράδες, ευχαρίστως μπορώ να σου δανείλ Αρκεί ένα μέσσα για μέσσα κι ένα χαρτί ότι θα ξαναπάρω. Αν καμιά φορά φύγετε απ' τον τόπο, (πράμα που δε θέλω) να με θυμηθείς, και δε θα με νοιώσεις. Τον ευχαρίστησε χαμογελώντας ο αγά και τον κάλεσε στ' αρχοντικό του, να τα κουβεντισουν. Την άλλη μέρα κι όλας, πήγε ο Δήμος χαγελαστός στο σπίτι του αγά.

Μετά τα καλωσορίσματα, τους φουσκαλωσε καφέδες και τους λουλάδες, έφτασαν στη συμφωνία Ο Δήμος (αυτό ήταν τ' όνομα του έμπορα) έβγα μια σακκούλα και μέτρησε αρκετά χρυσά ναπολινα, και ανάλογα γρόσια. Όταν έδωσαν τα χέ του είπε ο αγάς.

— Ο λόγος μου και η μέσσα είναι βαριά. Για τ τύπο όμως θα σου δώσω και μια απόδειξη.

— Όπως έβαλε το χέρι στην τσέπη του, έβγα ένα λαδωμένο χαλβαδόχαρτο, το ξάπλωσε στο τη

Οι Συγγραφείς και τα Βιβλία

Μικρές αξιολογήσεις, παρουσιάσεις, γνώμες και κρίσεις

Από τον Λάμπρο Μάλαμα

Κάνω κριτική δημιουργώντας και όχι ψάχνοντας να βρω λάθη
Μιχαήλ Άγγελος

Τέχνη και πολιτική

Κατηγορούν οι ανόητοι αντιδραστικοί κύκλοι πολλές φορές, τη στράτευση και την αυτοστράτευση των συγγραφέων στην τέχνη. Μέμφονται την πολιτική χροιά που παίρνει ένα έργο τέχνης, όταν είναι ρεαλιστικό και καίνε οι πικρές αλήθειες του, με την πειθώ και την καλλιτεχνική συγκίνηση. Αυτό βέβαια το κάνουν, όταν θίγονται τα συμφέροντά τους. Αλλά, δεν καταλαβαίνουν πως ταυτόχρονα κι ασυναίσθητα, ή επί του πονηρού, κάνουν και οι ίδιοι πολιτική. Μια πολιτική άχρηστη κι επιζήμια για την αληθινή τέχνη και τον άνθρωπο. Επιμένουν σε αρνητικούς ισχυρισμούς, κάνοντας μια αυτοαναιρετική και αντιφατική κακή πολιτική: αφού αστράτευτος συγγραφέας και αστραύτευτη τέχνη δεν υπάρχουν. Αναρωτιούμαστε: Γιατί αγνοούν, ή θέλουν ν' αγνοούν, ακόμα και τα δυο διακεκριμένα κεφάλαια της καθοδηγητικής δοκιμιογραφίας και της αισθητικής του δυτικού κόσμου Όργουελ και Κάισλερ; Όπου ο μεν πρώτος τονίζει πως: «Κάθε άρνηση της πολιτικής στην τέχνη, είναι ταυτόχρονα και μια πολιτική θέση».

Και ο δεύτερος επιμένει πως «Τα πάντα στη ζωή, είναι πολιτική».

Άλλωστε, η σωστή λογοτεχνία που εκφράζει κι αντανακλά την ατομική και την κοινωνική συνείδηση, έχει κάθε δικαίωμα ν' αντλεί τα λυτρωτικά της μηνύματα. Κι αφού η ζωή είναι πολιτική και «πολιτική σημαίνει οικονομία» όπως την ερμήνευσε περιεχτικά και ουσιαστικά ο Έλιτς Λένιν, η τέχνη, είναι ψυχή και γλώσσα, σε κάθε δυνατή αισθητική καταξίωση, με το μορφικό ξετύλιγμα των οικονομικών σχέσεων στις ανθρώπινες πράξεις και καταστάσεις, σε κριτική της ίδιας της πολιτικής και της κοινωνίας.

Αναστάση Τακάς: 1) «Ο Μονόλογος» (χρονικό) και 2) «Βαρύς χειμώνας Απατηλή Άνοιξη» (μυθιστόρημα). Δυο βιωματικά και συνταραχτικά έργα 700 περίπου σελίδες. Εκδόθηκαν στην Αθήνα. Βιβλία ντοκουμέντα θα λέγαμε, μέσα από τον πολυτάραχο βίο του λαού μας, τα τελευταία 60

χρόνια. Η όλη συμβολή τους είναι μια αμείλιχτη κριτική που κάνει ο σ. Α. Τακάς, φωτισμένος εκπ/κός και διανοούμενος, που ξέρει να διαπαιδαγωγεί και να κεντρίζει μνήμες και συνειδήσεις με την τέχνη του λόγου του.

Ο Γ. έχει πλούσιες εμπειρίες, ελκυστικό και γλαφυρό προσωπικό ύφος και ζηλευτό ανθρωπιστικό

πέζι, κι άρχισε να γράφει.

Δεν πειράζει που γράφω σ' αυτό το χαρτί.

Σημασία έχει τι γράφω, ποιός υπογράφει.

Ναι, αφέντη μου, όπως τα λες είναι.

Όταν τέλειωσε το γράψιμο, το όπλωσε με προσοχή, και τό 'δωσε στο Δήμο.

*

Έφτασε η μέρα για την εξόφληση, και ξεκίνησε οριζάντος για τον αγά.

Τον καλωδέχτηκε πάλι ο Τούρκος αφέντης με καφίους, σουμάδες και καλά λόγια. Κι απάνω στα μασλάτια, του δίνει την απόδειξη. Αλλά, ενώς το πρόσωπο του αγά, αγρίεψε, σα γενναρίσια νύχτα. Βγάζει το πιστόλι του απ' την τσέπη, σημαδεύει το κεφάλι

του Δήμου και του λέει οργισμένα.

Φάτο σμίσως, διαφορετικά πεθαίνεις. Κοκκαλωμένος απ' τη λαχτάρα ο Δήμος, κιτριλισμένος σα φλωρί, τό 'χωσε στο στόμα! Σιγά σιγά με αφρισμένα σάλια, χωρίς μιλιά, και καταφανή πόνο, το μασούσε. Κάποια στιγμή καταιδρωμένος, γούρλωσε τα μάτια, και το κατάπιε. Αφήνοντας το πιστόλι στο τραπέζι ο αγάς, του είπε με ειρωνία.

Δήμο, χωρίς να μου απαντήσει, είσαι πολύ τυχερός. Το χαλβαδόχαρτο ήταν γλυκούτσικο και νόστιμο. Σκέψου τι θα τραβούσες αν ήταν στράτσόχαρτο, η μουκαβάς. Τσακίσου και να θυμάσαι, η έξυπνη αλεπού πιάνεται απ' τα τέσσερα.

Γρικλιζοντας, ο Δήμος άνοιξε την πόρτα και χάθηκε στα τούρκικα σκοτινά στενορίμια των Γιαννίνων.

ήθος. Μας δίνει τίμιες και ζωντανές γραφές, που αντιστοιχούν από το μερικό στο γενικό, από το ατομικό βίωμα, στ' ομαδικό και κοινωνικό πάθημα.

Είν' αλήθεια πως, στη σύντομη ανθρώπινη ζωή, δεν προφταίνουμε ούτε ν' αυτοβιογραφηθούμε. Και τα μεγάλα έργα τέχνης, δεν είναι παρά, συχνά, συγκλονιστικές αυτοβιογραφίες, είτε σε πρώτο πρόσωπο, είτε σε δεύτερο και τρίτο.

Λέει σωστά ο Γκαίτε στον «Τουρκουάτο Τάσο» ότι: «Τα μεγάλα έργα τέχνης, βγαίνουν από το μεγάλο πόνο».

Ο Τακάς, στο φλογερά νοσταλγικό και πατριδολατρικό του χρονικό το «Μονόλογο», μας χαρίζει υπέροχες σελίδες από τον παιδικό του βίο, στην προ του 1922 ανθηρή, μακάρια κι ευτυχισμένη ζωή του μικρασιατικού ελληνισμού, της γενέτειράς του Τρίγλιας - Βυθηνίας μια τοτινή των αδερφών μας γη επαγγελίας. Η αυθόρμητη κι ενημερωτική αφήγησή του, σκλαβώνει τον αναγνώστη, καθώς περιγράφει έναν κόσμο ολάκερο, που πέρασε για πάντα. Έναν κόσμο μιας πολύκλαυστης χαμένης πατρίδας, μ' όλο το μεγαλείο του λαϊκού πολιτισμού του. Αλλά και με τις πιο περίφημες ηγετικές φυσιογνωμίες και μορφές του. Όπως ήταν ο εθνομάρτυρας επίσκοπος Σμύρνης Χρυσόστομος Καλαφάτης. Ο γαμπρός της αδερφής του караβοκύρης και σωτήρας του λαού της Βυθηνίας Φιλ. Καβουνίδης. Ο «σοφός δάσκαλος» του συγγραφέα Μιλτ. Πακαλεξαντήρης κ.α.

Ένας ωραίος κι αθώς κόσμος, που βρέθηκε στη συμφορά, τη σφαγή και τη ρεμούλα των οσμανλήδων του Κεμάλ... και πέρασε από συμπληγάδες ανομολόγητων βασάνων εξαντραποδισμού κι αφανισμού, που του επέβαλαν οι τοτινοί «σύμμαχοι» και φίλοι του Βενιζέλου, της Αντάντ, Αγγλογάλλο-ιταλοί με τα κνούτα των βάρβαρων Τούρκων, για να κρατήσουν τα πετρέλαια της Μοσούλης...

Όλες βέβαια, αυτές οι ιστορικές αλήθειες στη διάρκεια των 63 χρόνων από τότε, έχουν γραφτεί και ειπωθεί. Μα ο απομνηματικός λόγος του Τακά, είναι συνυφασμένος με τις προσωπικές του περιπέτειες και το δυναμικό του ψυχισμό. Με την αυθόρμητη κι ανεπιτήδευτη μαστορική του πένα, δε δίνει μόνο τη ζωή του στο οικοτροφείο, ή στο δασκαλίκι του. Αλλά, προσφέρει και περιεχτική ιστορία, με ζωντανές αφηγήσεις, ειλικρίνεια και παρηρησία και με αδιαμφισβήτητη πειθώ κι αισθητική συγκίνηση.

Παραθέτει και περιγράφει ένα πλήθος από στοιχεία ηθογραφικά, κοινωνικά και ιστορικά, μ' ευσυνείδητη βιβλιογραφική ενημέρωση. Το έργο αυτό του Τακά, είναι ένα από τα καλύτερα και γνησιότερα που δόθηκαν μέχρι σήμερα, από τους μικρασιάτες συγγραφείς μας. Ξυπνάει μέσα μας, την ουσιαδέστερη νοσταλγία κι ανάμνηση από πτυχές του αγαθότερου κι ευγενέστερου νεοελληνικού βίου, τη σημαντικότερη εθνική περηφάνια, μα και σφυριλατεί την ιστορική μας συνείδηση. Παράλληλα, ενσαρκώνει με άκρατο συναισθηματισμό, τα γλυκά παιδικά του θυμητάρια, χωρίς να παρασύρεται σε πολυδιαφημι-

σμένες ατομικιστικές «Λωξάντρες» της κάθε γλυκερής και «χομπιερίστικης» αυτοβιογραφίας.

Το δεύτερο έργο του Τακά, αναφέρεται στα πρόσφατα και βαρυπονεμένα χρόνια της επικατάρατης ανοιχτής δικτατορίας. Σ' αυτά που υπόφερε ο κάθε πραγματικός κι αναπαλλοτριωτός, απροσκύνητος Έλληνας πατριώτης. Ο κάθε τίμιος αγωνιστής ή βρίσκονταν «μέσα», ή έξω, ένιωθε οπωσδήποτε σε μια φυλακή.

Το «Βαρύς χειμώνας ακατηγή άνοιξη» είναι ένα μυθιστόρημα σαν ντοκουμέντο. Μια σφοδρή καταγγελία για το ατιμώρητο, στη χούντα, στο Πολυτεχνείο, αλλά και σήμερα στη σχετικά διαβρωμένη αστική δημοκρατία, στην τόσο άνομη για τη νέμεση, ηθικά παράνομη και ασύδωτη αλόγευτη κι ασυνείδητη αναρχία, στη δεινοκαθημένη κοινωνία μας.

Ο Τακάς εδώ, με το πρωταγωνιστικό όνομά του Ίρασσας, εξομολογείται την εκπαιδευτική κι αντιστασιακή του δράση. Θ' αναδράμει και στον περασμένο και τωρινό αιώνα, παραθέτοντας άφθονα στοιχεία και σύμβολα, θετικά και αρνητικά.

Τονίζει ιδιαίτερα, καθώς ως τώρα δεν έχουμε καταχτήσει την εθνική μας ανεξαρτησία, ότι:

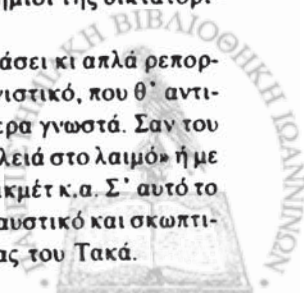
«Η στήριξη σε μια εξωτερική βοήθεια, φέρνει στενοχώρια. Μονάχα η εμπιστοσύνη στον εαυτό σου, σου δίνει δύναμη και χαρά».

Το έργο τούτο, αποκνέει, ένα ολοφυρόμενο αίσθημα πικρίας και απέχθειας, κύρια στους επίορκους «καλιάτσους» της δικτατορίας και των ξένων πατρώνων και προστατών τους.

Στις αντιπαραθέσεις και τις κρίσεις του, ο σ. στέκει άδέκαστος κι αντικειμενικός. Ένας αληθινός φίλος του λαού, που τόσο δοκιμάστηκε για τα ιδανικά του. Ξέρουμε ότι, η σημερινή κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, στο μεγαλύτερο μέρος του ελληνισμού, όπου γης, δεν παρουσιάζει πνευματικά ενδιαφέροντα και δε βοηθάει το πνεύμα της ανθρωπιάς και της αλήθειας, της τιμιότητας και της ηθικής. Όσοι όμως μάθουν και δε διαβάσουν τα βιβλία του Τακά, έχουν πολλά να χάσουν, από διδασχές, από τέρψεις, κι από μηνύματα τολμηρότατης αλήθειας, γύρω από την κάθε μορφή δουλείας, που φορτώνουν στα σβέρκια του πολύπαθου λαού μας ντόπιες και ξένες «γκαγκστερικές συμμορίες».

Χαρακτηριστική συντεταγμένη του έργου είναι, εκτός από τη λεπτή και δηκτική ειρωνία του ύφους, κι ένα τραγικό υλικό που ζύμωσαν με τη μισανθρωπία και το αίμα των αθών οι δήμιοι της δικτατορίας.

Θα μπορούσε ο σ. να τ' ονομάσει κι απλά ρεπορτάζ. Και μάλιστα τόσο συγκλονιστικό, που θ' αντιστοιχούσε με ορισμένα παλιότερα γνωστά. Σαν του Γιούλιου Φούτσικ το «Με τη θηλεία στο λαιμό» ή με το «... Μπενερετζή» του Ναζίμ Κικμέτ κ.α. Σ' αυτό το βιβλίο, ξεκρίνει κανείς και το καυστικό και σκωπτικό κεντρί της πολιτικής σάτιρας του Τακά.

Γενικά, ο «Βαρύς χειμώνας...» του, αποτελεί και μια χρονική συνέχεια του «Μονόλογου». Μεγάλος κι ο κατάλογος αναφοράς σε πρόσωπα και μορφές της συγγραφικής και πολιτικής ζωής του τόπου. Σ' αυτό, διαβάζουμε ακόμα με την ευκαιρία των μετασπουδών του γιού του στο Παρίσι, ως και περιγραφές και ξενάγηση στην αιώνια πόλη. Δόξες μεγαλεία και ξεπεσμούς γελοίων και τρελών βασιλιάδων, για να σαρκάσει με πολλή διακριτικότητα ο σ. τον κρετινισμό των δυναστών και των τυράννων, όπου, η ιστορικοκοινωνική εξέλιξη, καταδίκασε και καταδικάζει αμετάκλητα.

Ο Τ. εκτονώνεται καταγράφοντας και τα βάσανα του παλικαριού του, γύρω από τη στρατεύσή του, κι έντονες διαμαρτυρίες για το λαό, που υποφέρει κάτω από βραχνάδες εξουσίας με τα ίδια βιολιά και νταούλια, ενώ αλλάζουν μόνο οι βιολιτζήδες, σαν τα ξιδοβάρελα π' αλλάζουν τις τάπες.

Ο Τ. έδωσε και θεατρικό έργο με τίτλο «Ηρωική πορεία» που παίχτηκε από τους Επονίτες στον καιρό της Εθνικής Αντίστασης. Σε κατακλείδα το έργο του που έχει και τον επίτιτλο «Η επιστολή στο γιο» έχει τις καυτές μαρτυρίες και καταγγελίες για τα φασιστικά καθεστώτα που βασάνισαν και βασανίζουν το λαό, με όποιες μάσκες και προσχήματα. Το τέλος αυτού του βιβλίου το σφραγίζει και με το πικρό παράπονο, που τού 'καψαν τα έργα του, όπως στην τρισκατάρατη ιεροεξέταση του Μεσαίωνα. Αισιόδοξος και υποσχετικός και γι' άλλα έργα, με τις αρετές της γνήσιας ρωμιοσύνης, ο Τακάς, θα μας πει για το τι ήταν ο 'Αρης Βελουχιώτης, σαν απάντηση ενός πατέρα στο παιδί του. Το παραθέτουμε και σαν δείγμα της γραφής του:

«Ο 'Αρης ήταν:

Σμιχτό τραγούδι, παιδί μου,
απ' το θρόισμα των φύλλων,
το μурμουρίσμα του νερού,
το κελάηθημα του πουλιού,
το σούρσιμο του ερπετού
το ξύσιμο του αγριμιού,
το βέλασμα τ' αρνιού
το άρωμα του κέδρου,
η μοσχοβολιά του θυμαριού,
η γλύκα του μελιού,
η δύναμη του χώματος
το βούισμα της κυψέλης,
το χρώμα του ήλιου,
η φωνή του μόχθου,
της απαντοχής η χαρά
της ελπίδας το σκίρτημα,
τ' αγμιολούλουδου η τροφαντάδα,
της φωτιάς η δύναμη,
του λαού μας οι πόθοι...
'(())' αυτά ήταν ο 'Αρης παιδί μου,
και πάνω απόλα ο αγώνας...».

Ενβέρ Χότζα: «Λύο φίλοι λαοί». Εκδοτικό «8 Νοέμβρη» Τίρανα 1985, σελ. 466.

Είναι το περίφημο έργο με ντοκουμέντα του διαπρεπή Αλβανού ηγέτη και πρωταγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης στη χώρα του και στα Βαλκάνια. Ένα πολύτιμο και αυθεντικό υλικό που συνθέτει τις σχέσεις φιλίας και συνεργασίας στην πορεία των χρόνων μας· και ανάλογους ρόλους μιας πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας των δύο χωρών, πάνω σε προβλήματα συζητήσεις, μηνύματα και συναντήσεις, προσπάθειες αλληλοβοήθειας και αποτιμήσεις. Και από αυτό το έργο του αρχηγού της σοσιαλιστικής Αλβανίας, λάμπουν διάχυτα οι αρετές της τιμότητας, της ειλικρίνειας και της αγάπης του αδερφού αλβανικού λαού και της ηγεσίας του.

Μεσ από τις σελίδες του, αχτινοβολούν τρανταχτές αλήθειες του τόσο καταδεχτικού, σεμνού και φιλολαϊκού αγαπημένου ηγέτη των μεταπολεμικών Σκιπητάρων.

Το βιβλίο αυτό που είναι μια σπουδαία κι αποστομωτική κατάθεση στο θησαυροφυλάκιο της αληθινής ιστορίας, είναι αποκαλυπτικό για τους αδικημένους και πικραμένους Έλληνες αντιστασιακούς, γιατί, ξεσκεπάζει τον κρετινισμό της ανίκανης πολιτικής ηγεσίας της Αριστεράς στη δεκαετία του 1940-50, σχετικά με όλα τα εγκληματικά κι ασυγχώρητα λάθη της. Παράλληλα, αποδείχνει και τις θέσεις της αλβανικής ηγεσίας, στα πλαίσια μιας απεριόριστης εκτίμησης, αγάπης και αλληλοβοήθειας απέναντι στο δικό μας λαό. Ο αναγνώστης θαυμάζει την απλότητα, τη σωστή κι αντικειμενική κρίση, κι όλα τα εξαιρετικά χαρίσματα ενός αρχηγού. Θίγει τα βαριά ελατώματα της ελληνικής ηγεσίας των Σιάντου - Ιωαννίδη - Ζαχαριάδη - Παρτσαλίδη - Ρούσου - Μπαρτζώτα κ.λπ.

Είναι χαρακτηριστική η ευαισθησία του, στον καιρό του απελευθερωτικού αγώνα, για το ελληνικό πρόβλημα. Γόνιμη η θετική και η κατοπινή του προσπάθεια και συμβολή για ομαλοποίηση σχέσεων και ανοίγματα συνεργασίας και καλής γειτονίας. Σε πολλά σημεία, διαφαίνονται κι εθνογραφικά, συγγενικά και φολκλωρικά στοιχεία, από τις συνάψεις και τα ήθη των λαών μας. Το βιβλίο αυτό, καθρέφτης καλών προθέσεων και εγγυήσεων, παρέχει ελπίδες κι ανοίγει δρόμους για πιο ευοίωνες προοπτικές και πιο πλατιούς ορίζοντες συναλλαγών, ανάμεσα στους δυο λαούς μας. Το έργο, σταθεροποιεί την ως τώρα πρόοδο της φιλίας· και φωτίζοντας ορισμένες ιστορικές αλήθειες, αναβαθμίζει την εμπιστοσύνη των λαών μας, δένει αισιόδοξα το παρελθόν με το παρόν· και καταξιώνει τη μορφή και την προσωπικότητα του Ενβέρ Χότζα σε όλο και πότερες συνειδήσεις στην Ελλάδα.

Ένα μνημειακό υλικό με γνήσιες φωνές που συγκινεί άμεσα τους Έλληνες αναγνώστες και αποτελεί σταθμό και προμήνυμα μιας νέας εποχής που ανοίγεται μπροστά μας για τους δυο φίλους κι αδερφούς λαούς.

Βασ. Μπρακατσούλα: «Το αγροτικό πρόβλημα και κίνημα στην Ελλάδα» τόμος Α', εκδ. Παπαζήση αεβε Αθήνα '84, σελ. 288, σχήμα 16Χ25.

Ένα έργο πλατιάς έρευνας, βαθιάς μελέτης και βαριάς ευθύνης. Έργο ιστορικοπολιτικό και οικονομικό με πλουσιότατη βιβλιογραφική ενημέρωση που πρόσφερε ο εξάιρετος αγωνιστής τ. βουλευτής της Αριστεράς και φωτισμένος λόγιος, νομάρχης σήμερα στα Γιάννινα κ. Β. Μπρακατσούλας. Ο συγγραφέας μελέτησε σ' όλες τις διαστάσεις του το θέμα και αφιερώνει το βιβλίο του «στους Έλληνες ξωμάχους». Τον Α' αυτόν τόμο, τον χωρίζει σε μέρη σε τμήματα και σε 18 κεφάλαια. Συνυφαίνει και παντρεύει την εξελικτική πορεία της αγροτικής ανάπτυξης με τη βιομηχανική και την εμπορική, από τον καιρό της οθωμανοκρατίας ως το 1950.

Σκοπός του συγγραφέα είναι, όπως τονίζει κι ο ίδιος στον πρόλογό του, η «μορφοποίηση, αναχώρευση και επεξεργασία του υλικού που γίνεται με κοινωνιολογικά κριτήρια και με τη βοήθεια των αναλύσεων του Επιστημονικού Σοσιαλισμού».

Βαρύς ο μόχθος του και άξιος ο μισθός του. Επεξεργάζεται χωριστά τις περιόδους των αγώνων του λαού και της ανάπτυξης της αγροτικής και της γενικότερης απολυτρωτικής πορείας της ελληνικής οικονομίας, με ακέραιη συνείδηση ιδεολογικής ευθύνης, επιστημονική μέθοδο, ευγενικό πάθος, κι άκρατο πατριωτισμό. Μ' ένα πλήθος από πολύτιμα στοιχεία, αναφέρεται σ' όλα τα επαναστατικά κινήματα της ταλαιπωρης αγροτιάς.

Με οξύνοια παρατηρητικότητα και κριτική διάθεση, αξιοποιεί πρόσωπα και πράγματα, όπως το κεφάλαιο του πρώτου αλλά ουτοπιστή όπως σωστά τον χαρακτηρίζει σοσιαλιστή ηγέτη στην Ελλάδα Σταύρου Καλλέργη (1890) πέρα απ' όποιες θετικές πλευρές που κρίθηκαν ή όχι στο κίνημά του. Στην όλη πορεία του αγροτικού προτσές, με καταγραφή κι ανάλυση σχέσεων ανάμεσα σε φεουδάρχες και κολίγους, με παραγωγικά αριθμητικά αποτελέσματα με κύριο γνώρισμα, λάβαρο και μήνυμα τον ταξικό αγώνα. Παραθέτει με σαφήνεια, κι απλό κατανοητό λόγο, αυταπόδειχτες, αδιαμφισβήτητες και περίτρανες κοινωνικές ιστορικές κι επιστημονικές αλήθειες. Με την άνετη, την τερπνή και τόσο πρωτότυπη και πρότυπη φόρμα του βιβλίου του, μας μεταφέρει αναδρομικά σε συγκινητικές μνήμες κι επαναστατικές μορφές, από τον Διονύση Σκυλόσοφο 1611, ίσαμε τους ήρωες της θεσσαλικής αγροτιάς, που τους ραίνει ακόμα και με αγγελο - σικελιανά ποιητικά νάματα. Μέσα απόλα τ' αγροτικά ξεσηκώματα, τα φεουδαρχικά και κοτσαμπάσικα δεσμά, διαφαίνεται άμεσα και έμεσα η σωστή κριτική, με τα αίτια και τα κίνητρα των κινήματων. Συγχαίρουμε το νομάρχη κ. Μπρακατσούλα για την υπέροχη αυτή εργασία του που θά 'πρεπε να είχε αφυπνιστεί και βραβευτεί, η νυσταλέα γεροντοκρατία της «αθήνησι» ακαδημίας.

Κώστα Θεοφάνους: «Το νήμα της ψυχής μου» Σαράντα ποιήματα σε μικρό σχήμα, έκδοση Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα '84, σελ. 64.

Αν ο Φάνης Μούλιος αποτελεί σα νέος λογοτέχνης (στον Πειραιά που ζει και δημιουργεί) με το τελευταίο βιβλίο του, μια στέρεη γέφυρα, ανάμεσα στη νεκραναστημένη ηθογραφία και το σύγχρονο αφηγηματικό ρεαλισμό, ο Κ. Θεοφάνους σαν καλιότερος ποιητής, μεταφραστής και συγγραφέας, είναι ο σεβαστότερος κρεσβύτης και δάσκαλος στα σημερινά προοδευτικά γράμματα της τραγουδισμένης εργατούπολης που με το ύφος και το ήθος του, την τιμά και τη στηρίζει όπως ο βράχος της Ακρόπολης την αρχαία κλασική Αθήνα.

Η ποίηση του Θ. είναι λυρική με வீγματα τραγικοί βάθους. Ο συγγραφέας του Ντιντερό και του Ρουσό, ιππεύει με φτερωτή φαντασία τον πήγασο. Ο λογισμός του, σα μελίσι πετάει παντού και δίνει σ' όλα τα πράγματα της ζωής και της φύσης το πονεμένο φιλί της αγάπης.

«Το νήμα της ψυχής του» το ξετυλίγει και το υφαίνει με τον ακοίμητο καημό της ανθρωπιάς του και είναι η όγδοη ποιητική συλλογή του και το δέκατο έκτο βιβλίο του, που το χωρίζει και σε 3 μέρη: Τη «Συγκομιδή» τη «Διάρκεια» και το «Παράρτημα». Είναι μια ποίηση δυνατή κι ελεύθερη, με πρωτότυπες εικόνες και αποστάγματα λεπτού βιοματικού ψυχισμού. Πολλοί στίχοι του, μαρτυρούν μια μελαγχολική διάθεση και αντικαθρεφτίζουν τον άνθρωπο και το σύντροφο, καταθέτη τ' ανθρώπινου πόνου, μπροστά στην τράπεζα της κατάδικης μοίρας, ν' αναζητάει μόνος του, με μια γνώση και πείρα, το πρέπον ηθικό του κουράγιο. Έκδηλη και χαρακτηριστική είναι η τρυφερότητα και η συμπόνια της βαθιά συναισθηματικής ψυχής του ποιητή. Ο αναγνώστης θα συγκινηθεί ακόμα θλιβό καημό κι από καλλόμενα συναισθήματα και πικρές εμπειρίες, για τα χαμένα όνειρα στο πέραςμα του ανελέητου χρόνου. Γνώρισμα κι ένα ιδεατό και κυρίαρχο αίσθημα φυγής κι αναχωρητισμού. Υποκειμενικές εξομολογήσεις μιας συγκινησιακής πορείας και δράσης, που έγιναν διαψεύσεις ελπίδων στα οράματα της νιότης για προσδοκούμενους νέους πύμορφους και δίκαιους κόσμους.

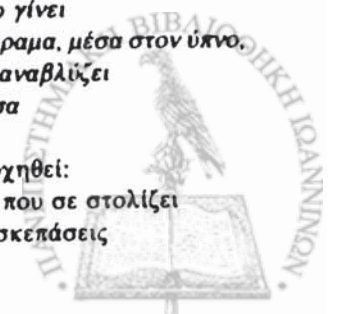
Ο Κ. Θ. παρά τον τόνο της μοναξιάς και τις όποιες μελεγχολικές του αποχωρήσεις, είναι ένας δυναμικός ποιητής και με τη συλλογή του αυτή δίνει μηνύματα αγάπης, ειρήνης και λύτρωσης.

Ιδού λίγοι δειγματοληπτικοί του στίχοι:

«Ένας βαθύς στεναγμός έχω γίνει
μέσα στη νύχτα, μέσα στο χάραμα, μέσα στον ύπνο,
ένας κρυφός στεναγμός που αναβλύζει
από την παιδική μου θάλασσα
και απ' τα μάτια σου...»

Στη νυφούλα κόρη του θα ευχηθεί:

«...Τούτο το πέπλο το λευκό που σε στολίζει
στα πέρατα ν' απλώσεις να σκεπάσεις

τους καταφρονεμένους και τους ταπεινούς, μες στις πτυχές του να χωρέσεις τα δικά σου και τα φτωχά της οικουμένης τα παιδιά

Και να θυμάσαι:
περίσσεψε στον κόσμο
το πικρό ψωμί.»

Ο Θεοφάνους, στ' αλήθεια «*τρυγάζει τις νύχτες του και μαζεύει το μούστο για το γλυκόπιτο κρασί των ταπεινών*».

Νίκου Α. Σκόπα: «*Η περιοχή Μουργκάνας*» (Ιστορική - Κοινωνική και λαογραφική προσέγγιση). Έκδοση: Ομοσπονδία Μουργκάνας, Αθήνα '85, σελ. 64.

Από ιστοριοδίφες και λαογράφους η Ήπειρός μας έχει αναδείξει κατά καιρούς και κατά περιφέρειες πολλούς στον κοινωνικό, εξελιχτικό κι αισθητικό βίο των προγονικών μας γενεών, που κάλυψαν βασικά και σημαντικά κενά σ' αυτόν τον πολυσύνθετο τομέα. Ίσως δεν είναι περιττό ν' αναφέρουμε μερικούς εδώ νεώτερους των χρόνων μας: Ο Κ. Λαζαρίδης αναστήσε κι αναστήλωσε με τη «ζαγοριανή βιβλιοθήκη» του, τον πνευματικό πολιτισμό του Ζαγοριού. Ο Σπ. Μουσελίμης, ο Κ. Μιχαηλίδης, ο Χρ. Παπασταύρος, ο Β. Κραψίτης και ο Γ. Σάρρας έδωσαν πτυχές ιστοριοδιφίας και λαογραφίας της Λάκκας Σουλίου και της Θεσπρωτίας. Ο Σπ. Στούπης και ο Α. Κουτσομπίνας του Πωγωνίου. Ο Σωτ. Τουφίδης και ο Αν. Ευθυμίου της Κόνιτσας. Ο Κ. Βελιαρούτης και ο Στ. Μπέτης των Γραμμενοχωριών. Ο Σωτ. Ζούμπος, ο Δ. Σαλαμάγκας, ο Τ. Σιώμόπουλος, ο Γ. Βρέλλης, και ο Α. Βρανούσης της πόλης των Γιαννίνων. Ο Γ. Τσουτσίνος της Άρτας. Η Ερμ. Φωτιάδη και ο Π. Μπενέκος, ο Ν. Καραβασίλης, ο Κ. Σιόντης και ο Σ. Γεωργούλας των Τζουμερκοχωριών. Ο Χρ. Σκάνδαλης των ΝΑ Καμποχωριών των Γιαννίνων. Ο Α. Τατσιόπουλος Κομποτιού και Ραδοβιζίων. Ο Αν. Παπαγγέλης και ο Δ. Δαβαλάς των Κουρεντοχωριών. Αξιόλογες λαογραφ. εργασίες έγραψαν για την περιοχή της Κόνιτσας και οι Αν. Παπαστ αύρος (αρχιτέκτονας) και Σπ. Κιτσάκης (Μηχ/κός).

Τώρα και η περιφέρεια Φιλιατών Μουργκάνας έχει στις μέρες μας τον αυθεντικό και ταλαντούχο συγγραφέα του είδους, γνωστόν από τα παιδαγωγικά βιβλία του Νίκο Σκόπα.

*

Πόση μετριοφροσύνη δεν κρύβει η λέξη «προσέγγιση» του διακεκριμένου εκπαιδευτικού δημοτικιστή κι ακριβολόγου συγγραφέα! Κι όμως το βιβλίο αυτό, είναι τόσο μορφωτικό και ζηλευτό, που καθώς είναι μια περιεχτική και ουσιαστική έρευνα και μελέτη, όσο κι αν είναι ιδιότυπο, παίρνει ένα βάρος υπεροχής και αξίας, όχι από τον ανύπαρχτον όγκο του, παρά από την ποιοτική επιλεχτική, κι αφαιρετική μαστοριά του.

Είναι διάχυτη και με διαχρονικές διαστάσεις η

αισθητική ομορφιά και αλήθεια του λόγου και της εικόνας. Ο συγγραφέας γνωστός παιδαγωγός, ηθοπλαστικός και γλαφυρός στην ψυχοπαιδαγωγική επιστήμη, επιβεβαιώνει και στη λογοτεχνική του γραφή τη διαπίστωση του Μπουαλώ ότι: η πραγματική ομορφιά βρίσκεται μέσα στην αλήθεια της ζωής και της τέχνης.

Ο Σκόπας μας χαρίζει μ' αυτό το έργο από τη γενέτειρα περιοχή του, με έγκυρα στοιχεία, μιαν αντικειμενική μελέτη. Οριοθετεί αναδρομικά την εξελιχτική και σταθμική λαϊκή και ιστορική ατμόσφαιρα. Δίνει πλούσιο φως από μορφές που γεννήθηκαν κι αντρώθηκαν στον τόπο του' αλλά και ουσιαστικές αναφορές για τη θετική και μεγάλη συμβολή της Ηπείρου μας, από τ' αρχαία χρόνια, στην οικοδόμηση ολάκερου του ένδοξου ελληνικού πολιτισμού. Ο σ. έκανε μια κατάδυση σε βαθιά πελάγη της ιστορίας που έκρυβαν τα χρυσάφια της περιοχής των 16 χωριών της Μουργκάνας. Τ' ανάσυρε μ' ευλάβεια κι ευθύνη και τα μετάπλασε καθάρια λαμπερά και ιδιόμορφα, με το γοητευτικό δικό του λόγο, σ' ένα βιβλίο διαφωτιστικό, μνημειακό για τα ιστορικά κι αιματοποτισμένα αυτά χωριά, του θρυλικού αγώνα, που τ' άχαμε στη μνήμη και στην καρδιά μας όσοι «παρτιζάνοι» ζήσαμε και βιώσαμε τα φτωχά εκείνα κατατόπια, με τον αγωνιστικό και φιλότιμο λαό τους, στην Εθνική μας Αντίσταση.

Ο Σκόπας παρουσιάζει με σπουδαία και βάσιμα στοιχεία την περιοχή, σαν πρωτοκατοικίσιμη, σε βυζαντινούς καιρούς του 14. αι.

Αλλά, η διαμόρφωση των χωριών, έγινε με την οθωμανοκρατία γύρω στα 1650 επί σουλτάνου Σελήμ Γ'.

Περιέχει στην εργασία του και φωτογραφίες παλιών μοναστηριών και άλλες με φολκλορικές στολές. Να οι τίτλοι των περιεχομένων: «Πρόλογος», «Αναδρομές στα παλιά», «Κρυσφύγετο των ελεύθερων», «Οι ενθύμησες του παπα Δημήτρη», «Ο αγώνας των 16 χωριών», «Όταν ήρθε το ρωμείο», «Η κοινωνική και πολιτιστική υποδομή», «Στο Μεσοπόλεμο», «Τα δύσκολα χρόνια», «Η μεγάλη έξοδος», «Πραγματικότητες κι ελπίδες», «Ελλιδοφόρο ξεκίνημα».

Τα «δύσκολα χρόνια» αναφέρονται στον εμφύλιο, που ο συγγραφέας κλίνει το κείμενό του με το φιλιωτικό μήνυμα τούτων των λόγων:

«Από τους τάφους των νεκρών μας έρχεται ως εδώ μια προσταγή σαν ευχή και σαν κατάρα: Ποτέ πια νέοι διχασμοί. Ποτέ πια νέες τραγωδίες, σαν αυτή που έζησε η γενιά μας! Τούτος ο πολυ-βασανισμένος τόπος ανήκει σε όλους μας. Και μας θέλει ομόψυχους, αδερφωμένους στον αγώνα για την κοινή προκοπή.

**Κυκλοφορούν Σύντομα
Λάμπρου Μάλαμα
Δυο νέα πρωτότυπα έργα**

Με το σφυρί στα Καμώματα

Αλλότρια-συναφή και παράταιρα..... Του Άλκη Φωτεινού

Φιλειρηνικές σχέσεις κι αντιθέσεις

Τούτο το καλοκαίρι που μας πέρασε, ένας ορθολογικός κριτής και αντικειμενικός παρατηρητής, δεν πιάνει μόνο ένα πουλάκι, ή δύο, που μας φάγαν το σταράκι... Αλλά, κοντά σε γύπες και κοράκια κι άλλα τάχα κοσσυβάκια, τάχα και περιστεράκια ειρηνής λέει στη Χάλκη της Ρόδου. Άκουσον!

Σε καιρό διακηρυγμένης «λιτότητας» θέλουμε και δαπανηρότατα ειρηνόφιλα μεγαλεία και μάλιστα πλάι από την πολεμοκάπηλη «Φωνή της Αμερικής» με την αποπνιχτική της αχτινοβολία! 850 αντιπρόσωποι νεολαίων από διάφορες χώρες είχαν εκεί τη συνάντησή τους και συμποσιάστηκαν γενναία... καθώς το κόστος για κάθε άτομο, έφτασε τις 150.000 δρχ. Βέβαια, καλά είναι ίσως κι απαραίτητα, αυτά τα κοσμαντάμικα φιλειρηνικά τσιμπούσια, που σφυριλατούν και διαμορφώνουν τις αγωνιστικές συνειδήσεις για την Ειρήνη και τη φιλία, ανάμεσα στους λαούς. Αλλά, όταν πλάι τους παραδοκεί ο βος ή ο 7ος πειρατικός στόλος των ΗΠΑ, και ωρύονται οι πολεμομανείς ραδιοσταθμοί των επιδρομέων... κι εμείς βρισκόμαστε σε περίοδο «λιτότητας» γιατί δεν έχουμε την απαιτούμενη παραγωγικότητα ν' αλαφρώνουμε και τα εξωτερικά μας χρέη... κάθε φιλειρηνική μας σύναξη τόσο δαπανηρή, είναι κατάχρηστη και πέφτει στο κενό κι από τις τρομαχτικές αντιθέσεις που δημιουργούν οι «προστάτες» αφέντες

στη Μεσόγειο και στη Μέση Ανατολή. Τι χρειάζονται λοιπόν κάτι τέτοια «χαίτ παρκ» με τόσα έξοδα; Ο καλός ο νοικοκύρης μαζεύει το καλοκαίρι (δε σπαταλάει αλόγιστα) για νά 'χει να τρώει το χειμώνα!

Περί δόξας ποιητών

Ο κ. Αρ. Σκιαδάς, φιλόλογος στο «Αθήνησι» έγραψε άρθρο στο «Βήμα» (9.6.85) με τίτλο «Η διάκριση του ποιητή» και υποστήριξε τη δόξα των ελάχιστων ποιητών. Ο κ. καθηγητής όμως, δεν εμβάθυνε στα αίτια που προσπορίζουν αυτή τη δόξα, όπου, σε πολλούς είναι ευνοιοδοτημένη, τυχερή, ή χαρισμένη και κλεμένη. Είναι μια δόξα που στο πέρασμα του χρόνου, αναθεωρείται, ανάλογα με τα στοιχεία διάρκειας κι αθανασίας ή μη, των έργων, του δοξασμένου, ή παραδοξασμένου ποιητή. Σίγουρα ο κ. Σκιαδάς στέκει στην επιφάνεια και λουστράρει τους φελούς, ή λιβανίζει τα ποιητικά ταμπού. Έξω από τη ζωή και την τέχνη του λαού, τις φυσικές και γνήσιες δυνάμεις του, επαναπαύεται στην κοντοφθαλμοσύνη του. Δε διευρύνει τον ορίζοντα της σκέψης του, να εξετάσει τα αίτια και τα αιτιατά, τις συνθήκες και τα ελατήρια, τα προσόντα ή τα ελαττώματα και τα συστήματα προβολής κι ανάδειξης του κάθε «δοξασμένου» ποιητή. Έξω από τα πράγματα κι απ' το χορό... πολλά τραγούδια λέει.

Γιατί ν' αγνοεί, κοτζάμ φιλόλογος τους τρόπους

Μιχάλη Π. Δελησάββα: «Κατόψεις» (Ποιήματα). Εκδ. «Διογένης» Αθήνα '85, σελ. 48.

Είναι το τρίτο βιβλίο του γιατρού ποιητή και διηγηματογράφου της Ν. Μάκρης. Το «Ελ. Πνεύμα» δικαιούται να χαιρέται πρώτο για την εξαιρετη δημιουργική του πρόοδο στα γράμματα, γιατί πρώτο, του έδωσε το βάπτισμα και τη συμβολή του, στο άξιο ταλέντο του.

Ο ποιητής έχει το ύφος και την ιδιοτυπία του. Στις «Κατόψεις» του, κύρια στιγματίζει το συμφυρμό των συνειδήσεων μέσα στην ηθική κατάπτωση και την κοινωνική αποσύνθεση που ζούμε.

Στους στίχους του, γίνεται εντονότερα αισθητή η παρακμή και η δραματική ψύχωση της αστικής κοινωνίας.

Έτσι αντικατοπτρίζει ρεαλιστικά τις ανθρώπινες καταστάσεις και πετυχαίνει την άμεση συγκίνηση. Χαρακτηριστική αρετή της τέχνης του Δ. είναι και η υποβολή με τη συμβολική παρότρυνση, για κατατρόπωση, κι αποβολή των άγριων ένστικτων, για το

καλό μες στην ψυχή τ' ανθρώπου.

Μ' αισιοδοξία, υπομονή κι αποφασιστικότητα ο ποιητής, ζεσταίνει τις κρύες καρδιές και τις περιβάλλει με το μαντύα της ειγένειας και της τιμής. Έχει στη συλλογή του εμπνευσμένα ποιήματα, που επιβεβαιώνουν τ' ανήσυχο και γόνιμο ταλέντο του. Έχει στίχους ρεαλιστικούς, σηματοδότες ανθρωπιστικών παραινέσεων.

Γενικά μια ποίηση με μαρτυρίες και διαμαρτυρίες, μετουσιωμένη σε αλληγορίες και συγκινησιακές νότες, που σε γοητεύει κρούοντας καμπάνες εργήγορης και λυτρωμού, με τις ίδιες αυτόχθονες δυνάμεις.

«Να πάψεις θά 'πρεπε
—μια φορά έστω—
ν' ακούς μέσα σου τ' αγρίμι.
Και το θηριοδαμαστή
με το μαστίγιο,
να τον κλείσεις μέσα στο κλουβί του
να τον φάνε οι τίγρεις.»

που κερδίζουν τη δόξα «οι ελάχιστοι» κατά τον ίδιο ποιητής εδώ στη χώρα της ψευτιάς, της συμβατικότητας, της υπερβολής, της απάτης, των ισχυρών της ημέρας, των φατριών που επιπλέουν και στη δόξα των γραμμάτων κ.λπ.;

Αν θέλει του θυμίζουμε τί έγραφε ο Κοραΐς στα 1831 που δυστυχώς αυτά ισχύουν και σήμερα στο (β)ρωμείο: «Εδαιρέθημεν εις φατρίας και πάσα φατρία εις πρόσωπα».

«Μαχαμπαράτικα»

Δεν έφταναν όλα τ' άλλα, τα θεοπάλαβα κι ακατανόητα θεάματα και ακροάματα... φέρανε και κάποιον Πήτερ Μπρουκ από Λόντρες και Παρίσια, ασημοχρυσοφλωροκαπιτισμένης ... και με 20 εκατ. βαρυπληρωμένο... κι έδωσε τη μαχαμπαράτικη παράστασή του στο θέατρο της Πετρούπολης, μόνο σε χίλια άτομα. Όλα τ' α' χε η Φατιμέ, και η «Μαχαμπαράτα» έλειπε! Κ' ύστερα τι σου φταίνει οι κρίσηδες, οι λάμηδες, οι γκουρούδες κι όλ' οι ψευτοβούδες με τις τρελοαιρέσεις τους, που κατευθύνονται από τα σκοτεινά άντρα των ΗΠΑ... και συνοδεύονται με πακτωλούς χρημάτων, για προσυλητισμό και αποβλάκωση για σχιζοφρένιες και ψυχοπαθολογίες του κοσμάκη; Σα να μη μας έφταναν όλα τα μυστικιστικά και μεταφυσικά σκοτάδια, που περιτυλίγουν τον «ελεύθερο» κόσμο της μπαγαποντιάς και της απάτης... θέλαμε και μαχαμπαράτικες αερολογίες για τα κέφια, τις ποικιλίες και τις εντυπώσεις των μνημένων, των ελίτικων σουρεάλ-βλαμένων (!).

Αλλά, των τόσων και τέτοιων θεαμάτων η αποκοτιά... είναι του κρετινισμού μάνα κι ανεψιά (!) Και τους Πήτερ Μπρούκδες με τους γαλαντόμους πατρωνές τους... μούντζωξέ τους λαέ' και τ' αλλόκοσμα τρελά προσώπατά τους και τις ουρανομήκεις προσευχές τους (!).

Σήμερα, η επιστημονική και η κοινωνική αλήθεια... «δε σε θέλει με δυο πρόσωπα να στέκει».

Ακαδημαϊκά αριστεία... και εισηγητική ασυναρτησία

Διαβάσαμε στο «Έθνος» του Παρισιού ότι, ο ποιητής κ. Νικήφ. Βρεττάκος που κατάφερε ως τώρα δύο κρατικά βραβεία ποίησης μετά χρηματικών επάθλων... έλαβε κι εφέτος το αριστείο γραμμάτων «για το σύνολο του έργου του και για την τελευταία του ποιητική συλλογή «Ηλιακός Λύχνος», συνοδευόμενο από 300.000 δρχ.». Ο δε κ. Μεν. Παυλάντιος γραμματέας της ακαδημίας, διάβασε απόσπασμα, από την εισήγησή της Β' τάξεως γραμμάτων και καλών τεχνών, κι ανάμεσα σ' άλλα, (ο «υθάνατος» αυτός αστέρας που παράσταται κά-

ποτε τον πολέμιο της ασυναρτησίας ενάντια σ' έναν Δ.Κ. περιοδικάρχη της Ηπείρου) είπε:

«Προσγειωμένος ο Βρεττάκος συχνά στη σκληρή πραγματικότητα, στα σύννεφα και στη γη, με λόγο που τίποτα και κανέναν δεν θέλει να υπηρετήσει... αφήνει να χαρεί τη ζωή σ' όλη της την απλότητα... σ' ένα περπάτημα του στίχου που είναι σκίρτημα ψυχής, κι ας φαίνεται ανώφελο παιχνίδι.» (Γέλα παρδαλό κατσίκι).

Ρωτάμε όμως τον τηβενούχο της μουσικής εισηγητή, πώς έδωσαν το αριστείο με τόσα χρήματα στο σεβαστό ποιητή, όταν «κανέναν και τίποτα με το λόγο του δεν υπηρετεί»... κ' η τέχνη του είναι «ανώφελο παιχνίδι» αφού δεν έμαθαν ή δεν υπολόγισαν ούτε το επικούρειο αξίωμα: «Η τέχνη μέθοδος εστί, η τον βίον των ανθρώπων ωφελούσα»;

Διαψεύσεις και ντροπές

Λέγαμε από τις πρώτες μέρες της δολοφονίας του αείμνηστου φίλου Θ. Διαμαντόπουλου (24.9.84) ότι ο φονιάς ήταν στα χέρια της αστυνομίας. Και είχε σχεδόν ομολογήσει... Το βούλευμα για παραπομπή του Θ. Νάσιουτζικ στο κακούργο δικείο της Αθήνας που τον χαρακτηρίζει μάλιστα «ψυχρό και μεθοδικό εγκέφαλο», λέτε να μη διαψεύδει κάθε υπόνοια και υποψία;

Από την πρώτη μέρα του ειδικθέστατου φόνου οι ενδείξεις γίνονταν αυτόματα και αποδείξεις.

Απόπειρες αυτοκτονίας. Αλλεπάλληλες αντιφάσεις. Α-νυπαρξία «άλλοθι». Οι αυτίκοι μάρτυρες της πολυκατοικίας. Το τηλεφώνημα στην Τσιτώνη. Η διάψευση του κηπουρού. Το σφυρί, το παντελόνι, το σακκάκι. Η «βίλα των οργίων». Η σύμπτωση του χρόνου. Η πεποίθηση του κ. Μπосινάκη. Οι φήμες περί πιέσεων... Η κατοπινή συνέντευξη του και τόσα άλλα στοιχεία. Και όμως, ολ' αυτά, δε μέτρησαν τίποτα στα μυαλά και στ' αυτιά μερικών συγγραφέων και συγγραφέισκων, που έσπευσαν τότε με πομπώδεις χαρακτηρισμούς να υπερασπίζονται το Νάσιουτζικ παρά του ότι, ο κύριος αυτός δεν ήταν λογοτέχνης. Στην προεδρία της ΕΕΑ τον είχε προωθήσει η γνωστή κλίκα, μ' επικεφαλής τη δαλαϊλάμισσα κ. Έλλη Αλεξίου, η οποία κακοχαρακτήρισε τους δημοσιογράφους ότι, «δε λογαριάζουν το δράμα ενός ανθρώπου, παρά χαιρόνται με τα λογής εντυπωσιακά δημοσιεύματα».

Ο κ. Γ. Μαγκλής έπαιρνε όρκο πως ο Ν. ήταν αθώος, αλλά παραδέχτηκε πως δεν είναι λογοτέχνης και «κακώς μίηκε πρόεδρος στην ΕΕΑ.»

Η κ. Νεοφωτίστου υπερασπίστρια της κακοποιημένης και ντροπιωμένης Εταιρίας, είπε πως: «Ο θόρυβος στοχεύει να πλήξει την Εταιρία. Ο πρόεδρος της είναι άψογος.»

«Τέλειο τζέντλεμαν» αποκάλυψε ο Π. Παναγιωτόπουλος το Νάσιουτζικ. Κι ένας «μη μου άπτου» Φόντας Κοντύλης: «πρίγκηπα των γραμμάτων». Ο κ. Πλ. Σιμόπουλος: «υπεράνω υποψίας». Η Μ. Δούκα: «Μη διασύρετε το Νάσιουτζικ». Ο Ι. Κυμπανέλης: «Η αντίδρασή μου ήταν να μη πιστέψω πως ο Ν. έχει ανάμειξη». Ο Κ. Ταχτοής: «Ένας συγγραφέας, δε σκοτώνει ποτέ». (Αυτόν γράφτε τον για ύπνο στη... λεωφό-

ρο Σιγγρού!) Και άλλοι δήλωσαν πως εγγυόνταν για την αθωότητά του...

Σήμερα που παραπέμπεται ο προφυλακισμένος Ν... καταπίνουν τη γλώσσα τους. Θα ντρέπονται άραγε, για όσα έχουν δηλώσει; Ακόμα και ο (!) νομικός και συγγραφέας κ. Σπ. Πλασκοβίτης που του έπλεξε φτηνό εγκώμιο (!).

Όσοι συγγραφείς επιφυλάχτηκαν να πάρουν θέση, στάθηκαν έξυπνοι, πονηροί και καιροσκόποι. Αυτοί, είναι οι στρουθοκάμηλοι, που όλα τα υπολογίζουν για το ατομικό τους συμφέρο. Όμως στην προκειμένη περίπτωση, σφοδρό έβλεπαν τις ομπλές (τα ίχνη), γιατί αμφέβαλαν για το πέρασμα του λύκου:

Ουαί της κοντοφθαλμοσύνης και της ουτοπίας! Ουαί της ντροπής, της μουροδολογίας και της ελεεινολογίας (!).

Μαρκοπούλεια κ.λπ., σάλτα - χάφτα

Το καλοκαίρι που μας πέρασε... οι μερκοΰρειες πολιτιστικές εκδηλώσεις ήταν τόσο πολλές, που χάσαμε το «στερβέλο» μας. Οι ακαταλόγιστες ευνοιοδοτήσεις και καταχρήσεις ξεπέρασαν κάθε όριο λογικής και «αιτιότητας», προπάντων σε μπάλαλο-συναυλιές του τύπου Μαρκόπουλου, Χατζηδάκη, ή Σαββόπουλου και κάθε τσαντηλοβράκη. Υψηλή πολιτική βλέπετε! Άρτον κι ακροάματα (!). Ο πρώτος άρπαξε 15 εκατ. δρχ. για μια συναυλία στη Θεσ. νίκη Μάλιστα. Όλο αυτό το χρήμα, δόθηκε σ' αυτόν το «λάμα-λάμα», τον «Ίλεο-ίλεο» «σαβαρακατρανέικον» (λένε πως αυτά τα λόγια είναι ύμνος σκοτεινών κυκλοδυνάμων) Σ' αυτόν τον «Λέγκω-λέγκω» κλαπατσιμπαλάκια, (που κανένας δεν αναρωτήθηκε τι διαβολολέει σ' αυτά του τ' άλα-λα-μπάλαλα) έδωσαν τόσο μελαχά να ροκανάει με πολλές μασέλες όπως και τόσα άλλα τρωκτικά, που βαράνε τα ντουύλια της τρέλας του καιρού μας. Τσέπωσε λοιπόν τα εκατομμύρια ο «σαβουρακατρανέικος», και μάλιστα σε καιρό που μόλις είχε αφιχθεί «ματωμένος» από τη Νότια Αφρική. Εκεί είχε πάει κατά ηθική παράβαση στο καλλιτεχνικό «εμπάρκο» του ΟΗΕ, για την κακόμοιρη αιμορροούσαν αρασιά, από τα γκαγκοτερογόνα «καρτχάιτ». Πήγε λοιπόν ο «σιμπονεοσάκις» κι έδωσε συναυλιές και στο Γιοχάνεσμπουργκ, για ν' αποσπάσει και την προσοχή των Μαίρων από τον αγώνα τους. Ενώ, ένας μόνο Γερμανός που τόλμησε να πάει... γυρίζοντας στη χώρα του λυντσαρίστηκε. Όμως, η μεγαλόψυχη υπουργίνα μας εδώ, τον επιβράβεισε με 15 το «μαλλί» (!).

Ε, ρε μερακλού μας γιαβουκλού, να μη μας βασκαθεί! Καλή σου ώρα (να μας καλολυγγιάξεις) που τό 'ριξες στα μουζουκοτραγούδα και στα παρασιτικά γελοιοθεατράκια, με γενναίες αμοιβές και στο μαρκοπουλάκια, που το πήρε απάνω του κι έβριζε και τους 15 δημ. Συμβούλους της συμπτωτεύουσας καθώς εκείνοι διαμαρτυρήθηκαν για την εξωφρενική δαπάνη!

Αμ, πως! Γιατί νά 'παιρνε τριάμιση μόνο, που άρπαζε πρόπερσι για μια παράσταση, πειραματική κιόλας με το «Εφτά επί Θήβαις» η Γιάννα η Τσαρούχα...

Μα δεν το πήρατε χαμπάρι πως όλοι την σήμεραν ημέραν, έγιναν συναυλιεσάργες, τραγουδιστάδες, σκηνοθέτες και ποιητάδες, που ορμούν σαν αρουραίοι επιδρομείς, για τα εκατομμύρια και χώνουν σ' αυτά τα μουσούδια τους, όπως τ' άχωνε καλύτερα στις λίρες ο αρχιεπίσκοπος της Αθήνας; Σπύρο Βλάχος;

Βρε πως καταντήσαμε, να πουλάνε όλοι τρέλα στην αλαλούμικη και κακόσθη Ελλαδίτσα μας και μάλιστα αλά Μαρκόπουλο... με γαλαντομία, και πατέντες. Τεμπελίκι, κοροϊδιλίκι και τρέλα, κι ο λαός ο κακομοιρής «καθεύδει

μακαρίως». Τι να κάνει; Ό,τι του δίνουν δέχεται και στο τέλος καταπίνει την οργή του.

Τώρα δεν απομένει παρά, να διεκδικήσει 20 εκατομμύρια για μια τρέλοκαμ' η «μυλοσύνταξη». Και γιατί όχι; Όλ' οι μουζικάντηδες με τα μπλα-μπλάδια τους «πατούν λέχωνα στους πατέρες,

κινάνε μανές και θυγατέρες».

Πολιτιστικά θάματα σκυλόφερτα ακροάματα

Να ξέρετε πως αν η κ. Μελίνα δεν έφερνε κάποιο συγκρότημα ροκ μοντέρνας μπλα-μπλάδικης μουσικής, με αλαλούμηνδες, χασικλήδες, αναρχικούς και κανίβαλους από τη ζούγκλα του «αγγελικά» κλασμένου δυτικού κόσμου, στο Στάδιο του Παναθηναϊκού, να δώσουν «συναυλία» της μουρλής, ακριβοπληρωμένη... και να ξεσκωθούν και τα στίφη των δικών μας Εξαρχείων, να γίνει της π. το κάγγελο... δεν εκρόκειτο η ταλαίπωρη Αθήνα μας να χαρακτηριστεί «πρωτεύουσα» της Ευρώπης «πολιτισμένη» (!). Έτσι από την κραιπάλη της ευδαιμονίας, έγινε κελεκημός και Τέξας, Σόδομα και Γόμορα (!).

Ο εκκεντρικός Μπόυ Τζωρτζ που βγήκε ντυμένος με μπλε λαμέ κελεμκία, προσπάθησε ν' αναχαιτίσει τις άγριες διαθέσεις των θερμώαιμων, λέγοντας: «Μοι, αρέσει ν' οι μάχες. Αγαπώ εσας που σκοτώνεστε» με πέτρες. Τρελαίνομαι για φασαρία... Κι όταν του πετούσαν κέρματα τους είπε: «δεν έχετε άλλα λεφτά».

Να μας ζήσεις υπουργίνα με την «πολιτιστική» Αθήνα! Όχι παίζουμε. Πώς θα το χώνευε η Ευρώπη, ότι είμαστε λαός γλεντζέδικος; Έτσι πρέπει. Να σπαταλάμε τα εκατομμύρια το καλοκαίρι στο κακό και μη χειρότερο σινεπάντημα, με τα μουσικά παράσιτα των αλητών της Δύσης, για να σφιγγουμε τα ζωνάρια το χειμώνα! Αυτό θα πει και ηρωισμός. Και τι μουσική φίλοι μου, ασυνάρτητη και παλαβή... που μέθυσαν όλ' οι αναρχικοί... και χτυπιότανε και μάτωναν και καίγαν αυτοκίνητα. Μην ακορείτε. Η ευημερία στα ύψη! Πρόσωπα και πράματα, στη χώρα με τα μουσικά τα θάματα, όλα ανεβαίνουν κι εκπολιτίζονται, όλο και πιο ψηλότερα. Αμ τι φαντάζεστε. Όταν τα πράματα ανεβαίνουν... φτηναίνει κι ο παράς; και ζήτω τα τρελά μας ροκ... μαζί κ' η υπουργίνα μας. Αμ πως. «Η γυναίκα φτιάχνει σπίτι

κ' η γυναίκα το χαλάει!»

Τσεπο-σοφιστείες

Κοντά στον τρελό χορό των εκατομμυρίων που μοιράστηκαν αφειδώς από το ΥΠΠΕ σε ψευτοσυναυλιές ή τυχάρπαστες κι επιτήδειες θεατρικές παραστάσεις, άρπαξε και ο ηθοποιός Γιάννης Βόγλης 3 εκατομμύρια για το ανέβασμα είπε και τη θεατροποίηση στίχων του Γ. Ρίτσου σε μια παράσταση με

τίτλο «Ελλάδα Ρίτσος, μακριά πορεία».

Γιατί όπως δήλωσε: Ο ποιητής αυτός είναι τόσο «μεγάλος» που ξεπερνάει και τη μεγαλοσύνη της αιωνιότητας του σύμπαντος, που οι Έλληνες δεν τον κατάλαβαν και δεν είναι σε θέση να τον εννοήσουν. Ε, μπρε φίλε Γιάννη Βόγλη μασαλά, με τις τέχνες που σοφίζεται και κατεργάζεται η πενία (!). Αφερίμ! Και καραμπιπερίμ (!). Ξεπέρασες και τις αριστερές ψαλτίνες και υμνωδές Α.Κ. και Ε.Κ. του θεού ποιητή. Όπως ο δεσπότης Δημητριάδος έλεγε επί «Ελλάς - Ελλήνων Χριστιανών» «*δύο Δεσποίνας έχομεν. Μίαν εις τον ουρανόν την Θεοτόκον και μίαν εις την γην την Δέσποινα Παπαδοπούλου*». Έτσι και τώρα είχαμε δύο θεούς: έναν στην πολιτική, που τώρα γράφει τ' απομνημονεύματά του... κι έναν στην ποίηση που μόνο η βόγλειος ερμηνεία θα τον δοξάσει ανά τα σύμπαντα (!). Ο τίτλος όμως της παράστασης «Ελλάδα Ρίτσος μακριά πορεία» θά 'πρεπε να λέει: Ελλάδα Βόγλης στέλης στιχομαγειρία». Αλλά, δεν πειράζει. Λαθεύουνε κ' οι παπαδιές, όταν τρώνε «λειτουργιές» (!). «Κ' η φτώχεια θέλει καλοπέριση».

Φετεινές επιθεωρήσεις

Και το φετεινό καλοκαίρι, το επιθεωρησιακό θέατρο σημείωσε πολλές αποτυχίες ως προς το περιεχόμενο των παραστάσεων. Γιατί ο κοσμάκης που πάει τάχα να ξεσκάσει και να γελάσει σ' αυτά, πηγαίνοντας μια φορά μόνο για να κορέσει τη δίψα του για ψυχαγωγία, δεν προλαβαίνει να τα περιφρονήσει καθώς την παθαίνει, χάνει τα λεφτά του, κοροϊδεύεται με τις άχαλίνωτες βωμολοχίες... και φεύγει απογοητευμένος. Σώζουν βέβαια μερικοί τυπίστες ηθοποιοί το είδος ακόμα. Αυτοί που έχουν φυσικά κι αξιοθαύμαστα, κινητικά και μιμικά ή αυτοσχεδιαστικά προσόντα για πολιτική και κοινωνική σάτιρα. Θα μπορούσαμε ν' αναφέρουμε, μετά το μακαρίτη φίλο μας Αλέκο Λειβαδίτη, το Χάρη Κλυν, το Μουστάκα, τον Παπαζήση, τον Γιάννη Μιχαλόπουλο, τον Γ. Κωνσταντίνου, το Ν. Σταυρίδη, τον Παπαναστασίου, τον Κώστα Πολίτη, το Ντ. Δουλγεράκη, το Γιάννη Βογιατζή, το Μόσιο, και τις Ρένα Βλαχοπούλου, Άννα Καλουτά, Δ. Στυλιανοπούλου και Τ. Στασινοπούλου.

Η πολιτική σάτιρα η σημερινή, δεν είναι τέχνη όταν λείπει τ' αλάτι και το πιπέρι, λείπουν οι καλοί μάγειροι, οι γνήσιοι και ταλαντούχοι επιθεωρησιογράφοι. Μήτε όταν λείπουν καλλιτέχνες μεγέθη στο είδος, σαν τον Κυριακό, το Μαυρέα, τον Αυλωνίτη και άλλοι παλιοί που άφησαν εποχή. Είναι άλλωστε γνωστό πως, συγγραφείς με κωμικά και σατιρικά ταλέντα, με πείρα, μ' έμπνευση και μ' ευθύνη, δεν έχει σήμερα η αθηναϊκή θεατρική ζωή· γιαυτό και οι τέτοιες παραστάσεις γίνονται παγίδες και απάτες στο θεατρόφιλο κοινό.

Στο Λελφινάριο πηγαίνει ένα παρασιτημένο «πόπολο» θαρρείς με μαζοχισμό εξεπότηδες, για ν' ακούει τα χυδαιότερα σκολιανά του. Χωρίς ν' αποζημιώ-

νεται, παρά μονάχα με τον Κλυν και δυο τρεις άλλους.

«Το πασόκ παξιμάδι» του Μπόστ δεν πρόστεσε τίποτα, εκτός από δύο νουμεράκια... και την αποκάλυψη του πολυτάλαντου Ζουγανέλη που έκλεβε την παράσταση.

«Ο καπετάν κόκορας» των Φιλιπούλη - Παπαπέτρου... γελοία αποτυχία. Με τον Ψάλη που φέλνει τους αναβαλλόμενους μιας ακατάσχετης αισχρολογίας (κρίμα κ' είναι ηθοποιός με ταλέντο). Κι ο θεατής μένει στο τέλος μόνο με δύο τραγούδια του Αγγ. Διονυσίου. Αλλά, και οργισμένος από τη γελοιοποίηση των ηθοποιών, που γελάνε οι ίδιοι χωρίς λόγο, έτσι κρετίνικα κι αδιάκοπα πάνω στη σκηνή(!).

Για να πάρει «πάνω της και να διαγράψει νέα καλλιτεχνική τροχιά και νέα εποχή η Επιθεώρηση, χρειάζεται γόνιμες συγγραφικές μέλισσες... και όχι χασαπόμυγες (!). Όσο για τις διαφημίσεις τους... «Τενεκέδες που βροντάνε...

είναι άδειοι κι ας κυλάνε».

Κορφολόγια

Αποφθεγματικά διδάγματα

- Εμείς οι ταλαίπωροι άνθρωποι, νομίζουμε πως οι θεοί κυβερνούν τον κόσμο· ενώ τον κυβερνάει μόνο η ανάγκη!
- Στους κακούς, κακό πρέπει να κάνει ο καλός.
- Θέλω κακό να παθαίνει ο κακός.
- Άμα δεν τιμωρούνται οι κακοί, απλώνει το κακό παντού κι όλους τους πνίγει.

Ευριπίδης «Εκάβη»

- Λιτρία πάντα των ταραχών στίς πόλεις, στάθηκε η ασυνενοησία των πολιτών.
- Είναι πολύ αλμυρό το ξένο ψωμί, και πολύ σκληρό ν' ανεβοκατεβαίνεις ξένες σκάλες.
- Ο πάπας αφορίζει και ξεαφορίζει κι έτσι εύκολα λεφτά κερδίζει.
- Στη γή των χριστιανών, ριζώνουν και βλασταίνουν κακά φυτά, που σπάνια δίνουν έναν καλό καρπό.

Λάντης «Καθάρτηριω»

Ηθική αισθητική και ριτσική χυδαιολογία Σοσιαλιστικός ρεαλισμός και κριτική επιστασία

Κριτικές παρατηρήσεις
του Λάμπρου Μάλαμα

Ο αρχαίος Δημοσθένης είπε σε μια του αγόρευση: « Έκαστον των προΐπαρξάντων, πρὸς το τελευταίον εκβάν κρίνεται».

Αυτό το σοφό απόφθεγμα, ο λαός μας θα το ταύτιζε με μια γαλάρα αγελάδα, όταν δίνει ένα τρανό κανάτι γάλα· και στο τέλος το κλωτσάει και το χύνει! Τι αξία έχει; 'Η μ' ένα μπενέκι άλογο τόσο χρήσιμο, πού 'χει το ελάττωμα ν' αφηνιάζει, να κλωτσάει και να σκοτώνει τον αφέντη του.

Αντιπαραθέτουμε τα λίγα τούτα παραβολικά λόγια, σαν αξιώματα, για τη σωστή και ηθοπλαστική αισθητική αρχή της τέχνης· καθώς τον τελευταίο καιρό, καλλιεργήθηκε πολλή ασέβεια και υποτίμηση στην αίσθηση και τη νοημοσύνη του λαού. Πολλή οργή κι απέχθεια, ένιωσαν οι θιασώτες της ωφελιμιστικής κοινωνικής τέχνης που διατηρούν μian αξιέπαινη πνευματική και ψυχική υγεία, ενάντια στα πρόσφατα βιβλία, ενός παλιού και σπουδαίου ποιητή του Γιάννη Ρίτσου.

Ας μας επιτραπούν κι εμάς τα παρακάτω, σχετικά, για το «μη περαιτέρω» όπως θά'λεγε κι ο Βάρναλης. Όχι βέβαια για λάδι στη φωτιά, παρά, για να ρίξουμε νερό· και πώς νά'ταν νά'σβηνε με τη μάνικα της κάθαρσης του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, κάθε υποκρισία, σύγχυση, προσωπολατρεία κι αυταπάτη, που απορρέει απο τη φιλισταϊκή ειδωλοποίηση, σε άτομα κουλτούρας.

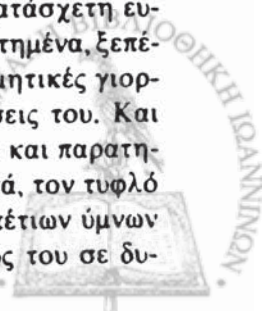
Η κάποια αναστάτωση που δημιουργήθηκε το περασμένο καλοκαίρι, κύρια στον πνευματικό και λογοτεχνικό κόσμο (γιατί ο ξύπνος τόσο αργά;) μ' ένα προτελευταίο πορνοβιβλίο του κ. Ρίτσου, μοιάζει επιδημία μεταδοτική (φυλαχτείτε) σαν ενα είδος έητζ, ή καρκίνου στην ιδεολογία και την αισθητική της αληθινής τέχνης.

Μην περιμένετε να παραθέσουμε αποσπάσματα, απο τ' άφθονα κι άφρονα πορνογραφήματα του ποιητή. Ντρεπόμαστε για λογαριασμό του. Αυτό, τό'καναν της μόδας άλλοι... Δεν είμαστε πουριτανοί. Μα ο λαός που τον

πιστεύουμε, τον λατρεύουμε και προσπαθούμε να τον αφομοιώνουμε και να μετουσιώνουμε, το κατα δύναμη, τα πονεμένα του βιώματα, σε ευπρεπή και διαπαιδαγωγήσιμη τέχνη, τα ωμά, τα αισχρά λόγια σ' αυτή, τ' αποκρούει με τη φυσική κι ενστικτώδικη αίσθηση της ντροπής του, τα συχάινεται και δεν τα επιδέχεται. Το χυδαίο λεξιλόγιο, επηρεάζει, σκανδαλίζει, διαφθείρει και ξεστρατίζει προπάντων τη νεολαία. Ο Σωκράτης έλεγε: Κοινωνία που δε στηρίζεται σε ηθικές αρχές και συνειδήσεις, είναι καταδικασμένη να καταρρεύσει, να πεθάνει απο σκληρούς τιμωρούς νόμους, φυσικούς και ανθρώπινους.

Ας μη νομισθεί ότι, γράφουμε τούτες τις κριτικές απόψεις ενάντια στο Γιάννη Ρίτσο με αφορμή το κατρακύλισμά του, στις αδιάντροπες και ξετσιπίωτες κακοτοπιές της χυδαιολογίας στα 6 τελευταία βιβλία του. Εξηγούμαστε. Δεν υπάρχει καμιά εμπάθεια κι αντιπάθεια στο Ρ. Όύτε τις βαριές δάφνες που του φόρτωσαν ανίδεοι κι ανεύθυνοι στους ελαφρούς ώμους του, πάμε να ζηλέψουμε. Ούτε την υπερβολική την πρόσκαιρη και πύρρεια δόξα του, σκεφτήκαμε ποτέ, να του κλέψουμε. Η διαφορά μας είναι ότι: εμείς κάνουμε σταθερά τέχνη ωφέλιμη για τον άνθρωπο και την κοινωνία, που ανήκει στο σοσιαλιστικό ρεαλισμό· ενώ εκείνος έχει χρόνια με τ' ανώμαλα, τα νοσηρά κι αισχρά του απωθημένα, που εκμεταλλευόμενος την τυχερή, χαρισμένη και παρατραβηγμένη ογκόλογη φήμη του, προκαλεί το λαό, σαν νέος Ντε Σάντ των ποιητικών γραμμάτων, υπηρετώντας τον έσχατο κι απαράδεχτο διεφθαρμένο αστικό ξεπεσμό.

Είναι πολύς καιρός που η ακατάσχετη ευνοιοδοσία του, από γνωστά κατεστημένα, ξεπέρασε κάθε αρχή και μέτρο σε τιμητικές γιορτές, παραπροβολές και βραβεύσεις του. Και είχαμε χρόνια που επισημαίναμε και παρατηρούσαμε κριτικά κι αντικειμενικά, τον τυφλό συρμό και παρασυρμό των υψηπέτιων ύμνων υπέρ αυτού και του ανεβάσματός του σε δυ-

σθεώρητα ύψη. Όπως και απο την άλλη μεριά, τις αδικίες, τις περιφρονήσεις και των ενταφιασμό τόσων άλλων ταλαντούχων λογοτεχνών. Όμως πολλοί ουτοπιστές, εξωπραγματικοί, αγνοούν ακόμα και τα λόγια του Ένγκελς που έγραφε στο Λασσάλ στις 18.5.1859 ότι: «Μεταξύ μας η κριτική, για το καλό του ίδιου του κόμματος, είναι υποχρεωτική να γίνεται όλο και πιο ανοιχτή. Είναι πάντα χαρά για μένα και για όλους μας, ν' αποδείχνουμε κάθε τόσο πως το κόμμα μας δίνει πάντα το παρόν, σ' όποιο τομέα κι αν ασχολείται, αποδείχνοντας την υπεροχή του».

Στον καιρό μας, που κυριαρχεί δυστυχώς, το ψέμα, η σύγχυση, η υποκρισία κ' η μακαριότητα, οι έχοντες συνείδηση ευθύνης στην κριτική, οφείλουν να κάνουν θεωρήσεις και αναθεωρήσεις και πάνω απόλα, απομυθοποιήσεις σε πολλά πρόσωπα και πράματα. Χρειάζεται σκληρός διαφωτιστικός αγώνας για να ξεριζώσεις από τα μυαλά μιας ποτισμένης μερίδας λαού, προπάντων νεολαίας, την υπερβολή, την πλάνη και την αυταπάτη και να φυτέψεις τη δίκαιη κρίση, το σωστό μέτρο και την αντικειμενική αλήθεια.

Κι από παλιότερα, ορισμένα βιβλία του ποιητή, έχουν ρυπαρότητες και βωμολοχίες. Κι εδώ είναι η απaráδεχτη αντίθεση, ότι, το ιδεολογικό επικάλυμα του Ρ. σκέπαζε κάθε διαστροφή του στην τέχνη. Κανείς δεν εμβάθυνε σε απaráδεχτες για το σοσιαλ. ρεαλισμό αδυναμίες του ποιητή. Επαναπαύονταν όλοι σε φτηνά κι εμετικά εγκώμια, επηρεασμένοι κι απο δήθεν παπικό «αλάθητο» μερικών ξένων Αραγκόνηδων και Λακαριέρηδων φίλων του. Μη υπολογίζοντας ακόμα και του Λένιν πάγιες και σοφές διαπιστώσεις κι αξιώματα: **Ηθική σημαίνει: ό,τι συντελεί στο γκρέμισμα του παλιού και σάπιου κόσμου και ό,τι βοηθάει στο χτίσιμο του καινούργιου.**

Όμως, αν μας άκουγαν οι φιλισταίοι από χρόνια και περιόριζαν τα λιβάνια και τους λουλάδες, θα είχαν προλάβει τον κατήφορό του, και θα διέβλεπαν πως, στα λογικά μέτρα του ύφους και του ήθους του, δεν θα είχε θέσει ο ξεφτιλισμός και η κατάντια του, σε γελοίες, ωμές κι επιζήμιες γραφές της ευτέλειας, στα προουδευτικά μας γράμματα.

Ο Μαβίλης απαντούσε στη Βουλή το 1911, σε γλωσσαμύνητες και πολέμιους της ωραίας δημοτικής μας γλώσσας, πως: «δεν υπάρχει χυδαία γλώσσα· υπάρχουν μόνο χυδαίοι άνθρωποι».

Και ο Ρ. το επιβεβαίωσε στο πρόσωπό του. Έγινε, ένας σούπερ λεξιλάγνος εραστής, στα γεράματά του, σιγοντάροντας και τρέφοντας έτσι τα καπιταλιστικά μέσα, σε μια ηθικά χρεωκοπημένη κοινωνία, που αποδυναμώνει, καταρακώνει και συμφύρει ιδανικά και ήθη, ενός νέου κόσμου, για τον οποίο θυσίασαν τη νιότη και την πολύτιμη ζωή τους, χιλιάδες και χιλιάδες αγωνιστές και μάρτυρες, λεβέντες και λεβέντισσες του πολυβασανισμένου μας λαού.

Ο φιλολογικός σάλος που ξέσπασε τους τελευταίους μήνες στην Αθήνα, με την ίδια την αυτοαναίρεση κι αυτοκατάρριψη του μύθου του και που δεν αναφέρθηκε στην ευλυγισία, τη διπλωματική τεχνική, την προσαρμογή, την κολακεία και γενικότερα το σύστημα προβολής που εφάρμοσε (ακολουθώντας τον Καβάφη) ο ποιητής, έθεσε ζήτημα αξιωματικής κριτικής κι αισθητικής ουσίας, για το ανεπίτρεπτο ή όχι της αισχρολογίας στην τέχνη της γραφής.

Είναι λοιπόν τέχνη η προσωπική και κοινωνική βωμολοχία; Κάθε άλλο. Είναι ασέβεια στην αισθητική αντίληψη του λαού. Είναι κακοποίηση της τέχνης, νοσηρή κατάσταση, διάβρωση και παρακμή.

Ένας ιδεολόγος ποιητής, δέ γράφει ποτέ αμετουσίωτα και βάρβαρα τα μιξοσολοικά απωθημένα του, μια τέτοια σαν του Ρ. υποσυνείδητη και αλογόκριτη ατομικιστική σεξοπαθολογία.

Θά μπορούσε κανείς ν' αναφερθεί και στην καταγωγή του. Αλλά, καθώς κι ο Πρεβελάκης τον χαρακτηρίζει «ντεφάκτο» *λυρικό και μεταφυσικό ποιητή*, φαίνεται, πως δεν είχε ποτέ, ενσυνείδητο ψυχικό δεσμό με την επαναστατική και προλεταριακή τέχνη. Γιαυτό και δε βλέπει ένας καταρτισμένος και οξυδερκής κριτής, γνήσιους επαναστατικούς στίχους στο έργο του. Θαρρεί κανείς πως με τον «Κέρδο» που εκδίδει τα βιβλία του καθώς επιβλήθηκε ως «μέγας» ποιητής από «άνωθεν» κατεστημένα, αποβλέπει στα κέρδη του, χωρίς την αίσθηση της αυτογελοιοποίησης. Αν ο Ρ. είχε σταθερή πίστη στις αρχές της επαναστατικής ιδεολογίας, θα έκανε συνεχόμενη τέχνη σοσιαλ. ρεαλισμού, έστω και φκιαχτή. Ένας πραγματικός σοσιαλιστής ποιητής, δε θα πρόσφερε ποτέ τέτοιες υπηρεσίες στην αντιδραστική παρακμιακή γραμματολογία, του χυδαίου κι αποσυνθεμένου δυτικού πολιτισμού.

Ο Ρ. βέβαια, δεν είχε ποτέ προικισμένες και πρωτότυπες, αυθόρμητες και φυσικές υποδομικές ικανότητες δημιουργού, σε όλα τα είδη του λόγου. Ξέρει μόνο να μιμείται και ν' αραδιάζει μ' επαναληπτική μαεστρία, στίχους και μόνο στίχους... και μάλιστα με αναμυρκαστικές αντιγραφές απο τους Κικμέτ, Νερούντα, Μαγιακόφσκι, Γουίτμαν, δημοτικό τραγούδι, Παλατινή Ανθολογία και μανιάτικο μοιρολόϊ.

Κάποιος είχε ρωτήσει πριν από τη δικτατορία το Μ. Αυέρη, αν είχε γράψει ο Ρ. κανένα πεζογράφημα. Και ο γέρο — κριτικός απάντησε: «Μα όλα τα ποιήματα του Ρ. είναι πεζά...».

Ο Βάρναλης τον αποκαλούσε αντί για Ρίτσο «Φρίτσο».

Ο Βάσος Βαρίκας έλεγε ότι: «Ο Ρ. είναι ένα προοδευτικό μπόλι πάνω στο χαλασμένο δέντρο του αστισμού». Και ο μακαρίτης ο Γιώργος Σαραντής είχε γράψει: «Ο Ρίτσο είναι ο άνθρωπος που έγραψε πολλούς στίχους και κανένα οργανωμένο και ολοκληρωμένο ποίημα».

Ως και ο διάσημος ρώσος ποιητής Γεφτουσένκο, ψέγει κι επικρίνει πρόσφατα τον υπερόπτη ποιητή:

«Είδα το Ρίτσο κάποτε. Με κοιτούσε με μια υπεροψία κι ένα ύφος που δεν ταιριάζει σε μεγάλο ποιητή. Εγώ μεγάλωσα δίπλα στον Πάστερνακ. Και ο Νερούντα με τον Αραγκόν υπήρξαν φίλοι μου. Κανείς απ' όλους αυτούς δεν με κοίταξε ποτέ υπεροπτικά. Εξ' άλλου κανείς δε γίνεται μεγάλος εν ζωή. Πρέπει να κατακαθίσει η ιστορία και να σε καταξιώσει». Είναι εκείνο που είχε πει ο Παλαμάς, πριν πεθάνει μ' άλλα λόγια, σεμνότητας και μετριοφροσύνης: «Δεν ήρθε η ώρα μου για να μου λογαριαστεί η όποια μου μεγαλοσύνη. Κι αρνούμαι να δεχτώ κάθε παράσημο μεγαλοσύνης». Μήπως δεν είχε μεγάλο δίκιο και ο Σίλλερ όταν έλεγε: «Πρέπει στην τέχνη για να ζήσεις πρώτ' από τη ζωή να σβήσεις».

Ποιές λοιπόν κρετινικές παρεοφатρίες καθιέρωσαν το Ρ. σαν το «μεγαλύτερο ποιητή του σύμπαντος κόσμου» και τον ανέβασαν στα μεσούρανα, του φούσκωσαν, τα μυαλά μ' αγέρα, και δεν πρόβλεψαν την κάθετη πτώση του; Αυτές οι κλίκες είναι ισχυρές και γνωστές... και για την αποξένωση και γενοκτονία των άλλων ταλεντούχων δυνάμεων του λαού και για τη θεοποίηση του Ρίτσου. Μήπως επηρεάστηκαν απο το αρχικό γράμμα Ρ, πού αρχίζουν

όλες σχεδόν οι ινδικές κι αραβικές γκουρούδικες θεότητες και τα ράσα(:)

Όμως, τα όποια ανάντοχα έργα και είδωλα, έρχεται κάποτε η ώρα που ο ξύπνιος λαός τα γκρεμίζει.

Οι ωμότητες και οι ξεκάρφωτες κοινοτοπιές των σεξορι - τικών βιωμάτων, ας κάνουν τους πάτρωνές του να ντρέπονται και είθε να ξεκολλήσουν απο τα πελάγη και τα χάη της άγνοιάς τους, ακόμα και σε παραλληλισμούς και συγκρίσεις με την κωμωδιακή ελευθεροστομία του Αριστοφάνη και άλλων κλασικών καλλιτεχνών του γυμνού. Γιατί, ως προς αυτά, έχουν, μεσάνυχτα. Αν δεν είχαν άγνοια και σκοπιμότητα, δε θα τον προσωποποιούσαν εν ονόματι των αγίων ιδεών, που τον έκαναν θεό των ποιητών(!)

Αυτός λοιπόν ο θεός, της έσχατης βωμολοχίας, περιμένουν οι καλοθελητές ν' αλλάξει τον κόσμο προς το καλύτερο, ενισχύοντας την αστική ταξική ηθική:

Το Ρ. από μια σειρά εκλεκτών και ωφέλιμων ποιητικών του έργων ως το 1955, λίγοι άνθρωποι, τον έκαναν ιδεατό πρόσωπο, ιερό τέρας, ίνδαλμα, υψηλή ιδέα στο πνεύμα και στην ψυχή του λαού.

Αλλ' όπως γράφει κι ο Μ. Παπαμαύρος με βαθιά διαλεχτική σκέψη, στό «Σύστημα νέας Παιδαγωγικής» του: «Μια ιδέα στα περασμένα ίσχυε για σωστή κι ωφέλιμη ως χτές. Όμως σήμερα μπορεί να είναι λαθεμένη κι ανώφελη».

Άρα, όλα τα νέα χυδαιόλογα βιβλία του Ρ. ή είναι νοσηρά αποκυήματα παρακρούσεων, ή είναι γραφή τάχα μοντέρνας μόδας και παρακμής που υποθάλλει τη διαστροφή και τη σήψη.

Κατά συνέπεια, όχι μόνο δε συγκρούεται με την αστική τάξη και τους υπερατλαντικούς αυθέντες παρά, στηρίζει κι εκτρέφει την υπονομευτική πραχτική τους, σέ βάρος της νεολαίας και του λαού μας.

Η πρωταγωνίστρια του θεάτρου και δημ. Σύμβουλος Ελένη Ανουσάκη αφόρισε πρόσφατα, κάθε χυδαιότητα στην τέχνη. Δήλωσε μάλιστα και τα εξής: «Μερικοί απο τους σύγχρονους συγγραφείς, δεν ξέρουν τι να γράψουν και βάζουν αυτά τα χυδαία, για να σοκάρουν το κοινό». Ποιός μας λέει ότι, αυτό δεν ισχύει και στο Ρίτσο; Ο ποιητής και κριτικός Κ. Θρακιώτης έγραψε πως: δε θέλει «να συγκρούεται συχνά με το Γιάννη Ρίτσο για τη χυδαία, αιγιματική και φορμαλιστική γραφή του». Όμως, για το, που συγκρουόμαστε, φταίν εκείνοι που

ταύτισαν το πρόσωπο του Ρ. με το πίο ιστορικό και μαρτυρικό κόμμα, που θα πρέπει να θεωρείται ναός, όπου μπορεί, να περάσουν από μέσα του πολλοί υποκριτές και βέβηλοι παπάδες· μα αυτοί μια μέρα θα λείψουν... και ο ναός θα παραμείνει ναός. Ένα τέτοιο κόμμα, πρέπει να 'ναι οργανισμός υγιής, σαν καρποφόρο δέντρο που να κάνει καλούς καρπούς· κιόλα τα μέλη του, να 'χουνε δύναμη και νέους χυμούς. Μα όταν ένα μέλος σαπίζει, πρέπει τ' αρνητικό και το άχρηστο να φεύγει. Έτσι κάπως δεν όριζε κι ο Λένιν; Δηλαδή τα σάπια και τα βλαβερά οφείλουμε να τ' αποβάλλουμε; Κι όσο καθαρίζουμε τ' αχρείαστα, τόσο τό κόμμα δυναμώνει, σαν το κλαδεμένο δέντρο την άνοιξη!

Οι αρχαίοι Σπαρτιάτες, κάθε άχρηστο τό 'ριχναν στον Καιάδα.

Αν δεν τον ανέβαζαν τόσο ψηλά το Ρ. δε θ' αχρηστεύονταν τόσο ευτελιστικά στα γηραιά του.

Είναι φιλοσοφημένοι και σωστοί οι φίλοι Αλβανοί συγγραφείς όταν λένε πως: ο λογοτέχνης κι ο καλλιτέχνης, δεν πρέπει όσο ζούνε και δημιουργούνε, να φτάνουν ποτέ στην κορυφή. Πρέπει να πάνε, όλο ανεβαίνοντας. Γιατί, αν φτάσουν απότομα στην κορυφή, το πέσιμό τους θά 'ναι γοργό κι αναπόφευχτο.

Η διαμάχη που άναψε σε πολλούς ομοϊδεάτες της αριστερής διάνοησης και ιδιαίτερα ανάμεσα στο περιοδικό «Πολιτιστική» (Μάης Ιούνης) και στο «Ριζοσπάστη», έδωσε διαστάσεις στο πρόβλημα Ρίτσου, στην προσωπολατρεία του και στην εξευτελιστική βωμολοχία του. Η δε «Αυγούλα» τον υπερασπίστηκε, λόγω ομοιοπάθειας περί τα σεξολογικά ελευθέρια και στην ευκαιρία να εκτοξεύσει και ν' αλαφρώσει το τάχα «αντιδογματικό» της φαρμάκι.

Την αφορμή έδωσε ο ίδιος ο ποιητής με την αισχρολογία του, στο βιβλίο του «Ίσως νά 'ναι κι έτσι» γιαυτούς, που πολύ αργά τονε μυρίστηκαν.

Αν είχαν διαβάσει τα «Παράξενα Πράγματα» και το «Με το σκούνημα του αγκώνα» θα είχαν βγει από τα ρούχα τους.

Εμείς που τον σχολιάσαμε, και τον κριτικάραμε από προηγούμενα χυδαία γραφτά του, αργά, αλλά σίγουρα, δικαιωθήκαμε.

Η Α.Κ. στο «Ρίζο»

Κάθε φορά που ο Ρ. τύπωνε στον «Κέρδο»

του κι ένα βιβλιαράκι πορνό... οι με παρωπίδες προσωπολάτρισες, καλοθελητές και θιασώτες υμνολόγοι του, έκαναν καθημερινή κατάχρηση του χώρου της εφημερίδας και προφήτευαν και προανάγγελλαν (χωρίς να ξέρουν τι αγκαθολούλουδα θα περιέχουν οι σελίδες του). Η Α.Κ. λοιπόν έγραψε από πρίν:

«Θα είναι σίγουρα ένα ξεχωριστό βιβλίο, το αριστουργηματικό πεζογράφημά του Γ. Ρίτσου που θα κυκλοφορήσει... Όπως όλα έτσι και τούτο. Μια λάβα ζωής ξεχύνεται μέσα από τις σελίδες τους, ένα τεράστιο κέφι, κι όλα είναι συνυφασμένα με το φιλοσοφικό στοχασμό του δημιουργού τους». Μα... της «σοβαρής» προφητείας Κ. το ανάγνωσμα, βγήκε «μπαχατέλα» ουτοπίας και μωρίας πρόσχωμεν(!)

Ο δ/ντής της «Πολιτιστικής»

Γιατί στο ανθολόγιο του άσεμνου Ρ. δεν είδατε και δε σχολιάσατε τα προηγούμενα βιβλία του; «Βολιδοσκόπο», «Ερωτικά» «Παράξενα Πράγματα», «Αρίοστο», «Με το σκούνημα του αγκώνα» κ.λπ., που προηγούνται από χρόνια οι εκδόσεις τους και που θα μπορούσατε να βάλετε ψύλλους στ' αυτιά των πατρώνων του και της κοινής γνώμης, να προλαβαίνατε τον κατήφορο του παραχαϊδεμένου Ρ; Κάπως δειλά κι αργά φανήκατε στό δρόμο της εκτροπής του.

Η Έλλη Αλεξίου

Και την προεξάρχουσα πρεσβυτέρα, την ενόχλησαν (έγραψε τον Ιούνη) τα βιβλία του Ρ. και σιώπησε, γιατί σ' όλα τ' άσκημα κι ενοχλητικά βιβλία που διαβάζει... σιωπά. Και διαιτείνεται πως: «μπορεί να κάμεις και τολμηρές σκέψεις της κατ' ιδίαν ζωής σου, αλλά κάμεις λογοκρισία στα έργα σου όταν γράφεις, κάμεις λογοκρισία εσύ του εαυτού σου... Ο Ρίτσος σ' αυτά του τα βιβλία, δεν έκαμε ατομική λογοκρισία».

Τι είναι προβοκάτσια

Πολλοί από τους 12 συγγραφείς που άπάντησαν στην «Πολιτιστική» για τα χυδαία του Ρίτσου, δεν έδωσαν καθαρά την έννοια της «προβοκάτσιας» που η Α.Κ. χαρακτήρισε το βρώμικο ανθολόγιο του Ρ. μόνο από το «Ίσως νά 'ναι κι έτσι» και που δημοσίευσε το παρακάτω ομοϊδεάτικο περιοδικό τον περασμένο Μάη.

Η Αλεξίου γράφει: «Προβοκάτσια σημαίνει

κάτι τι πολύ χυδαίο, πολύ πρόστυχο».

Εμείς ξεκαθαρίζουμε τη σημασία της λέξης, που προέρχεται από το ιταλικό ρήμα: Provo-care = προκαλώ, ερεθίζω, θυμώνω, διεγείρω. Στη χώρα μας, τα μεταπολεμικά χρόνια, η έννοια της λέξης έχει πάρει διαστάσεις. Γιαυτό, προβοκάτσια θα πεί: όταν κάνεις μια πράξη και παρέκλιση που ζημιώνει τον αντίπαλό σου. Όταν προκαλέσεις εσκεμένα ένα επεισόδιο και κάνεις ζημιά μέσα στις ίδιες τις τάξεις σου και ρίχνεις την πρόκληση και την ευθύνη στους άλλους. Αλλά, κι όταν ο ίδιος ο εχθρός προκαλέσει ζημιά στους κόλπους του και τη ρίζη στον αντίπαλό του.

Γιαυτό και η λέξη «προβοκάτσια» από την Κ. στην «Π.» ήταν άστοχη και άτυχη. Γιατί, δεν μπορεί η όποια κριτική διάθεση και υποχρέωση, πάνω σε άθλια και ζημιογόνα βιβλία να χαρακτηρίζεται έτσι.

Αν σκεφτεί κανείς βαθύτερα, ο ίδιος ο ποιητής κάνει με τα αισχρά του απανθίσματα προβοκάτσια ενάντια στους ίδιους τους προστάτες του.

Αλλ' αν ο Ρ. παίζει με τα μαραμένα πουλιά του... οι συγγραφείς δεν πρέπει να παίζουν με τις έννοιες των λέξεων.

Ο Γ. Διζικιρίκης

Πιστεύει ότι ο Ρ. είναι «ένας από τους πίο μεγάλους ποιητές του τόπου μας· αλλά το επίμαχο βιβλίο του δεν προσθέτει τίποτε στο έργο του και θα μπορούσε να λείψει». Ένας μεγάλος, φίλε Γιώργο, δε γράφει ωμά τα παρασιτικά του απωθημένα(!) Αλλά, γιατί δε διάβασες σαν δοκιμιογράφος κι αισθητικός και τ' άλλα 5—6 σχετικά βιβλία του; Η θέση σου είναι «εξαπαλών ονύχων» για «ούτε γάτα κι ούτε ζημιά». Εδώ δε χωράει διπλωματία.

Η Α. Δρίτσα

Γράφει κι αυτή αγνοώντας προφανώς τα υπόλοιπα, ότι «Το περιεχόμενο του βιβλίου του Γ.Ρ. καμιά σχέση δεν έχει με τα ιδανικά για τα οποία αγωνίζεται καθημερινά ο «Ριζοσπάστης» και το ΚΚΕ και με τα οποία διαπαιδαγωγεί τη νεολαία του... βαθιά θλιβόμαστε που παρέχει (στην αντίδραση) αφειδώς τα όπλα να μας πολεμάνε».

Ο Αυγ. Μπαγιόνας

Ο καθηγ. της φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο

της Θεσσαλονίκης, απάντησε ανάμεσα σ' άλλα και τα παρακάτω: «... Ο Ρέμπραντ που αναγράφει ο «Ριζοσπάστης» ουδέποτε απεικόνισε αιδοία. Ο Αριστοφάνης που πραγματικά χρησιμοποιεί τέτοια μοτίβα, έχει αναμφισβήτητα ιστορικό ενδιαφέρον, αλλά για πολλούς το «κωμικό» του στοιχείο δεν υπερβαίνει το επίπεδο της επιθεώρησης».

Όχι φίλε Αύγουστε. Αν σκύψεις κι εμβαθύνεις περισσότερο την τόσο διεισδυτική ματιά σου, στο έργο του Αριστοφάνη, θα ιδείς με πόσο, (ακόμα και στην τολμηρή του «Λυσιστράτη») φιλοσοφημένο, μηνυματοφόρο επιταχτικό και κοινωνικοϊστορικό αναγκαίο πνεύμα, χαρίζει ίσως ο μεγαλύτερος και πάντα επίκαιρος κωμικός ποιητής των αιώνων, τις διδαχτικές του και πικάντικες, τις ευχάριστες και σατυρικές του ελευθεροστομίες· και μάλιστα στα θέατρα που τότε, δεν έπαιρναν μέρος οι γυναίκες...

Πολλά αξίζουν και τα παρακάτω λόγια του κ. Μπαγιόνα:

«Η αριστερά έχει τη ροπή της προς την άκριτη ηρωολατρεία και προσωπολατρεία που φοβούμαι ότι θ' αρχίσει να κουράζει τις γενιές που έρχονται. Αλίμονο αν η τύχη του αριστερού κινήματος εξαρτάται από το θαυμασμό του για το πραγματικό ή μη ταλέντο του Ρίτσου, ή κάποιου άλλου ποιητή, ή δημιουργού...»

Η Ελ. Αστρινάκη

Για τα ελεεινά του Ρ. επικαλείται τις οξύτατες κρίσεις και παρατηρήσεις του Λένιν σε κομματικούς καλλιτέχνες γι «ασυναρτησίες και ανοησίες» γι «αλλαζονική ασχήμια» γι «ανικανότητα να ιδούν την ουσία της πραγματικότητας και να την αποδώσουν καλλιτεχνικά» «Το έργο του Ρ. «Ίσως νά 'ναι κι έτσι» (Και αυτή αγνοεί τα προηγούμενα) ιδεολογικά είναι λαϊκίστικο, επιφανειακό, μετριότατο από αισθητική άποψη κι εντάσσεται στην ψευτομοντερνίστικη λογοτεχνία, (γράφει λολοτεχνία) των καιρών μας».

Ο Θ. Ασίκης

«...Ο Ρούμπενς κι ο Ρέμπραντ, οι δημιουργοί αυτοί, κάνανε τέχνη ερωτική — αισθησιακή· και όχι προστυχιά κι εκφυλισμό (σαν το Ρίτσο). Η διαφορά είναι τεράστια.

Η Λιλή Ζωγράφου

«...Εξήντα χρόνια ποτίστηκαν με το μύθο του ποιητή της Αριστεράς Γιάννη Ρίτσου. Τώρα ο Ρ. αποφάσισε να κατέβει από το βάθρο του, μέθυσος, αναρχικός, αυτομηδενιζόμενος... λυώμα στα ρυάκια του εμετού του. Εκτός από χιλιάδες αναγνώστες του, βάζει σε δοκιμασία το κίνημα προκαλώντας το. Προκαλώντας τη σεμνοτυφία και την αντοχή όλων. Ποιά ήταν η φιλοσοφία της στάσης μιας τόσο μακράς ζωής; Προκρούστεια η στενομουαλία του ποιητή...»

Ο Ευτ. Μπιτσάκης

Ο καθηγητής της φιλοσοφίας, στο πανεπιστήμιο Γιαννίνων ανάμεσα σ' άλλα γράφει: «Το βιβλίο του Ρ. είναι ψεύτικο. Δεν υψώνεται σε επίπεδο τέχνης. Ένας λόγος που δεν μορφώνεται σε έκφραση γνήσιου βιώματος, που δεν γίνεται εικόνα ζωής, που δεν φτιάχνει «κόσμο». Εγκεφαλικά πλάσματα μιας αστικής όρασης που υποβαθμίζεται σε λαϊκισμό, αλλά δεν γίνεται λαϊκή. Η στοχαστική ευαισθησία που αποτελεί — με πολλά άλλα — την ουσία της ποίησης απουσιάζει επίσης. Μια λαϊκότητα που ξεπέφτει στη μαγκιά, αλλά μια μαγκιά επίπλαστη, γιατί ο συγγραφέας έχει βιώματα αστού, δεν έχει βιώματα μάγκα. Δεν γνωρίζει το λαό, παρά μέσα από τα μάτια του καλομαθημένου αρχοντόπουλου. Δεν υπερβαίνει την αστική αντίληψη για το ελληνικό τοπίο και τον έλληνα άνθρωπο. Στη σελίδα 107 γιατί μιλάει έτσι ο Ρίτσος; Γιατί έχει θεοποιηθεί από την κριτική και από τους πάντες. (Κάνετε λάθος κ. Μπιτσάκη. Αυτό το «πάντες» δε σας δείχνει ενήμερο). Τι γράφτηκε για το Ρ. άλλο από άκριτους ύμνους; Και τότε η κατεξοχήν υπεύθυνος αριστερή κριτική (υπάρχει) βάθυνε στο έργο του; Πότε επιχείρησε ν' αναδείξει την αξία του, αλλά και τα ελαττώματά του;»

Δεν έχουμε χώρο και χρόνο ν' αναφερθούμε στις αντιφάσεις σας κ. Μπιτσάκη, ως προς τις παρατηρήσεις και τις αρχές σας για τη σωστή κι αντικειμενική κριτική. Εσείς όμως, γιατί περιοριστήκατε στο συγκεκριμένο βιβλίο και αγνοείτε τα υπόλοιπα βωμολοχικά βιβλία του Ρ; Φανταζόμαστε τι θα γράφατε σαν ιδεολόγος μαρξιστής της τέχνης. Γιατί λοιπόν δεν ασχοληθήκατε εσείς με την κριτική που έχετε τόσες ικανότητες και προσόντα, να καταρρίψετε το είδωλο του Βούδα και του Λάμα στην ποίηση του Ρίτσου; Και πως, αν δεν έχετε μελετή-

σει κι άλλους νεώτερους συγγραφείς, θα κάνετε τη συγκριτική σας; Τό ζήτημα δεν είναι αν του γινε κριτική του Ρ. που ούτε την είχε ανάγκη. Αλλά για το αν αυτού του είδους η ωμή αισχρολογία είναι τέχνη, ή όχι, κι αν είναι επιτρεπτή κι έχει θέση στην προοδευτική προηγούμενη τέχνη του Ρίτσου ή όχι. Καθώς και στο σοσιαλιστικό ρεαλισμό.

Η Ηλ. Ανδρεάδη

«Η υπεράσπιση του Ρ. από την αρθρογράφο Κ. θύμιζε ιερό φανατισμό και θρησκευτική μισαλλοδοξία. Τι θα πεί «απέραντο ήθος» τεκμηριωμένο; Δεν υπάρχουν θέματα ταμπού και μονόλογος. Σε ποιόν Μεσαίωνα βρισκόμαστε; Ποιός θεός θίχτηκε;

Ο Δ. Βάρος

«...Το κλούβιο κεφάλι του Ρίτσου φταίει. Και τους κλούβιους το ΚΚΕ, πιστεύω, έτσι κι αλλιώς, δεν τους χρειάζεται».

Ο Δεινίας Δικαίος

Απο κάποιου Αριστ. Σκιαδά (καθηγητή πανεπιστημίου κιόλας) τους εμετικούς ύμνους για το Ρ. παίρνει αφορμή ο Δ. Δικαίος και σχολιάζει την υπόθεση της βωμολοχίας του σε 5 σελίδες στο περιοδικό «Δαυλός». (Ιούλιος '85). Δίνει με μαστοριά και δηκτική ειρωνία κι ένα προσωπικό σχολιαστικό ύφος «έντονη κι ανάγλυφη την εικόνα της κοπρολόγου «λογοτεχνίας» του Ρ. και χαρακτηρίζει την αθλιότητα του βιβλίου του «κείμενο βρώμικο, πορνικό, χυδαίο, αναιδές, καταλυτικό». κλπ.

*

Είπαν ορισμένοι θαυμαστές γιατί δε γίνεται κριτική του Ρ. Και ο ίδιος διαμαρτυρήθηκε στο «Έθνος» ότι ξεκόβουν αποσπάσματα από το βιβλίο του, για να τον κατηγορήσουν και να τον διασύρουν. Μα... διαβάζοντας κανείς, όλα τα τελευταία του βιβλία, βρίσκει, πως δεν αντέχουν σε καμιά κριτική. Δεν υπάρχει σ' αυτά, ούτε έμπνευση, ούτε τέχνη, ούτε μαστοριά, ούτε μήνυμα, ούτε ηθική. Είναι σελίδες με ωμές εξομολογήσεις ανώμαλων ερωτικών βιτσιών, σε πρώτα ή δεύτερα και τρίτα πρόσωπα. Σελίδες όλο λέξεις, λέξεις αισχρές, φλύαρες, άνοστες, αηδιαστικές. Δεν υπάρχει μύθος, ούτε μέτρο γλωσσικής αισθητικής. Πού να βρεθεί ωφελιμιστικό δίδαγμα και μήνυμα! Όλ' αυτά δεν είναι, ούτε διηγήματα ούτε μυθιστο-

Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα

Λόγια που καίνε
του Στέλιου Κεντρή

Ο Συγγραφέας έχει χρέος να γράφει την αλήθεια. Δηλαδή, δεν πρέπει να την αρνείται, ούτε να την παραλείπει, κι ούτε να την μασκαρεύει. Η αλήθεια είναι χρήσιμη, όταν μετατρέπεται σε ενέργεια.

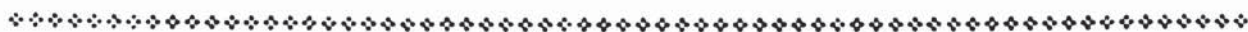
«Εθνικά» αλλοτριωτικά

Δεν ξέρουμε για ποιά ελληνική εθνότητα ή εθνική ταυτότητα μιλάνε ορισμένοι εκτός πραγματικότητας, κοντόφθαλμοι κι αφελείς πατριώτες, ή εκ του πονηρού εθνοκάπηλοι. Μήπως για την από 15ως τα 21 ελεεινή μαλλούρικη νεολαία (γράφε νεολέρα) με τα μάλμπορο, τα τσιγαριλίκια, την κόκα κόλα, το προπό, το τεμπελίκι, τη σουζα, ή τ' αυτοκινητάκι, τη ντίσκο, το ούφο, το φλιμπεράκι, ή τις 100 μέχρι 200 χυδαιολέξεις που μεταχειρίζονται, στα ξένα προς τα ήθη του λαού μας και των παραδόσεών του βιώματα; Ποιό λοιπόν είναι το έθνος μας σήμερα, με τις τόσες αλλοτριώσεις από τα φθοροποιά ξένα ήθη...ή ποιά είναι τα εχέγγια που να μας κάνουν να μην ανησυχούμε για το αύριο της πατρίδας; Η γλώσσα μας, η ωραία ελληνική, που την κακοποίησαν και τη συρρίκνωσαν σε λίγες αισχρές και πόρνικες λέξεις από τα σκολειά, τα θέατρα και μέχρι εκείνα τ' αδελφάτα... και τα ντιλετάντικα παλιό-

παιδα της λολοτεχνίας, που ντεπουτάρουν σ' εκπομπές ραδιοφωνίας; Μήπως οι διάφορες τρελοπαραθρησκευτικές οργανώσεις, οι εκπορευόμενες από την «Δύσιν που ανήκομεν», ή όλα τα εκμαυλιστικά εισαγόμενα σαβουροπροϊόντα και υποπροϊόντα της απάτης, της λαιμαργίας, της ασυδοσίας, της ακαταλόγιστης κερδοσκοπίας, των δανειοδοτήσεων και της χρεωκοπίας; Τι το ελληνικό και το εθνικό μας απομένει σήμερα, όταν χάνουμε σχεδόν και τη γλώσσα μας (κοιτάξτε τις ξενικές ταμπέλες κι επιγραφές) και τη χαμένη μας εθνική ανεξαρτησία που δεν την αποχτήσαμε ποτέ, από το 1821 και δώθε;

Οι ξένοι αφέντες έρχονται εδώ, για να μας χαλάσουν ό,τι πολύτιμο εθνικό γνώρισμα και πράμα έχουμε... Πότε όμως θα το καταλάβουν όλ' οι Έλληνες, για να τους πούνε ουστ, και την κακή τους μέρα;

Αλλ' άμα αργάς, ξύπνιος ρωμιός να γίνεις...

ρήματα. Είναι απαράδεχτες λεξιλαγνείες. 'Ολ' αυτά τα εκτρώματα του «ποιητή του λαού» είναι ανεπίδεχτα για τη λογοτεχνία. Γιατί δεν προσφέρουν τίποτα και υποτιμούν τη νοημοσύνη, το αισθητήριο και το κριτήριο του λαού μας.

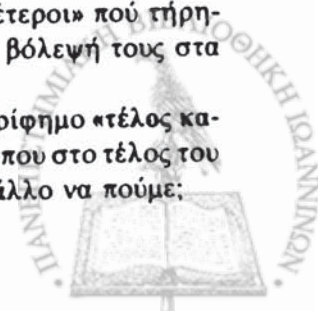
Ο ίδιος μ' ολ' αυτά, δεν έχει δικαίωμα να διαμαρτύρεται για αδικίες και μεροληψίες. Άλλωστε, αφού έφτιασε ως τα 60 χρόνια του μια ωραία πίττα... έπρεπε να σταματήσει να γράφει. Ως εκεί ήταν η λογική αντοχή του. Γιατί, δεν υπήρξε τόσο γνήσιος, πηγαίος κι ασυγκράτητος. Τώρα στ' αδύναμα γερατειά του, έριξε στην πίττα κουτσουλιές κι ακαθαρσίες και την ευώδιασε απαίσια, για να την αχρηστέψει.

Οι Αλβανοί λένε μια παροιμία:

«Ένα ξύλο στραβό στη στιβανιά,

χαλάει όλη τη στιβα. Ο ντιλετάντης γιός της Μονεβασίας, τώρα έδειξε το γυμνό εσώτερο εαυτό του. Κι αυτοκαταδικάστηκε. Τ' ομολογεί άλλωστε στην τελευταία σελίδα, του πιο απαράδεχτου από τ' απαράδεχτα βιβλίου του «Τα παράξενα πράματα» πού' χει το θάρρος κι εξορκίζει όλα τ' άλλα τα παλιά και καλύτερα έργα του· λέει πως μόνο τούτα τα σημερινά, τα διεστραμμένα κι αδιάντροπα τον αντιπροσωπεύουν. Κι άς πα' να λένε ό,τι θέλουν οι έχοντες την τυφλή κι αθεράπευτη ριτσιτίδα, καθώς και κάποιοι άλλοι «ημέτεροι» πού τήρησαν «σιγήν ιχθύος», για τη βόλεψή τους στα κατεστημένα.

Ο Σαίξπηρ που είπε το περίφημο «τέλος καλό όλα καλά»... για το Ρίτσο που στο τέλος του τα κάνει «κακά»... εμείς τι άλλο να πούμε;

άποικος κι εθνικά ξεβράκωτος θα μείνεις.

Τ' αφεντικού τα τάματα
είναι χαμένα πράματα.
«Κάλλιο χέρι που κρατεί
παρά χέρι που γυρεύει.»

Οι χαιδεμένοι κακοποιοί

Λε φτάνει που ως τώρα στην Ελλάδα μας, όλοι πουλάνε κακία, διαφθορά και τρέλα... έχουμε τελευταία και τους ξένους κακοποιούς και πράχτορες σκοτεινών δυνάμεων, που μπαίνουν τζάμπα, ελεύθερα κι ανεξέλεγκτα στη χώρα μας. Και κλέβουν και σκοτώνουν, και καίνε δάση και παραμένουν ανενόχλητοι κι ατιμώρητοι.

Συνελήφθησαν και συλλαμβάνονται, γράφει συχνά ο Τύπος: Κολομβιανοί, Χιλιανοί, Άραβες, Ιταλοί και άλλοι και άλλοι διαρρήχτες και δολοφόνοι, διεθνείς αλήτες και μαφιόζοι... και αφήνονται ελεύθεροι. Κύριε φύλαττε!

Γιατί; Αναρωτιέσαι σαν αθώος και τίμιος πατριώτης; Μα δεν υπάρχουν νόμοι τιμωρίας γι' αυτούς; Τι ζητάνε στη χώρα μας; Τόσοι και τόσοι φονιάδες και λαθρέμποροι, κλέφτες και λωποδύτες, που δε σταματάνε ούτε στον έλεγχο της αστυνομίας! Για θυμηθείτε το Σταθόπουλο και τον Κατσικούρη, αστυνομικούς στη Γλυφάδα, όπου στις 16 Αυγούστου σκότωσαν σε συμπλοκή την Αγγλίδα Κάτριν Μπουλ και τραυμάτισαν τον Αμερικάνο φίλο της Μισέλ Τέηλορ που έβγαλε πιστόλι να τους «καθαρίσει», όπως οι άλλοι Τσουτσουβήδες τους καημένους δυο αστυφύλακες στου Γκύζη!...

Πώς λοιπόν να προστατεύσουν τη ζωή των αθώων κ' ήσυχων πολιτών, όταν κινδυνεύει η δική τους η ζωή; Έπρεπε να υπάρχει κράτος δικαίου, κράτος ελληνικό, ανεξάρτητο, που οι ξένοι και ντόπιοι μαφιόζοι, κακοποιοί να τιμωρούνται με θάνατο, ή με ισόβια σε καταναγκαστική εργασία και οι χωρ/κες που βρίσκονται αμυνόμενοι... να παρασημοφορούνται και να προάγονται.

Σκότωσε λέει ο αστυφύλακας τάδε το διαρρήχτη Σινιάρω στα Λιόσια, γιατί απειλούσε να σκοτώσει το όργανο της τάξης... Κι αντί να συγχαρούν τον αστυφύλακα και να του δώσουν και προαγωγή, για να 'χουν ζήλο κι άμιλλα κ' οι άλλοι να μας περιφρουρούν, τον πήγανε και στο εδάλιο για φονιά! Τον παράπεψαν σε δίκη γι ανθρωποκτονία (γράφει ζωοκτονία), γιατί ξεβρώμισε έστω για λίγο η περιοχή από τον κακοποιοί, ώσπου ν' αναδείξει άλλον η ελλεινή μας κοινωνία! Δηλαδή, «εκεί που του χρωστούσαν» στον καημένο τον αστυφύλακα, «του παίρνουν και το βόδι», όπως λέει κ' η παροιμία. 'Αλλ' αφού βρέθηκε σε άμυνα, δεν έπρεπε να προστατεύει τη ζωή του; Αλίμονο! Πληθώρισαν οι κακοποιοί στον τόπο μας, ντόπιοι και ξένοι. Ρημάζουν σπίτια, μαγαζιά, χτυπάνε τράπεζες και είναι οπλισμέ-

νοι. Κινδυνεύει η ζωή των έντιμων πολιτών. Αν τιμωρούνταν σκληρά και αυστηρά 10 διαρρήχτες και φονιάδες, να μη τους παραχάιδευαν με λίγο Κορυδαλό... και πίσω έξω «επί τω έργω», τότε, δε θα φτάναμε στο σημερινό κατάντημα της ασέβειας, της λεηλασίας και του ξεκληρισμού των συνανθρώπων μας.

Από τον ηθικό κώδικα του Χαμοραμπή το 2.000 χρόνια π.Χ. κι αργότερα, από τους σολομώντειους και δαβίδειους νόμους («οφθαλμόν αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος», ή βία στη βία κ.λπ.) εφαρμόζονται σ' όλες τις καταστάσεις οι αυστηρές κι αντίποινες τιμωρίες. Σήμερα, εδώ, ο κάθε εγκληματίας, αντί να εκτελεστεί, παραχαϊδεύεται (!).

Αν κρεμιόταν 5-10 φονιάδες και πυρπολητές των δασών, διαρρήχτες, κλέφτες και κάθε μορφής εμπρηστές και κακοποιοί, θα βλέπατε πόσο θα λιγόστευαν... και τα σκληρά αντίποινα, θα τους εξάλειφαν κι ολότελα.

Έχουμε να ιδούμε κρεμάλα στην Πλατεία Συντάγματος, από τον καιρό της Κατοχής το 1943, που είχαν κρεμάσει δυο μαυραγορίτες... Τότε, εμείς που είμαστε με το τουφέκι στο χέρι στα βουνά, και πολεμούσαμε τον καταχτητή, το είχαμε πανηγυρίσει εκείνο το γεγονός!...

Τώρα, κοντεύουμε να γίνουμε Σικάγο... και ούτε μια κρεμάλα για παραδειγματισμό. Λίγα καθάρματα ντόπια ή ξένα, μας κλέβουν, μας καίνε, μας σκοτώνουν... και τα παλιοτόμαρά τους έχουν βλέπετε μεγάλη αξία, αφού κ' οι 300 (όχι βέβαια του Λεωνίδα) αλλά της σούπερ «ανθρωπιστικής» Βουλής, κατήργησαν την ποινή του θανάτου, για να προστατέψουν όχι ασφαλώς τα θύματα, παρά, τους στυγερούς αμοκατζήδες και κακούργους. Βρε τα πουλάκια μας, που ζούνε σε κόσμους υπεροπτικούς κ' υπερβατούς με τόσες παρωπίδες (!). Τί κρίμα, π' ακόμα δεν έμαθαν, τι θα πει άνθρωπος, χωρίς μορφωτική υποδομή (γράφει το χειρότερο κι αγριότερο ζώο). Έννοια σας τρακόσιοι! Κ' η χώρα μας, από ειδυλιακή και τουριστική... γίνεται νεοθορκέζικη ζούγκλα ανθρωποφάγων!

Αλλ' αν ήταν νόμοι όχι για χάδια, παρά γι' αμείλιχτες τιμωρίες... τι θα γινόμαστε χωρίς βαρβάρους και φονιάδες που θα 'λεγε κι ο ποιητής; Έχει αξία η ζωή τους για τα τόσα κακά που σπέρνουν!

Όμως, εκείνοι που «σπέρνουν ανέμους», κάποτε «θερίζουν θύελλες».

Λεσποτοκολακείες (!)

Πολλοί «άγιοι» και «πανόλβιοι» ρασοφόροι, οργίασαν στις περασμένες εκλογές του Ιούνη, με την προπαγάνδα τους κατά των «αθέων» του ΠΑΣΟΚ και υπέρ του «πιστού» και «ορθόδοξου» κ. Μητσοτάκη!! Γι' αυτό κι ο πρωθυπουργός μας θρησκευτικότερος των θρησκευομένων στα εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσ/νίκης, βγήκε του μητροπολίτη Παντελεήμονα Χρισσοφάκη από τα δεξιά, και τον κα-

ταφίλησε το χέρι, όταν τον παρασημοφόρησε ο πονηρός δεσπότης (!). Που νά 'ξερε όμως ο κ. Παπανδρέου τι κουμάσι χουντικό ήταν αυτός που τον προσφωνούσε και τον κολάκευε τόσο... και με παράσημο μάλιστα, δέσμενος υπέρ αυτού, όπως δέονταν, (φρίζον ήλιε!) «δια το θεάρεστον και εθνοφελές έργον το οποίον επιτελεί η εθνοσωτήριος και φιλόχριστος κυβέρνησις της 21ης Απριλίου 1967...».

Ο κατά κόσμον λοιπόν κ. Χρυσοφάκης μέγας καιροσκοπός και αρχικόλακας, όταν ο Αλ. Παναγιούλης έκανε την απόπειρα κατά του Γ. Παπαδόπουλου... του έστειλε το παρακάτω εμετικό τηλεγράφημα:

«Ζήθε έτη μαθουσάλεια θεόπεμπε αντιβασιλεί-
πρωθυπουργέ! Και έσο βέβαιος ότι πας αντίθετος
της επαναστάσεως είναι εχθρός της Εκκλησίας».

Αυτά κι άλλα πολλά προσώπατα υψηλά, φαιδρά κι ανόητα, κοσμούν τον Κλήρο της Ελλάδας.

Γι' αυτό, σημασία δεν έχει αν ο πρωθυπουργός βραβεύτηκε και σταυροστολίστηκε απόναν τέτοιο δεσπότη. Γιατί, αξία δεν έχει η όποια βράβειση. Αλλά το ποιός σε βραβεύει... έλεγαν και οι σοφοί μας πρόγονοι. Κι ο Ισοκράτης διακήρυττε: «Μισείτε τον κόλακα περισσότερο κι από το φονιά».

Εργαζόμενοι και μη εργαζόμενοι

Οι Ιάπωνες, (ο καταπληχτικά πολυπροκομμένος αυτός λαός) δουλεύουν 18 με 20 ώρες το μερόνυχτο, επί 6 μέρες τη βδομάδα με μόνο 5 και 8 ημέρες άδεια το χρόνο. Έτσι «δημιουργήθηκε το ιαπωνικό θαίμα». Επί Στάλιν, όταν οι Σοβιετικοί έφτιαχναν το ανώτερο μετρό του κόσμου στη Μόσχα, το 1930, το οικοδόμησαν, μ' εθελοντική εργασία και με τα «Κόκκινα Σάββατα»!...

Βλέπετε, αυτοπειθαρχημένοι, επίζηλοι κι «αλκοολικά» προσηλωμένοι λαοί στην εργασία και στην πρόοδο, όπως και οι Βιετναμέζοι και οι Βορειοκορεάτες και οι Γερμανοί και οι Κουβανέζοι, κ.α.

Για μας τους Έλληνες τι θα λέγατε; Έχουμε το ρεκόρ της τεμπελιάς, της ασυνειδησίας, του παρασιτισμού και του «ζεμανφουτισμού». Ακολουθούμε τους «μη μου άπτοι» δανειοκαλοφαγάδες και προσευχεστάδες Πολωνούς. Ντρεπόμαστε που το λέμε, αλλά, η θλιβερή αλήθεια είναι ότι: οι ρωμιοί μόνο δικαιώματα αναγνωρίζουν και καθόλου υποχρεώσεις. Παραγωγικά, ίσως δουλεύει μόνο ένα 30%.

Ο Γερμανός ιστορικός Γνίδο Grunepwald που είναι κάτοχος καίριων γνώσεων και παρατηρήσεων της αρχαίας και της νεώτερης Ελλάδας, δήλωσε χαρακτηριστικτικά:

«Απορώ πώς ακόμα κατορθώνουν και ζουν οι Έλληνες, αφού εργάζονται για λίγα... και θέλουν ν' απολαμβάνουνε πολλά...».

Αν ρωτήσαι κανείς, ένα νέο από 15 ως 25 χρονών στο 60% αυτών των ηλικιών, από τους μη εργαζόμενους αλλά, πάρα πολλά «εσθιοντας» τεμπελχανάδες...

— Τι δουλειά κάνεις;

Θα του απαντήσει, (εκτός από τη γνωστή λέξη, «άιντε γ...»).

— Μου πήρε η γριά μου, ή η μαμά μου ή πλύστρα, αυτοκίνητο, ή σούζα... και κάνω τσάρκες με τη γκόμενα. Αλλά, θα πάρει ο ερωτών κι οποιαδήποτε υβριστική απάντηση μέσα στα σκοτεινά άντρα των ούφο και των ντισκοτέκ (!)...

Έτσι, αναρωτιέται εύλογα ο σοβαρός κι εργαζόμενος Έλληνας:

Πως να μπει εύκολα αυτή η ξεστρατισμένη και ρεμάλικη νεολαία της παραλευθερίας = αναρχίας, σε κανάλια παιδείας, πειθαρχίας κι εργασίας; Αλίμονό μας! Με την πειθώ, αποκλείεται, γιατί δεν υπάρχει αγωγή και κατανόηση. Το κράτος νόμου που πρέπει να επιβληθεί, στέκει απαθής θεατής. Ποιοί φταίνε; Όλοι φταίμε και το κράτος, κ' οι δάσκαλοι και πιότερο οι γονείς που αρκούνται σε μια γελοία και χαδιάρικη παθολογική κι αρρωστημένη αδιανμία που επιδείχνουν στα παιδιά τους (!) Θά 'πρεπε ο κάθε γονής να τα μάθει παροιμίες κι αξιώματα σαν ετούτα στην πράξη:

«Αν δεν ιδρώσεις δε θα φας».

«Τ' αγαθά κόποις κτώνται».

«Κάλιο γίδρω στο χωράφι

παρά χέχανο στ' αλώνι».

Ή τους στίχους του Βάρναλη:

«Απάνω απ' τη δική σου γης

αν αληθινά αγαπάς

γύρε και μάθε να χτυπάς

να κόβεις να ιδροκοκάς».

Γράψτε αλίμονο!...

Όπου βλέπετε και χτίζονται πολλοί νέοι θεολατρικοί ναοί... και δαπανούνται σωρηδών τα χρήματα τρελά σε κλαρίνα, χορούς και γιωταχί... και οι σπάταλοι κι άξεστοι αυτοί ρωμιοί δεν έχουν σπίτι τους μητ' ένα καλό βιβλίο... για μόρφωση και προκοπή... γράψτε αλίμονο.

Όπου βλέπετε να δρα πλατιά και σα σκόρος άδρατος να κατατρώει τα σπλάχνα της επιστήμης, της αλήθειας και της χειροπιαστής πραγματικότητας, ο μυστικισμός, ο σκοταδισμός, ο κομπογιαννιτισμός και η απάτη με τα ζώδια, τις φοβίες, τις παραψυχολογίες, τις μαγείες, τις μαγγανείες, τις αυτοκτονίες, τις δολοφονίες, τις θρησκοληψίες κι όλες τις προλήψεις και δεισιδαιμονίες... γράψτε αλίμονο σ' αυτόν τον άτυχο λαό, πενήντα κι εκατό χρόνια πίσω!

Ένα τρανοφέουδο του ΟΔΕΠ

Ο μέγας περιουσιούχος και παντοδύναμος ΟΔΕΠ, ανάμεσα σε τεράστια φέουδα που κατέχει στη χώρα, (στεριές και θάλασσες) είδαμε με τα μάτια μας και το υπέροχο πευκοδάσος

της Στροφιλιάς στο Μετόχι Αχαΐας. Ανέρχεται σε 25.000 στρέμματα. Που το βρήκε; Από ποιόν το άρπαξε; Γιατί το κατέχει; Οι δεσποτοκράτες θα λέγανε: «Ω γέγονε γέγονε». «Πίστευε και μη ερεύνα». Όμως εμείς ερευνούμε για να πιστέψουμε. Βάζουμε και τους τύπους στους ήλους. Βέβαια, οι «ιθύνοντες» οδεπιτζήδες, θα λέγανε στους αφελείς θρησκευόμενους και μακαρίως επαναπαυόμενους, ότι: Μην ανησυχείτε, θεοσεβέστατοι χριστιανοί και χριστεπώνυμον ποιμνιον. Η γη είναι του Κυρίου.. «ου παραμένει ο πλούτος, ου συνοδεύει η δόξα» (!). Προσευχηθείτε εσείς στον αγέρα για «τον άρτον» μόνον «τον επιούσιον...», και καλά κρατεί ο χορός... του ΟΔΕΠ ο πακτωλός (!). Ο κάθε «αποθανών δεικνύεται». Τα φέουδα και τα τσιφλίκια εμείς τα έχουμε «ελέω Θεού» και αγίων, αμήν (!). Ω της χριστεμπορίας και της θεοκοροϊδίας, «τρισόλβιοι» τζαναμπέτηδες μεγαλοσχήμονες ρασοφόροι(!) Έχετε τόσο πλούσια τα ελέη... και εμπαιζετε θρασύτητα λαούς και πρωθυπουργούς πως κάποτε θα τα χαρίσετε σε άκληρους γης και πεινασμένους ενδείς! Μα όλα σας είναι «δια τα καλά και συμφέροντα ημών», «προφάσεις εν αμαρτίαις».

Οι χρυσές κουτάλες

Πόσοι δουλεύουν στη χώρα μας παραγωγικά; Αν είναι το 30% χαλάλι μας. Άλλωστε, οι μισοί Έλληνες είναι δημοσιοπάλληλοι και ξύνουν τα νύχια τους... και ποιός να τους τα ξύσει... για να, την παραγωγικότητα αυξήσει; Οι άλλοι όλοι κάνουν απεργίες... Θέλουνε όλο δικαιώματα ν' ασκούνε... και για υποχρεώσεις να μην ακούνε. Όλοι από την πάρο. Τι να σου κάνει και το κουβέρνο με τα δανεικά; Δώσε και δώσε στον κάθε βαρδαλαμπούμπα, να τρων οι γκόμενοι κ' οι γκόμενες κι όλοι στο «τάμπα-τούμπα» (!). Κι όλοι αυτοκίνητα του σκοτωμού! Κ' ύστερα, οι δανειστές οι καπιτάλες... σταθείτε και σκύψτε να σας... πισωστρεφώς, για να τρώμ' εμείς με χρυσές κουτάλες και σεις γραικύλοι άποικοι, να μένετε με αδειανές μπουκάλες (!).

Σχώρια «μεγαλοψυχίας»

Δίνουμε μια συμβουλή, κι ας μας επιτραπεί, από ξεχωριστή συμπάθεια στον Κλήρο! Όσοι είναι στην κοινωνία μας ακράτητοι ερωτύλοι και πρύαπες, να γίνονται παπάδες, στους Σποράδες και στ' άλλα νησιά Αιγαίου. Για να

μπορούν να ικανοποιούν με νύχτες και βάρκες οργίων (όπως στην Αλόνησο, στην Κάλυμνο κι αλλού οι όποιοι παπα-Χρύσανθοι) τις διψασμένες Αγγλίδες, Γαλλίδες, Σουηδέζες και λοιπές τσαχπίνες και τσερκέζες που κατέρχονται λαύρες παλάβρες για να δροσιστούν στα ρασοπράσα του Αιγαίου (!). Αυτοί οι αιδεσιμότετοι και «αγιότατοι» κάνουνε σχώρια «μεγαλοψυχίας»... λέγοντας κι εξορκίζοντας και τον πειρασμό του σατάν, «ου μη φάγω κρέας» τουριστριών... ίνα μη τους αδελφούς μου καλογήρους σκανδαλίσω.

Τέτοιοι παπάδες που εκπληρώνουν «εν ριπή οφθαλμού» και παρασυρμού το χρέος τους... «αμαρτίαν ουκ έχουν».

Καλογερίστικες αγυρτείες σε τρυφερές υπάρξεις

Τρίτο σκάνδαλο —όπως έγραψε ο Τύπος— το περασμένο καλοκαίρι, δημιούργησε ο αρχιμανδρίτης - ηγούμενος Μετεώρων Παλαμάς Κουμάντος 35 χρόνων, με τη «στρατολογία» (γράφε αρπαγή) νέων κοριτσιών και παιδιών από τα Άνω Πετράλωνα 12 ως 18 χρονών, για καλογοριούλες και καλογεράκια (!). Μανούλια και πιτσούνια άρπαξε ο γύπας, θρασύς κι αδίσταχτος μέσα από τις αγκαλιές των μανάδων τους. Αφού πρώτα τα ξεπλάνευε με βυζαντινές χορωδίες. Μάλιστα. Αυτός ο κέρβερος ρασοφόρος, ο παρακοιμώμενος — σε πείσμα των κανονισμών— μέσα στους ξενώνες των κοριτσιών. Να τι έγραψε σχετικά ο δημοσιογράφος Δ. Χαροντάκης για το τι αφηγείται μια μάνα που πήγε στα Τρίκαλα μη μπορώντας να ξαναπάρει την κόρη της, γιατί ο Κουμάντος είχε κάνει το δικό του κουμάντο και την είχε μεθύσει με μανζούνι:

«Στην αίθουσα της τραπεζαρίας φωνάζουν την κόρη μου που παίζουντας μέσα, κάνει μετάνοια στον Παλαμά Κουμάντο και κάθεται σαν «στηλή άλατος» με βλέμμα απλανές και χαμένο, μαύρους κύκλους κάτω από τα μάτια και χλωμό πρόσωπο. Όταν τη ρώτησα «είμαι η μάνα σου δεν με γνωρίζεις;» μου απάντησε: «Μάνα μου είναι η Παναγία και πατέρας μου ο Χριστός». Στο μεταξύ βγήκαν και οι άλλες κοπέλες, ντυμένες ωραία και με την τσίχλα στο στόμα. Όταν είδα αυτόν τον πάγο μπροστά μου, μου ήρθε ο κόσμος ανάποδα, και ουρλιάζοντας μ' έβγαλε έξω ο αστυνόμος».

Και συνεχίζει: «Τότε ο Κουμάντος είπε στον άντρα μου: «πάρτο αν θέλεις το κορίτσι», όταν

όμως σηκώθηκε να το πάρει, στάθηκε μπροστά του και τον διέταξε να καθήσει κάτω. «Εφόσον η ίδια το θέλει θα καθήσει εδώ απάντησε ο Κουμάντος». Ο άνδρας μου μην αντέχοντας πια σ' αυτή την κατάσταση, τον απείλησε λέγοντας: «Θα σε ξυρίσω και θα σου βγάλω τα ράσα». Και ο αρχιμανδρίτης γελώντας σαρκαστικά του είπε: «Δεν μπορείς να μου κάνεις τίποτα».

Ο θρασύς αυτός «ιερωμένος» θα ξέχασε προφανώς ότι εφόσον η κοπέλα είναι 12 μόνο χρονών, μπορεί να μονάσει μόνο με τη συγκατάθεση των γονιών της.

Περίεργο, όμως γεγονός, είναι και το θράσος του Κουμάντου, όταν το Σάββατο στις 7.30 το βράδι έξαλλη η μητέρα της, τον πήρε τηλέφωνο, ζητώντας την κόρη της πίσω, της απάντησε: «Από δω και πέρα έχετε να κάνετε με το δικηγόρο μου».

Όταν την παραπάνω απάντηση η δύστυχη μητέρα μετέφερε στο Μητροπολίτη... εξοργισμένος αυτός με την κατάσταση αυτή, πήρε τηλέφωνο στον ξενώνα των Αγίων Θεοδώρων στις 10 το βράδι της Παρασκευής 28 Ιουνίου και — πράγμα που δεν το περίμενε — σήκωσε ο ίδιος ο Παλαμάς το ακουστικό. Ο Μητροπολίτης τότε του λέει: «Παλαμά, τι ζητάς εκεί τέτοια ώρα; Δε θέλω να γίνονται σκάνδαλα στη Μητρόπολη».

Γεγονός που απαγορεύεται ρητά και κατηγορηματικά είναι να βρίσκεται, μετά τη δύση του ήλιου οποιoσδήποτε μοναχός μέσα, οτιδήποτε βαθμό και να φέρει.»

Ο Κουμάντος όμως, είναι γνωστός στους παρoικούντες για τον άταχτο βίο του...

Στην Αρχαία Ελλάδα τα τοτινά σατανικά ιερατεία, πότιζαν τα θύματά τους με μαντραγόρες και παπαρουνόζουμα (χασίσια) για να τους θέτουν εκτός εαυτού, να τα εξαπατούν, να τα εκμεταλλεύονται. Στα χρόνια μας, με άλλες μορφές κάνουν τα ίδια εγκλήματα.

Γονείς και κηδεμόνες, φυλάξτε τα παιδιά σας από τους κολασμένους καλογήρους, για ν' αποφύγετε τον όλεθρό τους. Μια λαϊκή παροιμία λέγει:

«Φυλαχτείτε από τα πισινά τ' αλόγου,
κι από τα μπροστινά του Καλογήρου...»

Διαλογικά ερωταπαντήματα

Για το Σάκη Καράγιωργα

Ρώτησε ένας δημοσιογράφος σε αθηναϊκή

εφημερίδα, όταν πέθανε ο αείμνηστος καθηγητής της Παντείου Σχολής και τίμιος κι απροσκύνητος αγωνιστής, Σάκης Καράγιωργας:

— «Γιατί, αφού ο μακαρίτης ήταν τόσο σπουδαίος συνεπής και ικανός άνθρωπος, δε φρόντισε κανένα κόμμα να τόνε στείλει στη Βουλή, ή ακόμα και να τον κάνει υπουργό για να βοηθήσει τον τόπο;»

Κι εμείς του απαντούμε περιφραστικά:

— Διότι, για τις ηγεσίες των κομμάτων, ισχύει δυστυχώς, το του Μένανδρου ρητό:

«Χαλεπόν υπό χείρωνος άρχεσθε».

Για τους ταξιτζήδες

— Γιατί στην Ιαπωνία οι ταξιτζήδες, λένε, είναι η πιο συμπαθητική τάξη;

— Γιατί ποτέ δε διανοούνται να κλέψουν τον πελάτη και τα ταξί τους αστράφτουν από καθαριότητα στα κατάλευκα καλύμματά τους!

— Οι Έλληνες ταξιτζήδες τί θέλουν με τις αλλεπάλληλες απεργίες τους;

— Φτίστε τους μη τους βασκάνετε! Θέλουν να κλέβουν περισσότερα, νόμιμα και παράνομα, προσκοιητά, και μπαγαμπόντικα. Θέλουν ν' αιχθήσουνε την τρικούβερτη κινητή και ακίνητη περιουσία τους... και οι ιδιοκτήτες των ταξί να φουσκώνουν τα πουγγιά τους για τον πράσινο τζόγο (!).

Υπογεννητικά...

— Γιατί γίνονται σεμινάρια για τις ανώμαλες διανοητικά και ψυχικά γυναίκες, κι επικροτούνται οι αμβλώσεις στην Ελλάδα;

— Διότι έχουμε υπογεννητικότητα και θέλουμε ν' αποστειρέψουμε ολότελα... για νά 'χουμε το ρεκόρ στην Ευρώπη και στον κόσμο!

— Μπράβο μας! Μη βασκαθούμε, που όλοι μεγαλώνουν γύρω μας... Κι εμείς κολλήσαμε σα στρείδια στα 9 εκατομμύρια. Αλλά, οι κοπέλες με τις τόσες καταχρήσεις... δεν είναι που δεν μπορούν... παρά, είναι με το «ουκ εν τω πολλώ το ευ».

Εντομοκτόνος «θεός» ή σημεία και τέρατα

— Τί έκανε ένας τρελός Ινδόπαπας κάπου στην Ασία;

— Έριξε στη σούπα εντομοκτόνο δηλητήριο για να φαν 100 περίπου πιστοί του, άξεστοι

και θεολάτρες να ιδούν με τα μάτια τους το θεό και να πάνε στον παράδεισο (!).

Και λοιπόν;

Ε, και φάγανε τη σούπα του «θεού» τους και αντί να ιδούνε το θεό το βούδα, είδαν το Μιχαλάγγελο με το σπαθί, να κόβει σαν αστραπή το νήμα της ζωής τους, και ψόφησαν ακαριαία σαν τα σκυλιά... και ο βρωμόπαπας ηδονιζόμενος από τα κοροϊδάκια του, πέταξε τα πτώματά τους και τὰ ἔφαγαν τ' ἄγρια θηρία.

Μα αυτός ο τράγος ο φονιάς, μας θύμησε το φίλο της κ. Κάρτερ, το Τζέιμς Τζόουνς στη Γουιάνα, όπου κι αυτός έπειτα από βιασμούς και όργια και σεξοχορτασμούς, είχε προ δετίας εξαποστείλει 1.260 τον αριθμό στον «παράδεισο» με τον ίδιο τρόπο. Ε, βρε ρασοφόροι σατανάδες, τρανοί που είσαστε φονιάδες... και θαυμαστά τα εγκλήματά σας (!)

Τι αξιολύπηται ἔου είναι οι τυφλοί πιστοί που την τρώνε στο δόξα πατρί (!)

Και ως τότε σι ο νιν και αεί;

Και «ου γαρ οίδασι» πως ποιούσι σημεία και τέρατα!

Τέστ αληθειών

Πώς βαφτίζει η CIA σήμερα τα πραξικοπήματα και τις επεμβάσεις που μαγειρεύει κι επιβάλλει σε ξένες χώρες;

Εθνοσωτήριες επαναστάσεις (!).

Πώς ονομάζει τις επιδρομές του πυρηνικού της στόλου ανά τα πέλαγα του πλανήτη;

Περιφρούρηση της «εθνικής ανεξαρτησίας» των «ελεύθερων» υποδουλωμένων στις ΗΠΑ λαών.

Πώς αποκαλεί την οικονομική δουλεία που κατοχυρώνει για πάρτι της στους άποικους λαούς;

Ελευθερία.

Πώς μετονόμασε πρόσφατα τις ελληνοσοβιετικές εμπορικές συμφωνίες;

«Κατασκοπεία» (!).

Μπράβο. Σ' όλα τα τέστ αληθειών έγινες φωστήρας και βαθμολογείσαι με άριστα!

Πώς ονομάζει ο Ρέηγκαν την πολεμική προσποίηση κι απάτη, όταν θελει να επιτεθεί ανοιχτά ή κρυφά στις χώρες που επιδιώκει να υποδουλώσει οικονομικά;

«Διεθνή τρομοκρατία», που πρέπει να τη συντρίβει αυτός, επειδή είναι όπως κομπορημόνησε... ο «κοιμώμενος γίγας».

Μπράβο... Μπράβο. Στο επόμενο τεύχος

θα ξανακάνουμε κι άλλα τεστ αληθειών.

Ευθιξία και κάβουρας

Ένας Ιάπωνας, ονόματι Τομινάγκα, υπεύθυνος για τα 520 θύματα ενός αεροπορικού δυστυχήματος, αυτοκτόνησε αφήνοντας σημείωμα που έγραφε: «προσφέρω τη ζωή μου για συγγνώμη».

Αυτός ήταν άνθρωπος με συνείδηση και ευθιξία. Με τέτοιο αυστηρό ήθος για τον εαυτό τους και για τους άλλους, διαμορφώνονται πειθαρχημένοι απέναντι στη ζωή και στο θάνατο άνθρωποι και λαοί της Άπω Ανατολής, αλλά και αρκετοί της Ευρώπης. Αμφιβάλουμε όμως, αν υπήρχε στην Ελλάδα, έστω κι ένας υπεύθυνος συμφοράς για τους άλλους, που νά ἔφτανε σ' απενοημένο διάβημα, έστω νά ἔχαμε κι ένα παράδειγμα, από το σημερινό φιλοτομαρισμό και ατομικισμό, θα λέγαμε τιμή σ' αυτό το ανώτερο ήθος. Πόσα δυστυχήματα δεν έχουν γίνει κι εδώ στον αέρα, στη γη και στη θάλασσα... κι όχι μόνο δεν αυτοκτόνησε κανένας υπεύθυνος, αλλά μήτε και τιμωρήθηκε αυστηρά.

«Εδώ σε θέλω κάβουρα, να περπατάς στα κάρβουνα».

Κι όχι σε νόμους παρακοιμώμενους μακάρως στα βασιλεία της χάρης και του συχώριου.

Το διπλό κακό του Μεξικού

Ο κακόμοιρος ο μεξικάνικος λαός, δεν έφτανε που χρωστούσε τα μαλλιά της κεφαλής του και τα τρισεγγονά του ακόμα 96 δισεκατομμ. δολάρια στους χρυσοκάνθαρους αφεντάδες των ΗΠΑ, τον ήβρε τώρα κ' η πανωλεθρία του εγκέλαδου. Η βιβλική καταστροφή με τις δεκάδες χιλιάδες νεκρούς... που κατασυγκίνησε όλον τον κόσμο, θα δώσει πάλι την ευκαιρία στους μεγιστάνες της Γουώλ Στρητ να παραφορτώσουν με δανειοδοτικές επενδύσεις τους Μεξικάνους με τ' ανάλογα και βυριά επιτόκια κέρδη. Οι πόλεμοι βλέπετε και οι σεισμοί, άλλους χαλάνε κι άλλους φτιάχνουν. Η κατάρα του κακού και ασύμφορου δανεισμού, έγινε «κατάρα του κακού που εξακολουθητικά γεννάει το κακό» όπως θά ἔλεγε κι ο Σίλλερ.

Εκμυστήρευση μεθυσμένου αφέντη

Αμερικάνος που υπηρετεί σε στρ' κή βάση

των ΗΠΑ στη χώρα μας, πάνω στο κέφι του ποτηριού του, είπε σε φίλο μας, ανάμεσα σ' άλλα και τούτα τα προκλητικά λόγια, σαν αφεντικό προς δούλο:

— Πρέπει να μας τιμάτε και να μας δοξάζετε, εμάς τους Αμερικάνους, γιατί εμείς σας επιτρέπουμε να είστε ελεύθεροι στον τόπο σας· και μάλιστα τόση ελευθερία (γράφε παραελευθερία = αναρχία) ν' αλληλομαλώνετε ν' αλληλοκλέβετε, ν' αλληλοχασισώνετε και ν' αλληλοσκοτώνετε... Είσαστε καλά! Και να μη το πείτε ούτε του παπά σας· κι ούτε του πάπα Πίου του βατικανάρχη. Γιατί, αν έρθουν οι Ρώσοι εδώ;... Αλίμονό σας! Ξέρετε ότι εμείς σας προστατεύουμε; Και είσαστε αγάριστοι που ζητάτε να φύγουν οι βάσεις μας από τον τόπο σας. Βρε σκέφτεστε τι θα γίνετε μετά; Και, εδώ που τα λέμε, πιστεύετε αλήθεια, ότι, ο Αντρέ, θα διώξει τις βάσεις μας από την Ελλάδα;

— Ασφαλώς όχι. Του απαντά ο έμπειρος φίλος.

— Μπράβοοο! Και να ξέρετε, σου λέω και τ' άλλο σχέδιό μας, ότι:

Αν π.χ. χωρίσουμε τη χώρα σας στη μέση, ή κάνουμε κράτος Α' στο Αιγαίο... κι εδώ μείνει ένας κράτος Β'... εμείς, θα μεταφέρουμε τις βάσεις μας στο κράτος Α'... και μη κοκορευέστε. Εμείς είμαστε υπεραφέντες... και κάνουμε ό,τι θέλουμε...

Αυτά είπε ο θρασύς Αμερικάνος στο φίλο μου.

Άλλες βλέπετε οι βουλές του λαού μας... κι άλλα οι «θεοί» αφέντες μας κελεύουν.

Είναι μετά να μη θυμόμαστε τό... «Έως τότε η ξένη ακρίδα;...»

Ένα αόρατο φανατικό γεράκι

Η δικτατορία των ΗΠΑ λειτουργεί σκληρά κι αυτοκέφαλα μ' όλες τις εξουσίες που βρίσκονται συγκεντρωμένες μέσα στην καρδιά και στα άντρα του Λευκού Οίκου. (Γράψε κατάμαυρου κατραμιαίου οίκου). Από το παρασκήνιο του εκεί, κινεί τα νήματα της εξουσίας και των πολεμικών επιχειρήσεων ανά την υδρόγειο, (γιατί δουλειά των γκάγκστερ και των πειρατών αποικιοκρατών είναι ο πόλεμος) ο υπ' αριθ. 2 Ρήγκαν που λέγεται Μακ Φαρλαϊην. Αυτός ο πολεμομανής εγκέφαλος και ανεγκέφαλος, ήταν ένας αντ/ρχης των πεζοναυτών πριν από 7 χρόνια· και μετά την ήττα των

Αμερικανών στο Βιετνάμ και στο Ιράν, η λύσσα του για εκδίκηση έφτασε στο απροχώρητο της ανθρωποφαγίας. Υπηρέτησε ένα χρόνο σύμβουλος του Κίσιγκερ, (που σήμερα ο αρχιεβραίος μακελάρης διευθύνει τα πραξικοπήματα στη Λατ. Αμερική, και χεδιάζει τους νέους πολέμους) κι έπειτα ο Φαρλαϊην πήρε τη θέση του, καθώς και τη θέση του Μπρεζίνσκι, στην ουσιαστική και παρασκηνιακή προεδρία.

Τώρα, κατευθυνόμενος κι από τ' άλλα πολεμοκαπηλικά πλοκάμια, με πυρήνα το Πεντάγωνο, ασκεί χωρίς να φαίνεται, πραγματική εξουσία, ο τρομερός αυτός ιέρακας, ο μόλις 47 χρονών, είναι κι ο εμπνευστής του προγράμματος του «πολέμου των άστρων». Ήταν αυτός που απόρριψε και επί Κάρτερ από το Κογκρέσο τη Συμφωνία ΣΑΛΤ —2. Αυτός που έστειλε και τ' αμερικάνικα στρατεύματα στο Λίβανο. Ποιός ξέρει πόσους τάφους σχεδιάζει ν' ανοίξει ακόμα, αυτό τ' αόρατο τρομερό γεράκι, ανάστατο και άγρυπνο, ανάμεσα στ' άλλα τρελά κι αχόρταγα από σάρκες ανθρώπινες γεράκια.

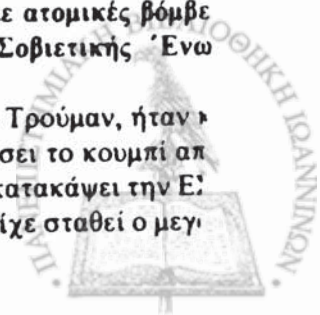
Προσχήματα εν αμαρτίαις...

Όταν τα γεράκια του Ρήγκαν κρεπάρουν από αιμοδιψιά και αμόκ πολεμικής υστερίας, σαρκοβόρας και αδυσώπητης κερδοφόρας απληστίας, επικαλείται ο αρχιδι-άκονος του Λ. Οίκου την πάταξη μιας κάποιας δήθεν «διεθνούς τρομοκρατίας». Αυτά τα εκινοήματα δεν έχουν όρια· και ηχούν σε «*ώτα μη ακουόντων*». Οι ξύπνιοι λαοί, γνωρίζουν πια το ενδιαφέρον της «προστασίας» και τον απάνθρωπο «ανθρωπισμό» του πρώην φονιά του Χόλυγουντ και των υποβολέων του.

Όμως, πολύ πρόσφατα, στην επέτειο της Χιροσίμας που οι τραγικές μαρτυρίες συγκλόμισαν και κατασυγκίνησαν όλη την πολιτισμένη ανθρωπότητα... ένας Ιάπωνας πυρηνικός φυσικός, καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Ν. Υόρκης, Ο Μίτσιο Κάκου, αποκάλυψε ότι:

«Οι ΗΠΑ είχαν σχεδιάσει από το 1945 ως το 1954 πρόγραμμα επίθεσης με ατομικές βόμβες για την εξολόθρευση της Σοβιετικής Ένωσης».

Αλλά και ο φιλικατζής ο Τρούμαν, ήταν αυτός έτοιμος τότε να πατήσει το κουμπί απ τις ατομικές βόμβες για να κατακάψει την Ε. ΣΔ. Καρφή στα μάτια τους είχε σταθεί ο μεγί

λος και λαοπρόβλητος τότε ηγέτης Ι. Στάλιν.

Χάρη, στους «περίτεχνους χειρισμούς» του εφύεστατου και πονηρού «μουστάκια» (καθώς ήταν ο μόνος κατ' ομολογία και του μακελάρη Τσώρτσιλ που τον έκανε και στεκόταν προσοχή μπροστά του, κι ας μη δεν είχε τότε την ατομική βόμβα) αποτράπηκε ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος. Αμερικανοί και Άγγλοι —το λέμε χάρη της ιστορικής αλήθειας— ήταν έτοιμοι τότε «να συντρίψουνε το μπολσεβίκικο βρέφος στην κούνια του». Έτσι, στο νικητή Στάλιν, ας χρωστούν ευγνωμοσύνη οι λαοί.

Σήμερα, όμως, τι να μιλάμε για κείνες τις βόμβες της Χιροσίμας και του Ναγκασάκι, όταν στο σημερινό οπλοστάσιο, τα θερμοπυρηνικά όπλα μαμούθ, είναι το καθένα 1 εκατομμύριο φορές ισχυρότερο, και φονικότερο από κείνα που μπορούν 20 φορές να καταστρέψουν τον πλανήτη; Λαοί αγρυπνάτε, εμπιστοσύνη μη στους έξαλλους Ρέηγκαν κρατάτε και τα φρένα των ξέφρενων βαστάτε.

Τουρκοαμερικάνικα αφιόνια

Η φανατική προπαγάνδα των Τούρκων μιλιταριστών συνεχίζεται, καθώς οι Αμερικάνοι τους έχουν υποχείρια και «μη στάζει και μη βρέξει». Δεν τους κακοραϊζουν από τίποτα. Τους έχουν διακριτική αποικία. Το έδαφός τους ολότελ' αλλοτριωμένο. Έτσι, δεν έπαψαν ως τώρα, να κάνουν πλύσεις, εγκεφάλου στον (υποταγμένο με τα όργια βίας, τρομοκρατίας, στρατοδικείων, φυλακίσεων, εκτελέσεων και αφανισμών) δεινοπαθημένο τουρκικό λαό, για καταχτητικές βλέψεις στη Θράκη μας και στο Αιγαίο.

Ιδού τι έγραφαν δυο προκηρύξεις τους με την ευκαιρία του γιορτασμού της 62 επετείου της Συνθήκης της Λωζάνης, που τις μοίρασαν και σ' όλα τα σχολεία τους.

«Η φωνή του Κεμάλ από τον τάφο προστάζει σε κάθε πατριώτη Τούρκο, να στρέψει την προσοχή του προς τη Θράκη που η Συνθήκη της Λωζάνης, την παρεχώρησε στους Έλληνες. Αδέρφια μας υποφέρουν και στενάζουν από το 1922 και περιμένουν την ώρα που το δίκαιό μας θα λάμψει προς το Αιγαίο...»

Και σε μια άλλη πάλι:

«Παιδιά της Τουρκίας, μην ξεχνάτε ότι, αδέρφια σας τελούν υπό την ελληνικό ζυγό στη Θράκη, τα παρακολουθεί η αστυνομία, τα καταδιώκουν οι ντόπιοι. Η σκέψη σας πρέπει να

μένει διαρκώς κοντά στη Θράκη. Με κάθε τρόπο αυτή πρέπει να γυρίσει στην αγκαλιά της μεγάλης μητέρας της Τουρκίας».

Κατά τ' άλλα, οι πατρώνοι Αμερικάνοι, μας θέλουν τάχα και φίλους και σύμμαχους στο ΝΑΤΟ, στην ΕΟΚ και στα λοιπά Συμβούλια της Ευρώπης. Βάλε την προβιά του λύκου για να κάνει το αρνάκι (!).

Αλλ' «άμα έχεις τέτοιους φίλους... τι τους θέλεις τους εχθρούς;»

Ο Ρήγας Φεραίος για τη βαλκανική αδερφοσύνη

«... Όλοι οι άνθρωποι Χριστιανοί και Τούρκοι, κατά φυσικόν λόγον είναι ίσοι... Ο Βούλγαρος πρέπει να κινείται όταν πάσχει ο Έλληνας και τούτος πάλιν δι' εκείνον, και αμφοτέρω δια τον Αλβανόν ή Βλάχον...».

(Από τα άρθρα 3 και 34 της Χάρτας του)

.....

- Πρέπει να σεβόμαστε την πραγματική ζωή και να 'χουμε δυσπιστία στις αργιογι υποθέσεις, ακόμα κι όταν ικανοποιούν τη φαντασία μας.
- Το ωραίο στην τέχνη είναι: η τέλεια αντιστοιχία, η πλέρια ταύτιση ιδέας και εικόνας.
- Το έργο τέχνης θα είναι πραγματικά ωραίο όταν ο καλλιτέχνης αποδόσει σ' αυτό, ό,τι είχε βάλει για σκοπό του.
- Η καλή ζωή σημαίνει και δουλειά. Είναι αδύνατο να ζεί κανείς χωρίς να δουλεύει. Πραγματικά η ζωή δίχως δουλειά, θα ήταν όλο πλήξη.

Τσερνισέφσκι

«Τέχνη και Πραγματικότητα»

... Και δια να μιλώ την αλήθεια κατατρέχομαι από τους δυνατούς. Θέλουν την αλήθεια, κι όποιος την ειπεί κιντυνεύει. Αλήθεια, αλήθεια, πικριά που είσαι! Οι δυνατοί ρωτούν για σένα και ύστερα σε κατατρέχουν! . . .

Γιαν. Μακρυγιάννης

Με την Πειθώ των Αριθμών

Η πυθαγόρεια λογική σε γεγονότα, από διάφορες ελισημες στατιστικές

- Στις ΗΠΑ, που έχουν την τρίτη θέση μετά τα δυστυχήματα και τις δολοφονίες, οι αυτοκτονίες, από 15 ως 24 χρονών σχεδιάζουν κάθε χρόνο ν' αυτοκτονήσουν γύρω στις 500 χιλιάδες νέοι και οπωσδήποτε 6.000 πραγματοποιούν κάθε χρόνο σ' αυτή την ηλικία τ' απενενοημένο τους διάβημα.
- Μια απλή διαφήμιση, διάρκειας μισού λεπτού, στις ΗΠΑ, κοστίζει 135.000 δολάρια, δηλ. 17 1/2 εκατ. δρχ.
- Η πλουσιότερη οικογένεια και δυναστεία στην Αγγλία (η χώρα με τους περισσότερους ανέργους) είναι η βασιλική οικογένεια της Ελισάβετ που κερδίζει 700.000 λίρες την ημέρα μόνο από τόκους και επενδύσεις που έχουν κάνει σ' όλο τον κόσμο και στην Ελλάδα. Αυτά τα ημερήσια κέρδη αντιστοιχούν με 120 εκατ. δρχ.
- Οι αγγλικές τράπεζες έχασαν τον τελευταίο καιρό 2 δισεκατ. δολάρια, από απατεώνες που υπόκλεψαν τους κωδικούς αριθμούς των κομπιούτερ, με δικούς τους κομπιούτερ.
- Η Νικαράγουα μέσα στο 1984 είχε συνολικά 12.500 νεκρούς από τις επιδρομές και τις μάχες με τους αμερικανόσταλτους σομοζικούς και άλλους Αμερικανούς μισθοφόρους.
- Στις ΗΠΑ, ο ένας στους τέσσερις μαθητές γυμνασίου καπνίζει μαριχουάνα και ο ένας στους πέντε μεθάει μια φορά την εβδομάδα.
- Εφέτος πέθαναν 5.500 εκατομ. Αφρικανοί από την πείνα.
- Οι Γάλλοι ξοδεύουν καθημερινά για τροφές των σκυλιών τους 40 εκατομ. φράγκα που σημαίνουν 560 εκατομ. δρχ.
- Πριν από 40 χρόνια, οι Γιαπωνέζοι με φριχτά πειράματα κατάψυξης και ανατομικών τεμαχισμών, είχαν κάνει πειραματόζωα 3.000 ζωντανούς ωχρόμαλτους πολέμου. (Σοβιετικούς, Βρετανούς, Αμερικανούς, Αυστραλούς και Κινέζους).
- Σε δύομιση δισεκατομ. δολάρια, ανέρχεται φέτος η δωρεάν βοήθεια των ΗΠΑ προς το Ισραήλ.
- Το καλοκαίρι που μας πέρασε, οι άνεργοι από τις χώρες της ΕΟΚ ανήλθαν σε 16.000.000.
- Ο Νίξον τ. πρόεδρος των ΗΠΑ αποκάλυψε ότι, στα χρόνια της προεδρίας του (1968-73) τρεις φορές ετοιμάστηκε να πατήσει τη σκυνόλη για εξπόλιση πυρηνικού αφανισμού, που θα 'κανε παραλίγο και την αρχή του πυρηνικού τρίτου παγκ. πολέμου.
- Στα θύματα της χιτλερικής κατοχής, οι Γερμανοί χρωστών ακόμα αποζημιώσεις 174 δισεκατομ. δολάρια.
- Στο πρότυπο και υποδειγματικό σοσιαλ. καθεστώς της Βόρειας Κορέας, στην Πιογκ Γιαγκ, υπάρχει στο «Παλάτι σπουδών του Λιού» τεράστια βιβλιοθήκη με 3 εκατομ. βιβλία, 600 σάλες, 5.000 καθίσματα και 6.000 επισκέπτες την ημέρα. Η χώρα αυτή, αριθμεί σήμερα 200 πανεπιστήμια και 1.200.000 τεχνικούς και το 80% του πληθυσμού έγιναν όλοι διανοούμενοι.
- Στην Ελλάδα και στα δάση μας, μέσα στη χρονιά του 1984, σημειώθηκαν 1844 πυρκαγιές.
- Το 1984 η παραγωγή από τα κοιτάσματα του Πρίνου και της Ν. Καβάλας, έφτασαν στα 9,6 εκατομ. βαρέλια πετρέλαιο, στους 132.000 τόνους θειάφι και στα 37 εκατομ. κυβ. μ. αέριο.
- Οι 50 πρώτες βιομηχανίες στην Ελλάδα το 1984, είχαν καθαρά κέρδη 26 δισεκατομ. δολάρια.
- Στη χώρα μας, εργάζονται νόμιμα 24.274 αλλοδαποί.
- Στην Αθήνα λειτουργούν 600 χαρτοπαιχτικές λέσχές, σε 4.000 καφενεία και σε 30.000 σπίτια παίζουν στο τζόγο τεράστια ποσ.

Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα»

Ο πλούτος της γνήσιας λαϊκής μας γλώσσας

Φίλε Λάμπρο,

Στό τελευταίο τεύχος του εξαιρετου Περιοδικού σας, ανάμεσα στην τόσο ενδιαφέρουσα ύλη του, που το καθιερώνουν σαν μια απο τις καλύτερες πνευματικές περιοδικές εκδόσεις μας, είδα και το διήγημα του Κίτσιου Κόκαλη «Ο Μπίλιος ο Ρουσομάλης και το σιδερικό του». Τό διάβασα και το ξαναδιάβασα, γιατί μου χτύπησε η γνήσια και λαγαρή, η αληθινά λαϊκή γλώσσα του.

Μόνον όταν ο λογοτέχνης είναι ζυμωμένος με το λαό, σέβεται τη σοφία του απόκτημα πείρας μακροχρόνιας και κατέχει τη γλώσσα του, μόνον τότε ο γραφτός και ο προφορικός λόγος έχει την αμεσότητα και τη χάρη της τέλει εκφρασης. Αν θέλομε να μάθουμε την αληθινή γλώσσα μας, ένας είναι ο δάσκαλος, ο Λαός. Λέγοντας όμως λαό, δεν εννοούμε το ξεριζωμένο εκείνο, το αλλοπρόσαλο και μαιμουδίστικο συνοθύλευμα των μεγάλων πόλεων, αλλά το γνήσιο ελληνικό στοιχείο της Επαρχίας και προπάντων των χωριών, όπου διατηρείται ακόμα ζωντανός ο λαϊκός μας πολιτισμός και η αληθινή γλώσσα μας.

Σπουδάζοντας την κουβέντα και τα γραφτά των ανθρώπων αυτών, βλέπουμε πόσο πλούσια σε εκφραστικά μέσα, σε σαφήνεια, σε πλαστικότητα και ομορφιά είναι η γλώσσα μας και πώς την έχουν καταντήσει η εφημεριδογραφία, η τηλεόραση το ραδιόφωνο και οι λογοτέχνες μας, οι ξεκομμένοι από το λαό, απο την παράδοση και τη γλώσσα του.

Σε συγχαίρουμε για τις σπουδαίες επιλογές θεμάτων στο «Ελ. Πνεύμα» όπως είναι η μετάφραση του έργου του Ντιντερό απο τον κ. Ραγάτση. Την παρακολούθη με πολύ ενδιαφέρον. Ευχόμενος καλή συνέχεια, ήθελα να μάθω αν αυτό το Ημερολόγιο του εξαιρετητή Μπουκαϊνβίλ είναι μεταφρασμένο από άλλον και δημοσιευμένο στην ελληνική, ή στην αγγλική.

Με τους φιλικούς χαιρετισμούς
Βασίλης Περασίδης
Συγγραφέας Τίμβος Μαραθώνα

Αγαπητέ μου κ. Μάλαμα,

Γεύτηκα τρία βιβλία σας το «Πολεμώντας τους ναζήδες» μου θύμισε αλησμόνητα και ηρωικά και δικά μου βιώματα.

Τα «Κλειδιά της Ευτυχίας» είναι μεστά απο αισιόδοξα κατασταλάγματα.

Και η «Ανθολογία της Σύγχρονης Ιταλικής Ποίησης» είναι μια πρώτη, για μένα, προσέγγιση στις μεγάλες μορφές του ποιητικού στοχασμού της φίλης μεσογειακής χώρας. Θαύμασα και το ύφος. Μεγαλόπρεπο, αλλά και απλό και με λεκτικό πλούτο, συναρπάζει και αιχμαλωτίζει.

Με αγάπη

Βασίλης Μπρακατσούλας
Νομάρχης και Συγγραφέας

...Το «Ελεύθερο Πνεύμα» διαβάζεται μ' ενδιαφέρον. Υπάρχει σ' αυτό κάποια σημαντική γνησιότητα, κι ένας έκδηλος αυθορμητισμός στη διατύπωση των επιχειρημάτων και των θέσεων, είτε για πολιτική πρόκειται, είτε για κοινωνική κριτική. Η ποίηση και η πεζογραφία που περιλαμβάνει, έχει χαρακτήρα γλαφυρής γνησιότητας. Αρκετές αλήθειες προβάλλονται έντονα με παρρησία που είναι αντίθετη στο φαρισαϊσμό, ή την πτώση που διακρίνει μέρος του ελληνικού Τύπου.

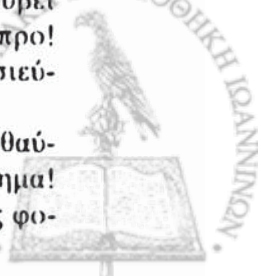
Εφημερίδα «Μακεδονία» 18/7/85

Χρήστος Λαμπρινός
Λόγιος και Δημοσιογράφος

Αγαπητέ Λάμπρο,

Διάβασα και ξαναδιάβασα το «Πολεμώντας τους ναζήδες». Υπάρχουν κομμάτια που είναι πραγματικά μαργαριτάρια, άφταστα αριστουργήματα, σαν εκείνο το διήγημα «Ο Νάκο Λώτος και το μέλλον του» κ.α. Τι αριστούργημα που είναι ο Νάκος! Τι ντομπροσύνη κρύβει μα και τι τραγικό τέλος! Εύγε σου Λάμπρο! Τρία διηγήματα, τα μετέφρασα και δημοσιεύονται στ' αλβανικά.

«Το Κομπολόι του Αλή» είναι ένα αξιοθαύμαστο ιστορικό δράμα, σωστό αριστούργημα! Το διάβασα και το ξαναδιάβασα και όσες φο-

ρές το διαβάζω, βρίσκω πάντα κάτι πρωτότυπο, κάτι καινούργιο και μου φαίνεται πως το ξαναβλέπω για πρώτη φορά! Για τον Αλή Πα-σά δεν έχω διαβάσει κάτι παρόμοιο, ή καλύτερο μέχρι σήμερα! Μ' ενθουσίασε από κάθε άποψη και είναι θαρρώ περιττά τα λόγια μου. Μπράβο σου Λάμπρο. Γρήγορα κιόλας θα το μεταφράσω στ' αλβανικά.

Από τις «Έφτά Μονόπραχτες κωμωδίες» σου, μαζί με τον Αλέξη Τσάτσι μεταφράσαμε τις έξη και θα δημοσιευτούν «συν τω χρόνω». Μια απ' αυτές, θ' ανεβεί σύντομα στη σκηνή, απο το Θέατρο Επιθεώρησης «Εστράντα» των Τιράνων, μαζί με άλλες κωμωδίες ξένων προοδευτικών συγγραφέων.

Μ' εκτίμηση κι αγάπη
Βασίλης Κώτσιας Τίρανα
Ποιητής - μεταφραστής και κριτικός

Αγαπητέ Λάμπρο, γειά-χαρά
Διάβασα με μεγάλη δίψα και προσοχή το έργο σου «Πολεμώντας τους Ναζήδες». Με συγκίνησε και μ' ενθουσίασε πολύ. Η διήγηση είναι υπέροχη. Οι ήρωες είναι απλοί άνθρωποι. Άνθρωποι του λαού, ισάξιοι των ηρώων του 1821. Είναι ένα βιβλίο που έλειπε απο την Ήκειρό μας και που αντιστοιχεί γενικότερα για όλη την εκποικιλία της Εθνικής μας Αντίστασης. Ως τώρα για το ηρωικό 15 Σύνταγμα του ΕΛΑΣ δεν είχε γραφτεί τίποτε στη λογοτεχνία και την ιστορία, άμεσα βιωμένο, ειλικρινό και τιμητικό για τόσους νεκρούς και ζωντανούς ήρωες αγωνιστές. Ενώ για το 24 και το 3/40 συντάγματα κάτι έχει γραφεί.

Με άπειρη αγάπη
και βαθιά εκτίμηση
Δήμος Βότσικας συγγραφέας-Αθήνα

Λάμπρο αδερφέ,
Σ' ευχαριστούμε για το αξιολογότερο πνευματικό σου τέκνο το «Ελ. Πνεύμα». Χαιρόμαστε διπλά σαν ακούμε, διαβάζουμε και μαθαίνουμε, για το πλούσιο και δημιουργικό, για το υπέροχο, υπεράνθρωπα ηθοψυχοπλαστικό στη δομή του σήμερα και την προοπτική του αύριο ΕΡΓΟ σου, που άοκνα κι ακαταπόνητα δίνεις μ' απλοχεριά. Μη σταματάς ν' αγωνίζεσαι. Εσύ που μπορείς, εσύ που έχεις το θείο χάρισμα να βλέπεις και να εκφράζεις σωστά. Επιτελείς φίλτατε θεάρεστο έργο για τους πολλούς, για όλους όσους δεν έχουν ταπεινούς λόγους να φθονούνε. Τράβα μπροστά, είναι όμορφος και θαλερός ο δρόμος που ανοίγεις.

Με όλο το θαυμασμό
τις ευχές και την αγάπη μου
Νίκος Καραβασιλής
Λογοτέχνης — Άρτα

Αγαπητέ μου Λάμπρο,

Ολόψυχες ευχαριστίες για τα συλληπητήρια, για το χαμό της γυναίκας μου. Μ' άφησε έρημο και μόνο· και μάλιστα στο πικρό γέμμα μου. Όταν χάνεις το σύντροφό σου, χάνεις τα πάντα... Σε συγγαίρω ειλικρινά για τις επιτυχίες σου και χαίρομαι σα να είμαι εγώ ο ίδιος...

Με ασπασμούς
Φοίβος Δέλφης
Ποιητής — Αθήνα

Φίλτατε κ. Μάλαμα,

Χαίρομαι πάντα το περιοδικό σας, γιατί στους σκοτεινούς καιρούς του σήμερα, το «Ελ. Πνεύμα» είναι ένα ελπιδοφόρο ουράνιο τόξο! Τα όσα τόσο αντικειμενικά, παραστατικά, αμερόληπτα εκθέτετε, δεν μπορεί παρά να ικανοποιούν και τον πιο δύσπιστο αναγνώστη, Μπράβο σας! Βέβαια δεν έχετε το μαγικό ραβδί, για να διορθώσετε τ' απαράδεκτα. Έχετε όμως ένα ακατανίκητο όπλο. Την καυτή πένα σας! Μια πένα που δεν μπορεί παρά με το γράφει-γράφε... βέβαια επί καλού, δεν μπορεί παρά κάτι να διορθώσει. Όλα τα άρθρα σας εξαιρετα. Θαιμάσια η περιγραφή εντυπώσεων απο το Βέλγιο.

Με φιλικά αισθήματα
Έλκα Σηπλιωτοπούλου
Ποιήτρια — Αθήνα

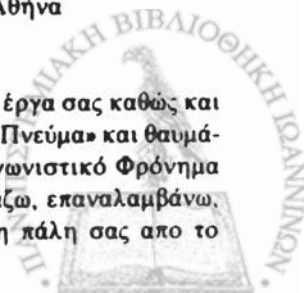
Αγαπητέ κ. Μάλαμα,

Χαρά κι ελπίδα κρυφή και μεγάλη με γέμισε η ανάγνωση του περιοδικού σας, με το βαθύ του στοχασμό, με την πλατιά του έρευνα και με την πιο βαθιά δικαιοτεχνοκριτική του. Από την αρχή ως το τέλος κρατά τον αναγνώστη σε εναργή διάθεση, χωρίς να διακόπτει τη μελέτη... Κι είναι ο δέκατος τέταρτος χρόνος απο την έκδοσή του. Πώς «τόσο αργά ήλθε στο διάβα της ζωής μου». Η ιδιοτυπία του, η σοβαρότητα μαζί και η δικαιοκρισία και διαλεχτή του ύλη, γενικά οι υψηλοί του στόχοι του δίνουν μια θέση ξεχωριστή στο λογοτεχνικό μας στίβο. Σας διαβεβαιώνω ότι, θα το ζήλευαν πολλά έντυπα που κυκλοφορούν στο κλεινό άστυ των Αθηνών, και δε διαβάζονται, γιατί δεν προσφέρουν υπερούσια πνευματική τροφή, όπως το «Ελ. Πνεύμα». Εύχομαι η προσπάθειά σας αυτή «ες αεί» να καρποφορεί και να δείτε υλοποιημένους τους υψηλούς οραματισμούς σας.

Με εκτίμηση
Ηλέκτρα Βασιλειάδου
Συγγραφέας — Αθήνα

Κύριε Μάλαμα,

Έχω διαβάσει αρκετά από τα έργα σας καθώς και πολλά τεύχη απ' το «Ελεύθερο Πνεύμα» και θαυμάζω το μαχητικό Πνεύμα και αγωνιστικό Φρόνημα που σας διακατέχει· σας θαυμάζω, επαναλαμβάνω, για την ακαταπόνητη κι αέναη πάλη σας απο το

Κριτικοαισθητικοί κανόνες

Συμβουλές για τη συγγραφική τέχνη

Του Ντ. Νπιντερώ (1713-1784)

«Εξετάζω, πρώτα, καλά αν το θέμα μπορώ να το επεξεργαστώ καλύτερα εγώ παρά κάποιος άλλος, και τότε μόνο τότε το αναλαμβάνω. Αν έχω και την παραμικρή υποψία πως κάποιος άλλος θα επεξεργαζόταν το θέμα αυτό καλύτερα από μένα, τότε το στέλνω σ' εκείνον, άσχετα αν εγώ προσωπικά ζημικθώ, γιατί σημασία δεν έχει να γράψω εγώ κάτι, αλλά το κάτι αυτό να γραφτεί σωστά.

Όταν πια αποφασίσω να το γράψω, με απασχολεί παντού και πάντοτε: μέρα και νύχτα, στο σπίτι μου, σε παρέες, στους δρόμους, στον περίπατο. Το θέμα μου με ακολούθει. Πάνω στο γραφείο μου, υπάρχει πάντα ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί. Εκεί ρίχνω τις σκέψεις μου όπως μου έρχονται, ασύνδετες, αποσπασματικές, άταχτες, θιαστικές. Όταν το μυαλό μου στερεύει, δεν ζορίζομαι, σταματώ και δίνω χρόνο στις ιδέες να ξαναφυτρώσουν. Έπειτα, συγκεντρώνω τις ορμητικές και κομματιασμένες εκείνες ιδέες και τις τοποθετώ στη σειρά. Όταν φτάσω στο σημείο αυτό, λέω πως το θέμα μου εξαντλήθηκε. Κάθομαι τότε αμέσως και το γράφω. Γράφοντας όμως, ο νους μου δουλεύει και το κείμενο πλουτίζεται. Αν μου έρθει κάποια καινούρια ιδέα, που πρέπει να τοποθετηθεί πιο κάτω, τη σημειώνω σ' ένα χαρτί ξεχωριστό. Σπάνια ξαναγράφω το ίδιο κείμενο. Γι αυτό και μου ξεφεύγουν κάθε λογής αβλεψίες και μικρολαθάκια, που οφείλονται στην ταχυγραφία μου. Όταν πια ολοκληρώσω το θέμα μου, τότε μόνο διαβάζω ό,τι σχετικό έχουν γράψει οι άλλοι. Αν διαπιστώσω ότι το γραφτό μου δεν με ικανοποιεί, το σχίζω. Αν άλλοι συγγραφείς έχουν γράψει κάτι που μου ταιριάζει, το χρησιμοποιώ. Αν μου υποβάλουν μια καινούρια ιδέα, την προσθέτω στα περιθώρια, που τα διατηρώ πάντοτε μεγάλα, επειδή βαριέμαι ν' αντιγράψω. Το κείμενό μου ωστόσο βρίσκεται ακόμα πολύ μακριά από τη δημοσίευση. Πρέπει τώρα να λιμάρω τις φράσεις του, και η εργασία αυτή είναι επίπονη, δύσκολη, εξαντλητική, πληχτική και ατέλειωτη. Δεν πρέπει να υπάρχουν κακές εκφράσεις, που σκοτώνουν το κείμενο, ούτε δύο συνεχόμενα φωνήεντα, ούτε δύο όμοιες λέξεις μέσα στην ίδια σελίδα. Θέλω το άρθρο μου να είναι ευκολονόητο, σαφές, απλό, κομψό, περιεχτικό και αρμονικό. Ω, πόσο κουραστική είναι η δουλειά του συγγραφέα που θέλει να διαπαιδαγωγήσει το λαό, να του διδάξει σοβαρά και χρήσιμα πράγματα χωρίς ωστόσο καθόλου να τον κουράσει!»

Λάμπρου Μάλαμα

Λαϊκό Θέατρο

Σ' έναν τόμο 7 γνήσιες μονόπρακτες πρωτότυπες και σπαρταριστές Κωμωδίες και Σάτιρες, εμπνευσμένες από τη σύγχρονη ελληνική ζωή, που ψυχαγωγούν τέρπουν και διδάσκουν.

Πνευματικά και Καλλιτεχνικά Γεγονότα

Θανάσης Φωτόπουλος
(Ένας βιβλιόφιλος εργάτης)

Ένας τίμιος αγωνιστής του λαού και φίλος στα προοδευτικά γράμματα, φανατικός εραστής της μελέτης, συλλέκτης και δωρητής των καλών κι ωφέλιμων βιβλίων, σωστός και ακέραιος άνθρωπος, ο Θανάσης Φωτόπουλος, απλός, αισιόδοξος και πολύμοχθος εργάτης, (γιός του μωραϊτή λαϊκού αγωνιστή Παναγή Φωτόπουλου) πέθανε πρόσφατα στη Θεσσαλονίκη.

Κι όταν πιθαίνει ένας φωτισμένος εργάτης σαν το Φωτόπουλο, ο λαός φτωχάινει περισσότερο. Δεν ήταν ανάγκη να τον ξέρουν οι πολλοί. Σεμνός, γνωστικός κι αθόρυβος, έκανε παντού και πάντα ευσυνείδητα το χρέος του. Πέστε πως ήταν ένας αφανής κι ανώνυμος. Ένα κομμάτι της φιλότιμης ψυχής του ίσιου του λαού μας. Όταν δώριζε βιβλία, ήταν η μεγαλύτερη χαρά του κι ευτυχία. Πώς να μη μνημονεύει κανείς έναν τέτοιον εργάτη που τιμάει κι αγαπάει το βιβλίο στην αδιάβαστη κι ελεεινή κοινωνία που ζούμε; Το κακόμοιρο το βιβλίο, που αφυπνίζει λαούς που διαμορφώνει συνειδήσεις, που γεμίζει μυαλά με γνώσεις και καλλιργιές ψυχές μ' ανώτερα αισθήματα!

Ο Φωτόπουλος είχε πλούσια πείρα ζωής, μελετών και λαϊκής σοφίας. Θα τον χαρακτηρίζαμε εργάτη διανοούμενο. Ένα μήνα πριν πεθάνει, τον ρωτήσαμε, να μας πει κάτι για το πώς βλέπει τη νεολαία μας, τις επιδιώξεις της και το μέλλον.

— Ανησυχώ — μας είπε. — οι πιότιροι νέοι σκοπεύουν στο δημόσιο κουρβανά. Γούς φαίνονται βαριά η παραγωγική σουλειτιά. Κάποτι ρώτησα ένα γνωστό μου, πατέρα τριών παιδιών. Τι θα τα κάνεις τα 3 παιδιού σου ισαγγιλιματικά; Και να τι μου απάντησε:

Τον ένα θα τον κάνω νόμιμο ψεύτη (δικηγόρο). Τον άλλο νόμιμο φονιά (στρατιωτικό) και τον τρίτο νόμιμο διακονιάρη (παπά)...»

Αντίο αλησμόνητε φίλε Θανάση Φωτόπουλε. Η γυναίκα σου και τα παιδιά σου, κι όσοι σε γνώριζαν, ως είναι περήφανοι για Σένα.

Τιμή σε μορφές πατριωτών μαρτύρων

Στις 25 Αυγούστου έγιναν στο Σταυράκι (προάστιο των Γιαννίνων) τ' αποκαλυπτήρια ευλαβικού και υποβλητικού μνημείου σε περίοπτο χώρο στη μνήμη των 16 εκτελεσθέντων αθών κι εκλεκτών του λαού γιαννιωτών πατριωτών. Το μαισωλείο δημιουργήθηκε μ' έμπνευση και ζήλο του αείμνηστου αγωνιστή δήμαρχου της Εθνικής Αντίστασης Σπύρου Κάτσαδημα. Κόστισε δε, 7 εκατ. δραχ. που διέθεσεν ο δήμος και πολύ απόγονοι των θυμάτων. Το έργο σε μπρούτζο και μάρμαρο, φιλοτέχνησε ο Κώστας Γ. Καζάκος. Στη τελετή που μίλησε ο σημερινός δήμαρχος πήραν μέρος και τίμησαν χιλιάδες λαού.

Το «Ελεύθερο Πνεύμα» είχε πρωτογράψει από χρόνια και είχε τιμήσει τη μνήμη αυτών των αλησμόνητων πατριωτών μαρτύρων, καθώς ο δ/τής του είχε ζήσει κι είχε γνωρίσει από κοντά, στις απάνθρωπες φυλακές του Φίξι, τις φριχτές και βασανιστικές καταστάσεις, αλλά και την αλύγιστη αντοχή και παλικαριά των υπέροχων εκείνων συναγωνιστών, όπως ήταν η Ευτυχία Πρίντζου, ο Κ. Ράφτης, ο Τιμ. Ζουρνάς, ο Π. Μαρνέλης, ο Κ. Χολέβας, ο Γ. Ασπρίδης, ο Στεργίου, ο Χόρδος, το ζεύγος Μπίτη και όλοι εκείνοι που θυσίασαν τα νιάτα τους και την ωραία ζωή τους για τις ηθικές αρχές και την πίστη τους στ' ανώτερα πατριωτικά και ανθρωπιστικά ιδανικά του λαού μας. Αιωνία τους η μνήμη.

Η Πανηπειρωτική Συν/νδία είχε την έμπνευση να καθιερώσει εφέτος τον Αύγουστο, ένα μεγάλο λαϊκό πανηγύρι στο Χάνι Λελβινάκι. Στην επιτυχία του συντέλεσαν η Λ/ση της ΠΣΕ, χορευτικά συγκροτήματα, τραγουδιστές, προσκαλεσμένο αλβανικό συγκρότημα και λαός. Η κοσμοσυρροή απ' όλη την περιφέρεια ήταν πρωτοφανής και η συμμετοχή των Αλβανών συγκινητική.

Ομιλίες του Λ. Μάλαμα

Ο διεντής της Περιοδικής μας Επιθεώρησης Λ. Μάλαμας έδωσε στο Ραδιοσταθμό της ΕΡΤ2 στην Ήπειρο, από τις αρχές Ιούλη ως τα τέλη Σεπτέμβρη 12 συνολικά ομιλίες, που παρακολουθεί με ιδιαίτερη ικανοποίηση ένα πολύ πλατύ ακροαματικό κοινό. Ιστορικές μονογραφίες με θέματα: Ηπειρώτες Πνευματικοί Αγωνιστές από τον 10 ως τον 20 αιώνα, όπως π.χ. πορτραίτα των Μεθόδιου Ανθρακίτη, Γεωργίου Γαζή, Κων/νου Ασώπιου, Δήμαρου Παΐσιου, Δ. Χατζή—Πελλερέν, Σπύρου Μουσελίμη κ.ά.

Η Αλβανική Πρεσβεία στην Αθήνα οργάνωσε στις 5 Αυγούστου γιορτή και δεξίωση, με την ευκαιρία της έκδοσης και κυκλοφορίας του βιβλίου του κορυφαίου ηγέτη Ενβέρ Χότζα με τίτλο «Λύο Φίλοι Λαοί». Το έργο παρουσίασε με ομιλία του ο πρέσβης κ. Ξενοφών Νούσι, που τόνισε με έμφαση την πατροπαράδοτη φιλία που ενώνει τους δυο λαούς και ιδιαίτερα του βιβλίου που «διαπνέεται από αυτή τη μεγάλη ιδέα της παλιάς φιλίας μεταξύ του ελληνικού και του αλβανικού λαού που τους ενώνει κοινή μοίρα και κοινοί αγώνες, από την εποχή της Ελληνικής Επανάστασης μέχρι την Εθνική Αντίσταση, ως στις μέρες μας».

Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, με το Δήμο Γιαννιωτών οργάνωσε από 28 ως 30 Ιούλη τριήμερο χορευτικών εκδηλώσεων μ' ελληνικά και ξένα συγκροτήματα από τη Δυτική Γερμανία, που έδωσαν παραστάσεις, στην Κεντρική Πλατεία των Γιαννίνων.

Τον περασμένο Αύγουστο ο Δήμος της ηπειρωτικής πρωτεύουσας, στα πλαίσια των «Ηπειρωτικών '85» έδωσε ορισμένα καλλιτεχνικά προγράμματα.

Η Πανηπειρωτική Συν/νδία Ελλάδας και οι Αδελφότητες της περιοχής Πωγωνίου, οργάνωσαν στις 9 Αυγούστου διαλεχτική συζήτηση στη Βήσση με θέμα «Η θέση της πωγωνίσιας γυναίκας στην οικογένεια, και στους κοινωνικούς και εθνικούς αγώνες».

Η Αδελφότητα του Τρίστενου Ζαγορίου τέλεσε στις 25 Αυγούστου τα εγκαίνια του Πνευματικού της Κέντρου στο εξαίσιο μεσοχώρι του χωριού, που χτίστηκε με τη συνδρομή των κατοίκων και φίλων. Την όλη φροντίδα κι οργάνωση της γιορτής, επιτέλεσε ο δραστήριος πρόεδρος της δικηγόρος και αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης κ. Φάνης Πασκαλιάρης. Στην αίθουσα «Δημήτριος Παπαλεοντίου» στο σπίτι αυτό του πολιτισμού, ακολούθησε, κοινό λαϊκό γεύμα και γλέντι.

Τό γνωστό περιοδικό «Γιατί» των Σερρών, γιόρτασε τα 10 χρόνια από την έκδοσή του. Το «Ελεύθερο Πνεύμα» συγχαίρει.

Στη Θεσ νίκη, ο καθηγητής ψυχοπαιδαγωγικής κ. Ευστ. Δημητρόπουλος εκδίδει ταχτικά ένα περιοδικό εκπαιδευτικής τεκμηρίωσης, ενημερωτικό για τις εκδόσεις περιοδικών και εκπαιδευτικής ύλης στην Ελλάδα. Η δ, νσή του: Τ.Θ. 18176, 54007 Θεσ, νίκη.

Η μηνιαία εφημερίδα του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Πειραιά «Βιοτεχνική Ενημέρωση» απένειμ τιμητικό μετάλλιο στο φίλο συγγραφέα του βιβλίου «Λημιουργικός Ιστορισμός» κ. Αντώνη Σαμπαζιώτη, και στον Ηπειρώτη Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Αρτοποιών κ. Κοσμά Αναγνωστόπουλο.

Η γιαννιώτικη παιδική χορωδία, στο πρόγραμμα των πολιτιστικών ανταλλαγών με την Αλβανία, πήγε στις αρχές Σεπτέμβρη και πρόσφερε συναυλίες σε πόλεις της φίλης γειτονικής μας χώρας.

Με περιορισμένη συμμετοχή συνέδρων και σχετικές ανακοινώσεις, έγινε στη Ζ.Π. Ακαδημία των Γιαννίνων απο 4 ως 7 Σεπτέμβρη συνέδριο ιστορίας με θέμα «Ήπειρος, Κοινωνία ... Οικονομία 15ος—20ος αιώνας».

Λ Α Μ Π Ρ Ο Υ

Μ Α Λ Α Μ Α

«Πολεμώντας τους ναζήδες» είναι 52 πατριωτικά, ιστορικά και ψυχολογικά διηγήματα, βγαλμένα μέσα από τη φωτιά του πολέμου, ενάντια στους φασίστες καταχτητές του 1943-1944.

